

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 15. septembra 1950

LETO PETO številka 231

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo tiskov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.



LJUDSKI
TEDNIK

S PROSLAVE BAZOVIŠKIH ŽRTEV

(Foto Magajna)

Kronika

Po nevarnem pritisku Severnokorejcev na Taegu se je fronta nenadoma ustalila. Južni celo napredujejo na vzhodni fronti in odstranjujejo kila med Jongsonom in Pohangom. Od Pohanga so južne čete oddaljene zopet samo 4 km. Na osrednjem bojišču vlada mir. Kunšon so zopet zavzeli Američani. Zdi se, da bodo Američani in Južnokorejci prišli v kratkem na iste položaje, odkoder so jih v začetku tedna pregnali Severnokorejci. Fronta je dolga 190 km.

V ZDA so ustanovili nacionalni proizvodni urad, ki odgovarja podobnemu uradu med drugo svetovno vojno. Ta ima polnomočja, da zavre civilno proizvodnjo na račun vojne. Voditelj te ustanove je postal William Henry Harrison.

Eden je na obisku v Avstriji. Gradbeni delavci v Zapadni Nemčiji so prenehali stavkati.

V Zapadni Nemčiji bodo od 24. do 30. septembra manevri angleške renske armade ter danskih, francoskih in ameriških čet.

Tajnik ameriškega državnega zaklada je imel govor, v katerem je dejal: »Pričeti bomo morali z omejitvami in plačevati višje davke».

Med perzijskimi četami in Kurdi je prišlo do bojev.

V Zapadni Nemčiji je registriranih 1.321.206 brezposelnih.

Južna Koreja bo dobila 19,3 milijona dolarjev Marshallove pomoči.

Ministrstvo za vsenemška vprašanja v Bonnu je izdalo belo knjigo z naslovom: »Volivne potvorbe, ovire in vplivanja v sovjetski okupacijski coni od 1946 do 1950». S tem je zavzela bonnska vlada prvo uradno stališče pred tako imenovanimi enotnimi volitvami, ki bodo 15. oktobra v sovjetski coni.

V Franciji bodo obdržali letnik, ki služi sedaj vojakom še tri mesece v vojaški službi. Računajo, da bo s tem prizadetih 210.000 mladih Francozov.

Računajo, da so dosedaj poklicali v ZDA 170.000 mož pod orožje.

V Londonu so pod vodstvom angleškega obrambnega ministra zasedali ministri bruselskega pakta.

Delegacija FLRJ za glavno skupščino OZN je prispela v New York.

V Kairu so podpisali angleško-egipčanski kreditni sporazum. Anglija se je obvezala, da bo plačala svoje vojaške dolge po predhodnih pogajanjih. Angleži bodo pošiljali Egiptu petrolejske proizvode, tako da bo lahko Egipt prihranil dolarje. Angleški uvoz se bo povečal.

Tudi podtajnik ameriškega ministra Johnsona, Stephen Early je podal ostavko.

Francoska policija je uprizorila veliko akcijo proti tujim komunistom v Franciji. Pridržala je 266 oseb, izročenih je bilo 404 izgonnih nalogov, prepovedana španska KP, glasilo »Mundo obreros«, organizacija prijateljev tega španskega glasila in enotna socialistična stranka Katalonije. Državljan iz vzhodnoevropskih držav bodo poslali do meje Vzhodne Nemčije. Španci pa bodo poslani na otok Korziko. Poljska vlada je proti temu ukrepu že protestirala.

Zopet se širijo vesti, da bo šel Pandit Nehru v Peking, da tam sklene kitajsko-indijsko prijateljsko pogodbo. Pravijo, da bo končni sklep sprejel Nehru po zasedanju glavne skupščine OZN.

V Delhiju so bila pogajanja med tibetansko delegacijo in predstavniki LR Kitajske.

Dean Rusk, pomočnik ameriškega zunanjega ministra je zahteval, naj se prične akcija za sklenitev mirovne pogodbe z Japonijo.

Angleži so sporočili Adenauerju, da ne bodo več demontirali nemške industrije.

Lie je izjavil, da bo treba ob koncu vojne na Koreji znova proučiti njegov načrt za mir. Povedal je tudi, da bi periodični sestanki štirih zunanjih ministrov lahko privedli do konkretnih rezultatov.

V Grčiji so padle nove smrtno obsodbe.

TEŽKO BO REŠEVATI VPRAŠANJE FORMOZE BREZ LR KITAJSKJE V VARNOSTNEM SVETU!

ZOPET EN TEDEN RAZPRAVLJANJA V VARNOSTNEM SVETU

Ta teden razpravljanja v Varnostnem svetu bi lahko imenovali teden razpravljanja o LR Kitajski. Prišlo se je pri razpravljanju o ameriškem bombardiranju Mandžurije. Bila so pretekanja in glasovanja, toda vse v znamenju vprašanja: kako bomo razpravljali o Formozi brez LR Kitajske? To je bilo bistvo, vprašanje bombardiranja pa je bila le uvertura v bodoče razpravljanje. Malik je v Varnostnem svetu uspel, da so sprejeli sklep, da bodo razpravljali o vabilu vlade LR Kitajske še pred zahtevno o ustanovitvi preiskovalne komisije za Mandžurijo.

Pred zasedanjem je sedanjí predsednik Anglež Jebb opozoril VS na brzojavko, ki jo je poslal OZN zunanji minister LR Kitajske, v kateri zahteva udeležbo svojega predstavnika pri diskusiji o ameriškem bombardiranju v Mandžuriji. Cuenlaj je še pripomnil v brzojavki, da bo pekinška vlada smatrala za nezakonite in neveljavne vse sklepe, ki bi jih sprejel VS glede tega v odsotnosti delegata LR Kitajske.

V debati je Malik zopet podprl kitajsko zahtevo, Austin pa je ponovil, da je ameriška vlada pripravljena plačati odškodnino, če bi bilo dokazano, da so ameriška letala povzročila škodo na Kitajskem, da pa ni pripravljena sprejeti te preizpovedi, da bi dovoli vladni LR Kitajske, da bi prišla skozi okna v VS.

Jugoslovanski delegat dr. Aleš Bebler je izjavil, da bo glasoval za sovjetsko resolucijo in je pripomnil, da bi mogla samo pekinška vlada predstavljati Kitajsko v Varnostnem svetu. Naravno je, da je treba vprašati pekinško vlado, ali naj se pošlje preiskovalna komisija na njeno ozemlje, je izjavil Bebler in p. pripomnil, da ne bo glasoval za ustanovitev te komisije, če ne bodo predstavniki LR Kitajske prej povabljeni v Lake Success.

Po izjavi ostalih delegatov, v katerem je zlasti važno za današnji teden, nutek angleško stališče, je sledilo glasovanje. Jebb je izjavil, da bo glasoval za sovjetski predlog. Pripomnil pa je, da ne razume, čemu pekinška vlada vztraja, da bi poslala svojega predstavnika v Lake Success, ko bi lahko stopila v stik s komisijo v Mandžuriji.

Sovjetski predlog je dobil samo 6 glasov in ne potrebnih 7. »Za« so glasovale SZ, FLRJ, Indija, Anglija, Norveška in Francija. ZDA, nacionalistična Kitajska in Kuba so glasovale proti.

Angleško ljudstvo bo morala nositi nova bremena zaradi oboroževanja

Angleška spodnja zbornica zaseda te dni na izrednem zasedanju. Kakor se je Truman poslužil samo radijske oddajne postaje, da je povedal ameriškiemu ljudstvu, da bo moralo zaradi ameriške »borbe za mir« precej stisniti pas, tako je angleška vlada sklicala to zasedanje, da razglasi ljudstvu isto zadevo in še obenem — zaradi formalnosti — dobi soglasje predstavnikov ljudstva v spodnji zbornici.

Vendar pa ima Attlee dosti slabši položaj, kot Truman. Anglija je revna. Davki so najvišji na svetu in že prava umetnost bo dobiti tisti denar, ki ga laburisti potrebujejo za izvedbo svojega oborožitvenega načrta, s katerim konservativci popolnoma soglašajo.

Attlee je rabil skoro iste besede, kot Truman: »Današnje žrtve lahko preprečijo večje v bodočnosti, in vsak način pa bo treba žrtvovati in zahtevamo, da parlament in dežela podpreta program, ki bo prekinil dosežene poveljne uspehe pri izgradnji angleške gospodarske sile in izboljšanju življenjskih pogojev ljudstva».

Povedal je, da bo poslal v Nemčijo še eno divizijo, doma bodo v stalni pripravljenosti 3 divizije in izpolnili bodo še štiri divizije, ki so izven Evrope. Anglija bo imela vsega skupaj 12 divizij teritorialne rezerve, z mobilizacijo pa bo razpolagala z 10 aktivnimi divizijami in 12 teritorialnimi divizijami.

vale proti, Egipt in Ekvador pa sta se vzdržala.

Potem ko je v torek VS odobril svoje poročilo glavni skupščini, so pričeli zopet razpravo o bombardiranju Mandžurije. Prerekali so se, o kateri resoluciji naj najprej glasujejo. Končno so se odločili, da bodo preje razpravljali o ameriški resoluciji, ki predlaga ustanovitev preiskovalne komisije in šele potem o sovjetski resoluciji, ki obsoja Američane zaradi teh bombardiranj.

Sovjetski delegat je zastopal stališče, da bodo v tej komisiji OZN voljeni. Po prerekanju in bolj ali manj verjetnim dokazovanjem z obeh strani je dobila ameriška resolucija 7 glasov proti enemu (SZ) in dvema vzdržanim. Sovjetska resolucija pa je bila zavrnjena z 8 glasovi. Se preje pa se je Malik poslužil svojega že 45. veta, tako da ameriška resolucija ni bila sprejeta.

Takoj nato pa je Malik predlagal,

naj bi pekinško vlado povabili na debato o protestu proti oboroženemu napadu na Formozo. Predsednik je hotel dati resolucijo takoj na glasovanje, vendar pa je Malik izjavil, da se mu ne mudi. Prihodnja seja VS bo v ponedeljek.

Opazovalci v VS pravijo, da bo težko doseči pozitivne rezultate, glede Formoze, če ne bo prišla v VS LR Kitajska. Zanimivo je v tem pogledu stališče Anglije, ki je menda tudi prišla do tega prepričanja. Pravijo, da bo Bevin zahteval sprejem LR Kitajske v VS in da ga bosta pri tem podprla norveški in indijski delegat. Francozi se pri tem vprašanju še niso mogli odločiti zaradi indokline.

Teden v VS je bil torej v znamenju manevrov glede sprejema LR Kitajske, ki bi bila lahko v VS že davno, če ne bi ZSSR bojkotirala toliko časa OZN.

Nadaljnji razvoj pa bo prav gotovo še zelo zanimiv.

DVE TRUMANOVI IZJAVI

VOJNO NA KOREJI IZABLAJO VOJNI HUJŠKAČI ZA NOVA OBOROŽEVANJA

Mar lahko rečemo, da je sedaj korejski narod bliže resnični neodvisnosti in zedinitvi, kot je bil pred sedanjim vojno? Ne, gotovo ne. Zato pa so vsi, ki žele osvoboditi vojno dobro izrabili in bodo še izrabili korejsko vojno za nadaljnje izpodkopavanje miru in za še hitrejšo pripravljanje vojne. Taki krogi so na Zahodu kakor tudi na Vzhodu kljub bučni propagandistični fanfaronadi o miroljubnosti (Kardelj).

Tudi ta teden moremo reči, da Truman ni počival. V soboto ob 3. uri popoldne je objavila Bela hiša njegovo izjavo, v kateri pravi, da je odobril na priporočilo Joint Chiefs of Staff, arzičnega tajnika in obrambnega tajnika (praktično torej National Security Councila) povišanje ameriških vojaških sil v Evropi.

Predsednik je poudaril, da morajo višino vojaškega kontingenta in čas, ko bo ta prišel v Evropo, natančneje določiti atlantski partnerji, katerih zunanji ministri prav sedaj

zasedajo v New Yorku in obrambni ministri, ki bodo prišli v ZDA v oktobru. »Naši načrti predvidevajo tudi to, da bodo evropska prizadevanja odgovarjala ameriškim. S temi besedami je Truman povedal, da postavlja glede pošiljanja ameriških čet v Evropo določen gogo, in sicer, da bodo njegovi atlantski partnerji v Evropi povečali svoje stroške za obrambo in oblekli nove vojske v vojaške suknje.

To odločitev Trumana moremo smatrati tudi za zmago koncepcije atlantske armade nad tako imenovano evropsko armado. To pomeni, da so si ZDA pridržale tudi pravico komandiranja nad to armado. S tem v zvezi imenujejo zopet generala Eisenhowerja.

Kot je znano so nastali v ZDA zaradi korejske polomijade precejšnja prerekanja. Zato so žrtvovali osebo, ki naj bi bila odgovorna za težke dni na Koreji. Tajnik za obrambo Johnson je moral odstopiti in nadomestil ga bo bivši zunanji minister Marshall. S tem so v ZDA odpravili tisti temni madež, ki jih je motil pri smotanju atlantske armade.

Severnoatlantska vojska sili naj bi po ameriškem mnenju bila tudi okvir, v katerem bi bilo rešeno vprašanje zunanje varnosti Zahodne Nemčije. Na ta način bi postavili v enem letu na noge 10 nemških divizij. Kot znano so se v Angliji in Franciji precej bavili z vprašanjem, ali bi samo organizirali v Zahodni Nemčiji vojsko po vzorcu Vzhodnonemške policije ali pa kot vojsko v sestavi evropske armade. Truman je v svoji izjavi povedal, da si ZDA tudi v tem primeru pridržujejo glavno besedo; vključili jih bodo v atlantsko armado.

Vendar pa se bodo morale prizade sile o tem še precej časa pogovarjati. V Angliji so mnenja, da bi bila ustanovitev atlantske arma-

de preveč provokativna. Prav tako niso Angleži preveč navdušeni, da bi na željo ZDA povečali svoje sile na kontinentu, v nasprotju z mnenjem Ottawe, kjer so pripravljene poslati skupno s četami ZDA v Evropo tudi kanadske čete. V Franciji se javlja zaradi remilitarizacije Nemčije neka skrb.

To naj bi bili tudi prvi odmevi na Trumanovo izjavo. Na vsak način pa v njej vidimo dve kosti, ki ju obirajo sedaj zunanji ministri v New Yorku. Ti dve sta: vprašanje Nemčije in atlantske armade. ZDA mislijo poslati do prvega julija 1951 4 do 8 svojih novih divizij. Koliko bodo dali drugi pa bomo videli, ko bodo končala zasedanja teh »svetov«, ki zasedajo in bodo še zasedali.

Truman je v petek tudi podpisal novi zakon za kontrolo gospodarstva, po katerem si je ameriška vlada pridržala široko oblast kontrole nad plačili, cenami in racionaliziranjem. 24. ur nato, ko je bil ta »Defense Production Act« podpisan, je imel Truman radijski govor. V njem je povedal, da bodo za uresničitev programa o »obrambi« države prihodnje leto zorabili nad 30 MILIJARD DOLARJEV. To bo stal številne napore in žrtve. ZDA morajo reševati tri probleme: proizvodnjo vojaškega materiala, plačevanje stroškov in preprečevanje inflacije. Povečanje proizvodnje pomeni podaljšanje delovnega časa, tovarne bodo prešle na vojno proizvodnjo. Davki bodo povečani za 5 milijard letno. Ljudje naj ne kopičijo blaga, da se cene ne dvignejo. Delavci NE SMEJO ZAHTEVATI POVIŠIC ter naj varčujejo, čeprav morajo biti pripravljeni na znižanje življenjskega standarda.

Predsednik ZDA je tudi dejal, da bo izvedla vlada tudi kontrolne ukrepe in se ne bo obotavljala uporabiti svoje oblasti, samo da izvede svoj oborožitveni program.

Pred novo koalicijo v Grčiji

Sedaj po odstopu Venizelosa, skupno s koalicijo demokratičnih socialistov in Zervasom, voditeljem nacionalne stranke, pa se je v celo zadevo vmešal grški kralj, ki je pozval Venizelosa, naj stopi v novo vlado skupaj s populisti Calderisa in socialdemokrati Papandreoua.

Po zadnjih poročilih sta se Venizelos in Calderis že zmenila, da bo prvi prevzel predsedstvo, drugi pa bo skupno s Papandreoum podpredsednik vlade.

Ce gledamo na današnji položaj v Grčiji, ko je grško ljudstvo obsodilo populiste na volitvah in ko veljajo simpatije ljudstva vse bolj Plastrasu, moremo reči, da je ta manevar, ki se ga je poslužil Venizelos na nasvet kralja za liberalno stranko, zelo nevaren. Ze na zadnjih pogajanjih, tik pred glasovanjem v parlamentu je skušal dobiti Venizelos pomoč pri Calderisu. Naletel pa je pri tem na velik odpor liberalnih poslancev, ki niso hoteli pristati na sodelovanje s populisti in zagrozili, da bodo množično zapustili stranko. Sedaj je že odstopil eden njegovih najboljših sodelavcev v liberalni stranki Konstantin Rendis.

Glede vseh teh dejstev ne moremo reči, da bo Venizelosa koalicija s Calderisom dolgo časa trajala.

Truman je v petek tudi podpisal novi zakon za kontrolo gospodarstva, po katerem si je ameriška vlada pridržala široko oblast kontrole nad plačili, cenami in racionaliziranjem. 24. ur nato, ko je bil ta »Defense Production Act« podpisan, je imel Truman radijski govor. V njem je povedal, da bodo za uresničitev programa o »obrambi« države prihodnje leto zorabili nad 30 MILIJARD DOLARJEV. To bo stal številne napore in žrtve. ZDA morajo reševati tri probleme: proizvodnjo vojaškega materiala, plačevanje stroškov in preprečevanje inflacije. Povečanje proizvodnje pomeni podaljšanje delovnega časa, tovarne bodo prešle na vojno proizvodnjo. Davki bodo povečani za 5 milijard letno. Ljudje naj ne kopičijo blaga, da se cene ne dvignejo. Delavci NE SMEJO ZAHTEVATI POVIŠIC ter naj varčujejo, čeprav morajo biti pripravljeni na znižanje življenjskega standarda.

Predsednik ZDA je tudi dejal, da bo izvedla vlada tudi kontrolne ukrepe in se ne bo obotavljala uporabiti svoje oblasti, samo da izvede svoj oborožitveni program.

Kot vidimo, so se v ZDA pričeli resno pripravljati. Brez dvoma je, da bodo od zunanjih ministrov svojih atlantskih partnerjev iztisnili, kar bodo mogli, da bi ti povečali svoj vojaški potencial. Vsi tisti, ki so komaj čakali na primeren trenutek za svoje oboroževalne namene so ga s korejskim alarmom izkoristili. Ta vojna, ki je tako globoko ogrozila svetovni mir je sprožila v gibanje vojni stroj veseli. Jasno je, da so se s tem obenem še bolj poostriala mednarodna nasprotstva.

Vprašanje, ki nastaja je samo v tem, če bodo hoteli iti naprej, na katere sedaj vodstvo ZDA pritiska, pustolovščine za interese valesil. Spomin na zadnjo vojno je že presveži!

ALI BO ZASEDANJE OZN prineslo Arabcem in Židom mir?

Povratak posredovalne komisije Organizacije združenih narodov v Jeruzalem je javil izraelski tisk na prvih straneh. Prav tako javlja še danes vse poti njenih članov skozi arabska mesta. Vendar je pri ljudeh opaziti manj zanimanja ob teh novih pogajanjih. Krivda zato je v tem, da se mora danes vsakdo v Izraelu precej baviti z dnevnimi gospodarskimi vprašanji, ki so vedno bolj komplicirana. Skoroda že bolj zmaguje vtis, da ne bo obstoječega premirja mogla spremeniti v trajen mir v kratkem času nobena mednarodna instanca. Več pričakujejo od direktnih pogajanj, čeprav niso mogli različni poskusi spraviti z mrtve točke obstoječe odnose med Izraelom in sosednjimi državami. Čeprav je že dve leti od tega, ko se je končala židovsko-arabska vojna, je vojaško-politični položaj skoraj ravno tak, kot je bil takrat.

V glavnem je tu vprašanje arabskih beguncem, na katere sta svet in Allah povsem pozabila in kateri položaj je postal bolj kompliciran, kot lahek. Se vedno živi skoraj pol milijona arabskih beguncem po sosednjih državah brez upanja, da bodo lahko prišli kmalu z normalnim življenjem. Del jih biva v pasu okrog Gazah na južni meji Izraela, ki ga upravlja egiptovska vojaška uprava. Tukaj je zaskrbljenost zelo velika, ker begunci prav dobro vedo, da vladajo danes v Egiptu takšne razmere, da bi si oni težko uredili življenje. Ze nekaj mesecev poizkušajo manjše in večje karavane priti od tod v Hebron, ki je pod jordansko suvereniteto. Njih pot pa vodi čez izraelsko ozemlje in pri tem prihaja do spopadov med izraelskimi obmejnimi patruljami in infiltranti, kar povzroča stalno vznemirjenje.

Jordansko kraljestvo ni zainteresirano na tem, da bi dobilo na svoja pleča še nove begunce, ko ima svojih dovolj. Razna dela, kakor gradnja cest, ki jih je pred kratkim organizirala Jordanija, so sicer beguncem olajšala položaj, samega problema pa niso rešila. Uradno niso arabske države postavile zahteve, da bi moral Izrael sprejeti Arabce nazaj. Toda to bi bilo za Izrael tudi nemogoče, saj so prišli v mesta in vasi, ki so jih ti ljudje zapustili, sedaj židovski davčniki in zemljo, ki so jo prej obdelovali fellahi, obdelujejo sedaj Židje.

Najboljši izgled za sklenitev mirovne pogodbe so med Izraelom in Jordanijo. Abdullah je edini od arabskih regentov, ki je povlekel od te vojne precejšen dobiček. Uspelo je zasedati obmejne predele svoje puščavskega kraljestva in jih končno anektirati. Zato bi mu bilo danes prav, da to svoje povečanje ozemlja tudi konsolidira. Sicer je prišel z aneksijo pred probleme, ki so za njegovo upravo čisto novi. S prebivalstvom, sestojecim iz beduinov in z vladnim sistemom, organiziranim na patriarhalnih pojmi, mu ni bilo nikoli treba računati z voljo ljudstva. Z aneksijo ozemlja, ki leži zapadno od reke Jordan in z izvolitvijo parlamenta, v katerem sede tudi predstavniki teh ozemelj, pa se je položaj precej spremenil. Res niso zastopniki palestinskih Arabcev nikoli revolucije



DVA ŽIDA STA STOPILA NA ZEMLJO SVOJIH PRADEDOV IN ZATO POJETA PSALME MESIJI

cionarji, vendar pa imajo za seboj vseeno 30 let angleškega podaništva in v mestih Dženin ali Sichem že nekaj razumejo o samoupravi. Voditelji velikih družin, ki so se

navadili zagovarjati interese celih vasi ali okrajev pri Angležih verjetno ne bodo mogli po nekakšni evoluciji pustiti političnega življenja beduinski državi na drago.

Konec vojnega stanja z mirom bi rešil poleg političnega pomirjenja tudi celo vrsto gospodarskih nenormalnosti. Se vedno gre promet med Jeruzalemom in Tel-Avivom po daljši cesti, kot normalno, ker arabska legija še vedno čuva važno cestno središče pri Latramu. Arabci pa morajo po dolgi cesti preko Jerihe, če hočejo priti v Betlehem. Na ulicah Jeruzalema so še vedno betonski zidovi, ki ločijo židovski del mesta od arabskega. Sploh je meja v Jeruzalemu zelo absurdna. Da bi normalni odnosi prinesli s seboj tudi gospodarski dobiček v to gospodarsko celoto, ni treba niti omenjati.

Največji krivec za današnje stanje je stalna pripravljenost ob meji, ki nosi s seboj vedno nevarnost druge runde, v katero sicer nihče ne verjame. Na drugi strani izraelske meje so begunci, ki imajo zemljo in znanje na drugi strani ter že zaradi pomanjkanja gredo preko meje domov na krajo. Drugič jih silijo k temu razni agi-

tatorji, kar vse vodi do napetosti in težkih spopadov na meji v puščavi.

Vse te nenormalnosti bi končno odpravila mirovna pogodba. Tudi v Palestini z zanimanjem pričakujejo pričetek zasedanja Glavne skupščine ONZ (19. septembra). Na zasedanju bodo namreč razpravljali tudi o Palestini, posebno pa še o internacionalizaciji Jeruzalema, o akciji OZN torej, ki je zaradi nepopustljivosti obeh strank propadla. Kot je znano, so celo palestinsko zadevo v glavnem režirale velike sile. V koliko so one danes zainteresirane, da se v ta kosček sveta povrne mir pa bomo videli ob debatah v Glavni skupščini.

TO IN ONO

Po nemških virih znaša vojna škoda v Berlinu 16 do 18 milijard mark (po vrednosti iz leta 1939).

Dva nogometna albanška igralca, ki sta bila na poti z ladjo iz Valone v Kostancu sta v Dardanelski ožini skočila v morje. Splavalca sta na suho in izjavila turškimi oblastem, da nočeta oditi v ZSSR.

V Italiji je bil potres 5 oseb je ob življenju, 550 pa jih je bilo ranjenih. Najbolj prizadeto je bilo mesto Teramo.

Kakor piše moskovska «Pravda», je Ilja Ehrenburg predlagal, naj bi se sestavila posebna lista vojnih hujskav. V tej listi bi bila imena politikov in novinarjev. To «črno listo» bi potem predali posebnemu mednarodnemu sodišču.

Še enkratni pri sklepanju avstrijske mirovne pogodbe

Namestniki zunanjih ministrov Anglije, Francije, ZDA in ZSSR so se sestali prejšnji teden, da bi zopet razpravljali o avstrijski mirovni pogodbi. Zadnje zasedanje v juliju se je končalo s tem, da so odložili prihodnji sestanek za 7 tednov. To pot pa je bil dosežen prav razumljiv «napredek»: namestniki se bodo sestali ponovno šele čez 14 tednov (sredi decembra).

Sovjetom se ne mudi razpravljati o tem vprašanju. Zato so se ponovno lotili Tržaškega ozemlja. Zarubin je povedal, da še doslej ni dobil odgovora na sovjetsko noto z dne 8. julija.

Ob današnjem položaju v svetu je povsem razumljivo, da se ne smore premakniti vprašanje avstrijske pogodbe z mrtve točke. To je bilo videti že pred zasedanjem in tudi sama avstrijska vlada se to pot ni niti potrudila, da bi poslala v London svojega opazovalca, kot je to storila ob drugih prilikah. Rešitev avstrijskega problema je odvisen od odnosov med obema blokoma, ki so pa sedaj precej napeti.

Komentarji avstrijskih časopisov so skoro soglasni v tem, da 257. zasedanje namestnikov zunanjih ministrov ni prineslo nobenih novih argumentov in da so se na njem poslužile veslele stare taktike.

V GORAH ASSAMA SE JE SVET USTAVIL

VPRAŠANJE VZHODNIH INDIJSKIH MEJA POSTAJA AKTUALNO

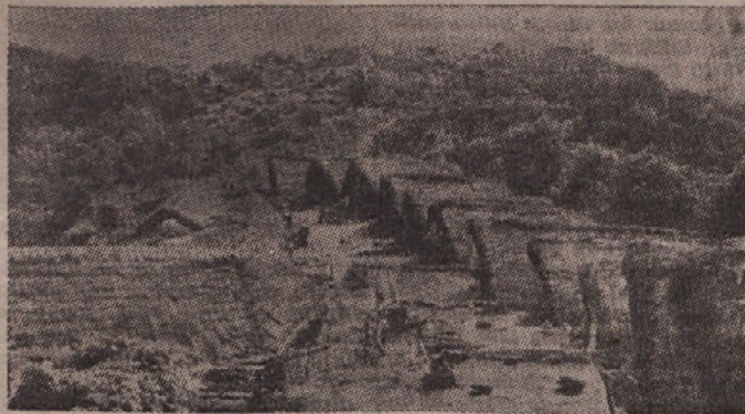
Ko so še Angleži gospodarili po Indiji, so jim severna ljudstva z mrzlih gorah vedno delala preglavice. Več kot enkrat so ta mohamedanska gorska plemena udarila skupno s plemeni Afganistana, po angleških gospodarjih. Tudi v mirnih časih niso živela s svojimi angleškimi sosedi v prijateljsstvu. Danes, ko sta bili ustanovljeni dve državi, Indija in Pakistan, je slika malo drugačna. Pakistan je sklenil prijateljstvo s temi plemeni, vojaštvo je zapustilo bivše angleške kasarne. Indija sama pa je s svoje strani rešena skrbi na severu. Nova indijska severozahodna meja teče po ravnini Pandža, ba in čez kašmirske gore. Glede Kašmirja, kjer je nastal spor ob rojstvu obeh republik, so stvari že da-

nes tako dozorele, da ni pričakovati naj si bo končna rešitev kakršna koli — zopetnega vojaškega spopada med obema državama.

Čisto drugačen položaj pa je na Vzhodu. Tam je Assam, najbolj na vzhod pomaknjena dežela indijske republike. Leži med gorami, ki lo-

da so si vse zemljepisne karie, ki so jih izdali o teh deželah, med seboj v velikih nasprotjih. Sicer pa je ozemlje tod še neraziskano in od psovod le težko dosegljivo.

Dokler je bila Burma prav tako dominion kot Indija, Kitajska pa notranje slika, je bilo tako stanje



TIPICNO NASELJE NA MEJI MED BURMO IN INDIJO. NA SLIKI VIDIMO VAS ANGAMI-NAGA, KI LEŽI NA 1.000 M VISOKEM GORSKEM GREBENU. TU SO BILI V LETU 1944 HUDI BOJI Z JAPONCI. KAKOR SMO ZE PISALI V NASI ZADNJI STEVILKI, JE OZEMLJE ASSAMA PRED KRATKIM ZELO PRIZADEL POTRES, MED KATERIM SO IZGINILA CELA MESTA Z ZEMELJSKE POVRŠINE.

čijo Indijo od Tibeta, Kitajske in Burme. Pravi Assam je globoko nižina, po kateri teče reka Bramaputra. Se pred nekaj leti so bile gore, ki to reko obkrožajo, dežela zase. Nihče ni vedel natančno, kje teče mednarodna meja Indije, meja, ki naj bi provinco Assam upravno ločila od več ali manj svobodnih gorskih plemen, katerih posest imenujejo «zemlje nikogar».

Assam je v paradoksnem položaju, je dežela brez meja. Če se obrne od čajnih plantaž in bogatih nafnih vrelcev vzhodnega Assama proti jugu, zadeno ob Naga gore in prav nič ne vemo, kje naj tod vsaj imensko teče meja med Indijo in Burmo. Če gremo proti vzhodu, zopet preko gora, pridemo nenadoma preko «zemlja nikogar» v južno zahodno Kitajsko. Kdor pa bi mogel najti v gorski verigi Himalaja kakšen prehodni prelaz, ta gotovo ne bi našel nobenega mejnika med zadnjo plantažo v Assamu in prvim tibetanskim samostanom lam. Res so se šli leta 1914 Indija, Tibet in Kitajska in so že nekako začrtali meje. Toda Kitajska teh meja ni nikoli ratificirala in stvar je šla v pozabo. Posledica tega je bila,

ob mejah razumljivo. Indija si je lahko dovolila še naprej, da je gorske prebivalce teh dežel prepustila samim sebi v kolikor niso preveč vznemirjali njenega ozemlja v Assamu. Danes je Burma neodvisna dežela in v njej so sile, ki bodo svobodo res dosegale. Nastalo je tudi to pomlad vprašanje Tibeta v zvezi z Maočetungovo Kitajsko. Jasno je potem, da so postale za današnjo Nehrujevo Indijo važni mejniki na gorah Assama zaradi političnih in tudi strateških interesov. Za Nehruja so se pojavile skrbi, ki jih bivaše angleško-indijsko kraljestvo ni imelo. Plemena, ki tod prebivajo in so kot smo že omenili, prepustena sama sebi, so v tej deželi brez cest postala važna. Važen je postal njihov odnos. Nasprotje med dolino in gorami je v sliki plemen Assama več, je, kot kjer koli v sicer tako pestri Indiji. Assamci na ravnini govore neki indo-arijski jezik in so po izvoru in kulturi podobni v mnogih potezah sosednim Bengalcem. Gorski rodovi so vsi mongolskega izvora in govorijo tibeto-burmske jezike in se bistveno razlikujejo po noši in običajih od Hindujev in mohamedancev v dolini. Daleč od indijske

kulture se drže ta plemena prastarih družabnih in gospodarskih oblik življenja. Kulture, ki so v drugih delih Jugovzhodne Azije že davno šle v pozabljenje, so v teh nedostopnih gorskih verigah še našle svoje zatočišče. Ne samo izolirana od zunanje sveta, temveč tudi izolirana med seboj, so ohranila ta plemena vsak svoje bistvo. Prebivalci govore toliko jezikov, da je mogoče eno samo jezikovno področje obhoditi v enem ali dveh dnevih in ponekod se komaj razumemo med seboj prebivalci dveh sosednjih vasi.

Zelja do vojskovanja je v teh hri, biih privreda tako daleč, da so nekatere skupnosti navezane cela leta same nase. Nekateri rodovi so skotletja mejili drug z drugim, vendar se niso navzeli od sosedov nobenih stvari, ki bi vplivala na njih tradicionalni način življenja. Medtem ko so si nekatera plemena v Naga gorah in v vzhodni Himalaji prav umetniško zgradila terase, na katerih goje riž, niso druga prišla dalje od slabih njiv. Povsod primanjkuje plugov in vprežne živine. Človeška delovna sila je edini vir dela in tod so marsikateri rodovi na stopnji mlajše kamene dobe. Pri tem seveda ne moremo trditi, da je tam neznan orožje iz železa. Železo in sol sta najvažnejša predmeta trgovine. Mejna črta, ki bi jo potegnili po ozemlju, ki se zanima za ta dva predmeta, bi tekla okrog 70 km od zadnjih vasi doline Bramaputre. Direktno zveze med indijsko in tibetansko kulturo ni; gorske obrobne steze, ki jih branijo bojeviti rodovi, so tako za Indijce kot Tibetance neprehodne.

Šele dalje proti zahodu v bližini kneževine Bhutan, prehaja tibetanski in budistični vpliv daleč preko politične meje v Indijo in je objel tudi plemena srednjega predgorja. Tod segajo templji in samostani lam še v višino 2.000 m nad morjem in tod vodi očka jahalna pot, po kateri prihajajo vsako leto ljudje v tibetanski obleki ter se spuščajo v dolino Assama, da zamenjajo svoje izdelke za sol in druge potrebščine. Ob tej priliki zamenjujejo predstavniki rodov s predstavniki indijske vlade po stari ceremoniji darov za katere dobe tradicionalno plačilo.

Ta plemena imajo to prednost, da lahko brez posebnih skrbi ropajo po dolini in se jim potem ob povratku ni treba bati nobene nevarnosti, da bi jih kdo motil v njih naravni trdnjavi. Indijska vlada je proti njim postavila v dolini posebne Gurkha regimente, kot nekatere policijske čete. Toda ta akcija se je pokazala za neuspešno zaradi v številnih gorah živčnih rodov, ki na obširnem ozemlju napadajo enkrat ted, enkrat tam.

Vsa ta ozemlja so samo imensko pod suvereniteto indijske države. Njena moč in vpliv pa sta se ustavila ob prvih pobočjih Naga pogorja in višav Himalaje.



ARABSKI STRAZAR NA IZRAELSKI MEJI

GLOBUS

Bernard Shaw si je zlomil nogo. Bil je operiran in stanje tega 94-letnega amladeniča je za njegovo starost zelo dobro.

V Newcomerstownu (Ohio) sta se zaletela dva vlaka. Prvi vlak je prevažal vojsake. Vanj se je zaletel brzec. Pri nesreči je bilo 32 mrtvih in nekaj sto ranjenih.

Južnoafriški maršal Jan Christian Smuts je umrl. Februarja je bil star 80 let. Med burško vojno se je boril na strani Burov. Bil je dolgo časa južnoafriški ministrski predsednik. Leta 1948 pa ga je na volitvah tolkel njegov nasprotnik Malan.

V Italiji je v prometu 525.000 motornih sredstev.

V Angliji so prišli do spoznanja, da je odkril Portugalec Dualmo 5 let prej Ameriko, kot pa Kolumb.

V Tokiu so imeli v nedeljo precej močen potres.

Dvema ameriškima turistoma so v Lionu ukradli dragulje v vrednosti 4 milijonov frankov.

V Italiji je prišel na svet osej s tremi nogami.

V škotskem premogovniku Knockinnoth Castle je nastala nesreča. Zaradi deževja so se razrahljane plasti usedle in zasule dohod od rova, v katerem je delalo 128 rudarjev. Večino rudarjev razen 13, so rešili.

Skupina 5. sovjetskih alpinistov se je v Kavkazu prvič povzpela na Skelda gorsko verigo, katere najvišji vrh meri 4.150 m.

Kronika

Kominformisti so v nedeljo popoldne v Riečanju zažgali podobno bazoviških junakov in slovenske zastave z rdečo zvezdo, ki jih je tov. Silvester Kuret nalepil na pročelje svoje hiše. Svoje podlo dejanje so opravili, ko je bil tov. Kuret na bazoviški proslavi. Vidaljevalci so s svojo akcijo pričeli po Riečanju že nekaj dni prej. Trgali so z zidov lepake, zastave in slike bazoviških junakov, ponekod pa so jih celo onesnažili s kravjim blatom. S tem so se še bolj razkrinkali pred našim poštenim ljudstvom.

Na Opčinah se je 9. septembra smrtno ponesrečil angleški podnar. renik Frank Hull iz Huntingtona, ki je služil v tankovski četi 351. pehotnega polka. Ko je zlezal s stolpiča svojega tanka, se je dotaknil žice visoke napetosti in bil pri priči mrtev.

V Nabrežini bo odslej vsak prvi tork v mesecu živinski sejem. Prvi sejem bo v torek 3. oktobra 1950.

Na cesti blizu Zavelj se je v soboto 9. t. m. 14-letni Marij Kocijančič iz Milj ul. D'Annunzio 11 s kolesom: zaletel v vojaški kamion ter si pri tem prebil lobanjo. V torek jutraj je v bolnici podlegel poškodbam.

Na uradu za delo so bila pogajanja med peki in pekovski delavci, ki pa niso dovedla do sporazuma. Če ne bodo pekovski delavcem ugodili, bodo stopili v stavko.

Z drevesa je padel 23-letni Silvester Sosič s Proseka, ko je delal v Boljuncu za električno družbo Julijske krajine. Zdraviti se bo moral mesec dni.

Trideset dni bo morala ostati v bolnici tudi 54-letna Marija Barbene iz ul. del Prato 3, ki je padla z avtobusa in si zlomila podlahtnico.

Higienski urad opozarja prebivalstvo, da je treba vse mleko zavreti, ker je surovo mleko nevarno za zdravje. To velja tudi za pasteurizirano mleko v steklenicah.

Zaradi neznačajne koščke plutovine sta se sprla 33-letni Angel Stefani ribič in gostilničar na Miramarskem drevoredu, in njegov 19-letni brat Feliks iz Sv. Križa. Najprej sta se pretepla, potem pa je mlajši brat ranil starejšega z nožem v vrano. Angela so peljali v bolnico, kjer bo ostal 30 dni, Feliksa pa v zapor.

Uslužbenci združenih bolnic so začeli zopet stavkati, ker vojaška uprava noče priznati njihovih zahtev in odobriti že sklenjenega sporazuma.

Avtomobil «Lancia Ardea» TS 1002 so ukradli Ugu Lindeggu iz Ul. Sv. Frančiška 16.

V industrijskem pristanišču v Zavljah bo danes ob 11. uri uradna ceremonija ob začetku del za kanalizacijo, električno napeljavno itd. Položili bodo tudi prvi kamen pri gradnji tovarne električnih žarnic (FLENT).

General Airey je zanikal vest moskovskega radia, ki je javila, da so morali iz Trsta poslati angleške čete v Kastele v Istri (Jugoslavija), da so skupno z jugoslovanskimi četami udušile upor. Mislilo, da je bilo vsako zanikanje odveč, vsaj za Tržačane.

Sestletni Bruno Ditano iz ul. Campomario 14 se je igral z drugimi otroki blizu svojega doma. Zagledal je na nekem zidu cev iz litega železa ter začel točiti s kamnom po njej, da bi slišal njen zvok. Cev pa se je začela zaradi tega premikati ter mu je padla na glavo in mu razbila črepinjo. Odpeljali so ga v bolnico, kjer je kmalu nato umrl.

Sardone so preteklo soboto v ribarnici prodajali po nizki ceni 30 lir. Lov je bil namreč obilen.

V apnenico je padel 71-letni Justo Košuta iz Nabrežine. Pri tem si je poškodoval oči in je nevarnost, da bo oslepel.

Ravnatelj za finance VU g. Haroldson je imel tiskovno konferenco, na kateri je javil, da je bil ustanovljen Center za gospodarski razvoj Trsta. Center bo imel tri oddelke: za propagando, izboljšanje in zvišanje proizvodnje ter za iskanje tržišč za tržaške proizvode.

BAZOVICA NAM KLIČE: naprej po poti naših borcev za svobodo!

Proslava 20. letnice smrti bazoviških junakov nam je pokazala, kako globoko spoštovanje in ljubezen goji naše ljudstvo do teh svojih junakov, kako zvesto je ostalo tradicijam in idealom narodnoosvobodilne borbe, kako odločno je, to borbo nadaljevati do njenega zmagovitnega konca.

Na vse tri komemoracije: v sredo zvečer na tržaško pokopališče, v nedeljo dopoldne in popoldne v Bazovico je prihitela ogromna množica ljudi in s svojo udeležbo potrdila, da je bila zaman vsa gonja in vsa propaganda, da bi jih odvrgli od naše slavne borbene poti.

Vse te proslave so pokazale, da naši ljudje čutijo pravo notranjo potrebo, da s svojo navzočnostjo počastijo spomin teh prvih borcev, ki so v narodnoosvobodilni borbi žrtvovali svoje življenje za našo svobodo. Obletnica bazoviških žrtev in obletnica splošne vstaje našega ljudstva sta zato priklicali v Bazovico vse one, ki so jim bili bazoviški junaki vsa temna leta fašizma zyled in bodrilo; vse one, ki so se v narodnoosvobodilni borbi po zgledu teh junakov borili proti fašizmu.

Velika udeležba našega ljudstva na teh proslavah nam najbolje potrjuje, da je borba bazoviških junakov in narodnoosvobodilna borba med našim ljudstvom globoko občutena, da je ta borba resnični izraz vseh njegovih teženj; da je njegovo pravo bistvo. Naši ljudje globoko doumevajo, da so bili bazoviški junaki res predhodniki naše osvobodilne borbe in jim nočejo izraziti le vsega spoštovanja in ljubezni, temveč jim hočejo tudi slovesno obljubiti in priseči, da bodo vedno sledili njihovi poti, dokler ne bodo naši cilji uresničeni.

Bazoviška proslava pa je pokazala še nekaj. Pokazala je, da se naše ljudstvo odvrta od vseh krivih prevokov, odvrta od raznih «narodnjakov», ki so za časa borbe služili okupatorju in izdajali ideale Bazovice, odvrta pa tudi od lažnih revolucionarjev kominformistov, ki po eni strani skušajo zlorabljati Bazovico za svoje politične spekulacije, po drugi strani pa pljujejo na naše junake in vsa naša borbo, trgajo slike bazoviških junakov in zastave ter jih celo zažigajo kot se je zgodilo v Riečanju in Boljuncu.

Bazoviška proslava je pokazala, da je naša pot, pot, ki so nam jo začrtali že bazoviški junaki, edina pravilna, da hodi po tej poti vedno večje število ljudi, da se število kominformističnih zapeljancev vedno bolj krči. Na Bazovici smo srečali številne ljudi, ki so se še nedavno od tega pustili varati kominformistični propagandi in ki so zopet našli pravo pot. To je še en dokaz več, da moramo na tej poti vztrajati, ker slovensko in italijansko demokratično ljudstvo ne more izdati idealov bazoviških junakov in idealov narodnoosvobodilne borbe.

KRI JE BILA SEME, KI JE RODILO NOVE JUNAKE

V nedeljo dopoldne in popoldne so se velike množice demokratičnega ljudstva v Bazovico oddolžile spomenu bazoviških junakov. Vsa Bazovica je bila v zastavah, od vseh psovod so se zgrinjali ljudje. Proti strelišču na kraj usmrtilve je krenila iz Bazovice dolga povorka z venci na čelu. Ob spomeniku so stali na častni straži tovariši, ki so bili sojeni skupno z bazoviškimi junaki, pred spomenikom pa sorodniki teh junakov ter matere padlih partizanov. Prišli so tudi zastopniki Osvobodilne fronte Slovenije, Demokratične fronte Slovencev iz Italije, Istrskega okrožja in vseh množičnih organizacij Tržaškega ozemlja.

Pevski zbor «Skamperle» je zapel žalostinke in borbene pesmi, sledili so govori ter polaganje vencev in cvetja. Proslavo je otvoril Bazovec Miro Pregel, član odbora za počastitev bazoviških junakov. Dejal je: «Vi štirje borci ste bili prvi, ki ste nam pokazali pot, na katero smo stopili 11 let pozneje. Seme, ki ste ga vi leta 1930, zasejali, je obrodilo pogat sad in plamenici, ki ste jo vi prižgali, gori še danes z močnim plamenom. Skrbeli bomo, da bo ta plamen večen v srcih našega naroda».

Nato je spregovoril tov. Dekleva: «Ko so na tem mestu pred 20 leti fašistične krogle podirle naše junake Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča, so zakravela vsa srca slovenskega prebivalstva in poštenih Italijanov. Odmev teh strelcev je slišal ves demokratični svet, ki je spoznal nevarnost, ki jo skriva fašizem.

Po teh strelcih, ki niso odprli ne prve ne zadnje skeleče rane na našem narodnem telesu, je spoznal vsak primorski Slovenec, da ne smemo pričakovati usmiljenja in priznanja, ker smo obsojeni na smrt. Uvideli smo, da smo na poti fašizmu in italijanskemu imperializmu, ki steza svoje kremle proti vzhodu.

Vse to je naše ljudstvo dojelo in razumelo. Prenašalo je nasilje s stisnjenimi pestmi, z jezo in boječino v srcu in čakalo na trenutek, ko bo obračunalo s tujcem tlačiteljem.

Naša mladina je tedaj sprejela enakoborbo s fašizmom in njen patriotizem ni poznal sovražstva do tujega naroda, ne pohlepa po tujem, ni zasledoval izkoriščanja in zaslužnja drugega naroda. Mladinci so se zavdali, da je svoboden le oni narod, ki spoštuje svobodo drugega naroda. Med to mladino so bili največji in najčistejši bazoviški junaki Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič, ki so se zavestno uprli fašizmu, sprejemajoč nase vso težo odgovornosti. Niso se uprli fašizmu samo v obrambo narodnih in socialnih pravic svojega naroda



SPREVED Z VENCI MNOŽICNIH ORGANIZACIJ

učili, da je ni sile preko pravice in resnice, ki bi mogla preprečiti uresničitev naših pravičnih zahtev. Zato vsi borci bivše organizacije TIGR objublamo na tem svetu, v vašo krvjo poskropljenem mestu, da bomo nadaljevali borbo, kakor ste nam vi označili, četudi bi to zahtevalo novega trpljenja in borbe proti starim in novim sovražnikom. Nadaljevali bomo, dokler ne bo osvobodena tudi ta-le po vaši krvi posvečena zemlja in vaš zadnji dom.

V nedeljo popoldne so se zgrinjale v Bazovico vedno nove množice in

imenovane leve ne bo nikdar uspelo podlo izrabljanje bazoviških žrtev za cilje, s katerimi bazoviški junaki nimajo nič skupnega. Lik bazoviških junakov bo za vedno ostal svetel in plemenit za naš narod, ostal bo kot simbol borcev za svobodo in narodno neodvisnost proti vsaki politiki podjarmljenja in zaslužnjevanja narodov ter za bratstvo in enakopravnost med narodi.

Spomin na bazoviške žrtve nam velja, da pogumno in vztrajno, ne glede na trenutne težave in napore, nadaljujemo in dalje razvijamo borbo za ideje in cilje, za katere so oni padli.

BRANILI BOMO ZASTAVE BRATSTVA

Za tov. Babičem je govoril v italijanski tovar. Laurenti, ki je med drugim dejal: «Končno, 13 let po bazoviškem umoru je kri antifašističnih mučnikov zadušila krvnike. 8. septembra 1943 se je fašistična Italija zrušila pod udarci zavezniških armad in pod težo notranjih protislovij.

8. septembra 1943 so Slovenci, Italijani in Hrvati naše dežele plebiscitarno prišli za orožje in uradno ustanovili prve odbore ljudske oblasti. Danes se spominjamo dveh dnevnih različnega pomena, ki pa sta med seboj povezana. 6. september nas spominja žalostnega dogodka iz trde borbe, ki pa je morala neizbežno dovesti do dogodkov 8. septembra 1943.

Naša misel bodi danes in vedno posvečena štirim bazoviškim mučnikom in vsem antifašističnim mučnikom, naša hvaležnost naj gre vsem, ki so trpeli za svobodo. Ko so padli bazoviški junaki, so jih na borbenih postojankah nadomestili drugi. Padli so in vstali so novi, še številnejši.

Ob padcu fašizma so v naši deželi že dolgo časa delovale številne in oborožene partizanske formacije. To so bile formacije, ki so jih sestavljali junaki in legendarni partizani naše dežele, ki jih je skupno z onimi iz Jugoslavije vodil tov. Tito. Iz teh formacij je zrasla nepremagljiva ljudska armada, ki je osvobodila Trst.

Ce bi nam bila Sovjetska zveza dala konkretno podporo, bi bilo danes na vsem Tržaškem ozemlju kakor v ostalih delih Primorske ljudstvo na oblasti in izkoriščevala buržoazija za vedno odsranjena. Toda Sovjetska zveza nam ni hotela dati podpore, ker je njena birokratična klika prodala kri najboljših sinov našega ljudstva, naše žrtve in žrtve narodov Jugoslavije ter si razdelila z Angleži na polovico vplivno področje v Jugoslaviji.

Tudi vodstvo KP Italije je vodilo kompromisarsko politiko, ko smo se mi odločno borili. In taki ljudje nam hočejo sedaj očitati, da smo izdajali fašisti, vohuni Gestapa itd.

Tudi tržaški fašizem je po svojih predstavnikih mislil, da nam bo lahko nekaznovano zažgal naš dve narodni zastavi z rdečo zvezdo. Zaradi naše odločnosti pa se je moral umakniti. Videč poraz svojih kolegov so jim priskočili na pomoč kominformisti s trganjem narodnih zastav, ki jih je naše prebivalstvo nalepilo po zidovih mesta in vasi. Mi pa bomo te zastave vedno branili, ker so simbol italijansko-slovenskega bratstva, ker so zastave naše borbe. Naj živi slovensko-italijansko bratstvo! Večna slava bazoviškim mučnikom!



SORODNIKI BAZOVISKIH JUNAKOV PRED SPOMENIKOM

ter z namenom, da bi mu priborili svobodo, uprli so se tudi naši pretoklosti, ki se vleče skozi stoletja od kmečkih puntov dalje, ko smo bili vajeni le hlapčevati in ne sami odločati o sebi.

Streli, ki so odmevali daleč po Krasu, niso razorožili ne prestrašili našega ljudstva. Nasprotno, kri, ki je takrat oškropila bazoviška tla, je bila seme, ki je rodilo nove junake proti istemu nasprotniku za narodno, socialno in demokratične pravice; junake, ki so skupno s svojimi brati, ki si gradijo v socialistični Jugoslaviji lepšo bodočnost, in z demokratičnimi Italijani rušili fašizem, dokler ga niso zrušili.

POKAZALI SO NAM POT

Za tov. Deklevo je spregovoril v italijanski tovar. Petronio: «Pred 20. leti so na tem mestu štirje mladi Slovenci, prežeti z demokratično miselnostjo, s svojo junaško mučniško smrtjo pokazali antifašističnim silam pot, po kateri naj hodijo, pokazali so pravičnost borbe za narodno neodvisnost.

Cemu tako ogromna množica, tolika vera, tolika odločnost ob bazoviških mučnikih? Ker ima ljudstvo iste ideale kakor padli junaki, od Bidovca do Tomaziča. Enotnost, bratstvo, enakost in neodvisnost, spoštovanje narodnostnih pravic so temelji za trajen mir, za ljudsko demokracijo. Za to so padli. Zaradi tega se morajo množice demokratičnih organizacij danes upreti bratomornim, šovinističnim, protidemokratičnim in še posebej protislovenskim dejanjem kominformistov».

Končno je tik ob spomeniku spregovoril še tov. Spanger, ki je bil na tržaškem procesu obsojen na 30 let ječe: «Vi sami, bazoviški junaki, ste nas

PREDHODNIKI SPLOŠNEGA UPORA

Šele danes lahko v celoti ocenimo žrtve, ki so jih dali bazoviški junaki. Te žrtve so sredi najhujšega fašističnega nasilja visoko dvigale zastavo borbe proti fašizmu, izražale vero zatiranega ljudstva v svojo osvobodilno borbo, zbujele so nove borce v narodnoosvobodilni boj. One so bile zgled dosledne junaške protifašistične borbe. Bazoviški junaki so bili predhodniki vsesplošnega oboroženega upora našega ljudstva proti fašizmu in njegovemu zatiranju. Svetli vzor bazoviških junakov je vodil primorsko ljudstvo skozi narodno-osvobodilno vojno. Bazoviške žrtve so vzpodbujale k odporu proti fašizmu tudi italijanske delovne in demokratične množice in jih povezovale s slovenskim narodno-osvobodilnim in protifašističnim gibanjem do skupne oborožene vstaje v narodno-osvobodilni vojni.

Bazoviški junaki predstavljajo simbol narodno-osvobodilne borbe in borbe proti fašizmu in reakciji sploh. Oni so borci napredka, borci svobode in neodvisnosti ne samo svojega naroda, ampak vseh svobodoljubnih narodov.

Ob 20. letnici bazoviških žrtev nam je bolj kot kdajkoli pred očmi lik bazoviških junakov, njihove ideje, borba in žrtvovanje. Ne z desne in ne s tako

LE Z ENOTNIM NASTOPOM

BODO DOSEGLI TRŽAŠKI DELAVCI IZBOLJŠANJE ŽIVLJENJSKIH POGOJEV

Gospodarski položaj tržaškega delavstva se je zlasti v zadnjem času spričo nove podražitve živil precej poslabšal. Zato postaja vedno bolj nujno vprašanje prilagoditve mezd in plač življenjskim stroškom. Zaradi tega vprašanja je nastalo v Italiji mezdno gibanje, tako imenovana »septembrska bitka«, ki pa že sedaj nosi v sebi klice oportunitizma, ker v tej »bitki« poleg italijanske splošne zveze dela sodelujejo tudi tako imenovani svobodni sindikati.

To gibanje nas spominja na februarsko stavko v Trstu, ko so si tržaški delavci priborili 48 lir povška na dan, potem ko so zaradi stavke izgubili več tisoč lir. Položaj se od takrat ni nič izboljšal, nasprotno celo poslabšal se je, mezde pa so ostale iste.

V Italiji ne gre pravzaprav za splošno izboljšanje mezd industrijskih delavcev, to je za prilagoditev teh mezd cenam življenjskih potrebščin, temveč za izboljšanje mezd določenim kategorijam delavcev, tako da bo med kvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci večja razlika v mezdah. Sindikalne organizacije namreč zahtevajo naslednje poviške: za specializirane delavce 150 lir na dan, za kvalificirane delavce 66 lir in za specializirane težake 36 lir, medtem ko nič ne zahtevajo za navadne delavce.

Tako reševanje tega vprašanja je morda primerno za Italijo, kjer bi se s tem koristili številni specializirani delavci, za katere zahtevajo, kakor smo omenili, 150 lir povška na dan. V Trstu pa je specializiranih delavcev malo. V tovarni strojev, kjer jih je največ, dosega njih število okoli 20 odstotkov, v drugih tovarnah pa spada ogromna večina delavcev v kategorijo kvalificiranih delavcev, ali pa specializiranih težakov. Za kvalificirane delavce zahtevajo v Italiji samo 66 lir povška in delodajalci gotovo ne bodo popolnoma ugodili njihovim zahtevam, kot se pač dogaja v vseh pogajanjih. Pri tem pa moramo upoštevati, da so industrijski delavci po znanj februarski stavki dobili 48 lir povška s pogojem, da se bo ta vsota odštela od morebitnih bodočih poviškov mezd v Italiji, ki bi se raztegnili tudi na Tržaško ozemlje. To praktično pomeni, da ne bodo kvalificirani delavci nič dobili in da bodo v najslabšem primeru morali celo vračati.

Vsi tržaški delavci se tudi še dobro spominjajo, da sta obe sindikalni organizaciji za časa one stavke lepili po zidovih plačilne listke, iz katerih je bilo razvidno, da delavske plače še daleč ne zadostujejo za preživljanje delavcev. Položaj se od takrat ni prav nič spremenil na boljše, kljub temu pa zahtevajo oportunistične sindikalne organizacije le skromne poviške. Vse to potrjuje, da je bilo njihovo tedanje kričanje le prazna demagogija in da jim sploh ni bilo do tega, da bi konkretno reševale vprašanje resnične prilagoditve mezd življenjskim izdatkom. Te mezde pa znašajo komaj 60 odstotkov mezd, ki so jih delavci prejimali za časa fašizma, ko so bili italijanski delavci že itak najslabše plačani v Evropi.

Vse to kaže, kako je zgrešeno postavljati borbo tržaškega delavstva v odvisnost sindikalne borbe v Italiji. Taka politika pomeni vodo na mlin za tržaške industrijce, ki so vezani na Rim in imajo Trst le za navadno italijansko provinco. Delodajalci pa so sploh v ofenzivi in hočejo prav nič popuščati ter si hočejo priboriti stare privilegije. Taka politika pa pomeni tudi vnašanje pasivnosti med tržaške delavce, češ, počakajmo, kaj bodo dosegli italijanski delavci! Ta pasivnost pa se maščuje nad delavci samimi, ker se industriji z njo okorišča. Ker pre-

vladuje zaradi te pasivnosti mnenje, da je vsaka borba v Trstu odveč, postajajo delodajalci predrzni.

Za vsako borbo je potrebna močna organizacija in borbenost delavcev. Te organizacije pa sedaj v Trstu ni. V borbi delavcev proti delodajalcem so imeli odločilno vlogo tovarniški odbori. Delodajalci pa so že lani odpovedali sporazum o teh odbori in upajo, da bodo tu uspeli vzpostaviti notranje komisije, kakšne so v Italiji in ki nimajo niti polovice pravic tovarniških odborov.

Q vseh teh vprašanjih so razpravljali delavci na važni seji sindikalnega akcijskega odbora za obnovo razrednih sindikatov. Sprejeli so tudi izjavo, v kateri predlagajo Enotnim razrednim sindikatom, Enotnim sindikatom in Delavski zbornici skupno odločno akcijo za rešitev osnovnih vpra-

šanj, ki tarejo delavce. V tej izjavi predlaga odbor, da se zahteva zvišanje plač in mezd za 30 odstotkov, podvojitve podpor brezposelnim, zvišanje pokojnin in obnovitev sporazuma o tovarniških odbori, podpisanega avgusta 1948.

Na isti seji so tudi razpravljali o potrebi, da se novoustanovljeni razredni sindikati združijo v Zvezo razrednih enotnih sindikatov in so poverili tajništvo akcijskega odbora, naj prične delo za sklicanje kongresa razrednih sindikatov do konca tega leta.

Nekaj podatkov ob zaključku velesjema

Tržaški velesjem se je v nedeljo končal. Obiskalo ga je 200.000 ljudi. Največji je bil obisk obe nedelji: v nedeljo 3. t. m. je bilo 35.000 obiskovalcev, v nedeljo 10. t. m. pa 30.000. Velesjem je bil odprt 14 dni, podaljšati ga ni bilo mogoče, ker se je raznim razstavljalcem mudilo na druge velesjeme: v Zagreb, na Dunaj in v Bari.

Sejmišče je zavzemalo površino 22.000 kvadratnih metrov, razstavljalcev pa je bilo skupno 744 in sicer: 196 tržaških, 280 italijanskih, 58 iz ZDA, 48 avstrijskih, 43 jugoslovanskih, 43 francoskih, 37 nemških, 15 angleških, 13 španskih, 12 češkoslovanskih, 3 švicarski, 2 kanadska, 2 madžarska, 1 švedski, 1 portugalski. Vrednost razstavljenega blaga je znašala okoli 10 milijard lir, od katerih je znašala sama vrednost proizvodov CRDA 1 milijardo lir. Trgovskih kupčij je bilo sklenjenih za približno dve milijardi in pol lir. Prihodnje leto se bo velesjem začel junija meseca.

Za časa velesjema je bilo tudi več konferenc in kongresov poslovnih ljudi ter sprejemov. Jugoslovanska trgovinska zbornica je priredila v petek zvečer v hotelu Excelsior sprejem, ki so se ga poleg predstavnikov tukajšnjih oblasti udeležili tudi člani velesjemске uprave in drugi predstavniki gospodarskega življenja.

Dopisnik »Tanjug« v Trstu pa je imel tiskovno konferenco v zvezi z velesjemom. Konferenca je bila sklicana zato, da pojasni udeležbo Jugoslavije na tržaškem velesjemu in interese, ki jih ima Jugoslavija na tržaškem trgu. Jugoslavija je želela tudi na tem velesjemu prikazati svoj napredek v socialističnem gospodarstvu. Tržaški velesjem pa je še posebno važen za Jugoslavijo, ker predstavlja tržaško pristanišče zanj okeno v svet. Nato je govoril o težkočah, ki jih ima Jugoslavija s prometom v tržaškem pristanišču ter pri izmenjavi blaga s Trstom.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

Istrsko ljudstvo je proslavilo obletnico kapitulacije Italije

Skózi stóletja je bila Istra, katere del tvorí današnje Istrsko okrožje, izpostavljena brezobzirnemu tlačanju in izkoriščanju. Fevdalnemu despotizmu in benečanskemu gospodarstvu je sledila avstrijska oblast, ki je prepustila istrsko ljudstvo samovolji mestne buržoazije. Končno je prišla Italija, ki je tako v predfašistični dobi kakor v strahovladí fašistov stopnjevala nasilje nad istrskim ljudstvom.

Gospodarji so se menjavali, ostal pa je izkoriščevalni odnos do istrskega delovnega človeka vseh treh narodnosti. Ze v času Avstrije se je socialnemu izkoriščanju pridružilo nacionalno in kulturno zatiranje Slovencev in Hrvatov, proti katerim je bilo usmerjeno iredentistično nasilje italijanskega meščanstva. Italija je hotela ta proces izvesti do konca.

Zato ni čudno, da se je istrsko ljudstvo odzvalo v velikem številu pozivu Komunistične partije Jugoslavije v boj proti okupatorju, saj je čutilo, da je prišel čas dokončnega obračuna.

Kapitulacija Italije v septembru 1943. leta je bila dan slavlja za vse tiste, ki so morali prenašati breme fašizma in brezobzirnega izkoriščanja. Komaj dve leti kasneje je istrsko ljudstvo doseglo osvoboditev.

Dan kapitulacije je ostal še vedno praznik istrskih ljudi. V Istrskem okrožju so se ga spomnili v vseh vaseh in so za proslavo organizirali številne delovne akcije. V Sv. Petru, v Kortah, v Novi vasi, v Krkavcih so vaščani próslovili ta dan na gradnji zadrúžnih domov, v Pučah so šli na cesto, ki veže njihovo vas s Košabono. Na cesti so delali tudi prebivalci Smarij, ki so najbolj občutili »sadove« fašističnega terorja. Podobno je bilo v Ospu in mnogih drugih vaseh Istrskega okrožja.

Od septembra 1943 je minilo že sedem let. V razgibanem času, v katerem živimo, pomeni to razdobje zelo veliko. Družbena nasprotja se zaostrujejo, širijo se osvobodilna gibanja po vsem svetu, kapitalizem razkriva svojo notranjo gnílobo, naródi, ki so se osvobodili kapitalizma, gradijo socialni sistem bodočnosti. V tej kratki in obenem dolgi dobi, so bile tudi pri nas precejšnje spremembe.

Ce hočemo spoznati življenje v Istrskem okrožju, se ne smemo ustaviti samo v mestih ob obali, marveč moramo iti v istrske gorice, na planoto Bujsčine, med naše kmete, kjer bomo videli, kakšne spremembe so bile pri njih. Pozdravili nas bodo zadrúžni domovi, kmetijske zadrúge, kolektivi ljudi, ki so zavrgli stare načine dela in so sprejeli nova načela. Tam, kjer so vla-

dali še nedavno gospodarji kolonov, so sedaj svobodni kmetje.

V jugoslovanski coni je začelo graditi ljudstvo oblast s svojimi lastnimi silami na ruševinah bivše države. Se danes hranijo nekateri ljudski odbori dokumente iz prve dobe ljudske oblasti, ko so nešolani kmetje delali prve korake v upravi in gospodarstvu svoje vasi. Te listine bi bilo treba očuvati, ker nam kažejo, kako je ljudstvo tipalo iz teme. Prva doba je bila polna dokazov iniciative v težavah, ki so nastajale pri vsakem novem koraku.

Prebivalci Smarij vam bodo vedeli povedati, kako je potekala prva obnova njihove požgane vasi. Se preden je svet próslovil dan zmage, so se vaščani zbrali na trgu, med počrnelimi zidovi in sklenili, da bodo začeli takoj obnavljati. Prvo zgrajeno poslopje so namenili šoli in najbolj potrebnim družinam. Skoraj vsa dela so opravili sami, s prostovoljnim delom, tako, da je obnova poslopij stala manj kot tretjino tega, kar so zahtevala zasebna podjetja v coni A.

Borba za enakopravnost slovenske šole z italijansko

Slovenskemu šolstvu v angloameriški coni Tržaškega ozemlja se še vedno dogajajo številne krivice. Kljub temu pa niso italijanski šovinisti zadovoljni niti s tem krivičnim stanjem ter zahtevajo, da se nam te krivice še povečajo. Med temi šovinisti prednjačijo pač pri jezuitskem »Giornale di Trieste«, ki se je že specializiral v objavljanju strupenih člankov proti našemu šolstvu posebno ob pričetku vsake šolske šolskega leta. Ti demokristjanski jezuiti sicer niso toliko pogumni, da bi odkrito povedali, kje jih čevlji žuli.

Zato zavijajo in pravijo, da načelno niso proti slovenski šoli da hočejo le pravilno razmerje med italijanskimi in slovenskimi šolami v resnici pa delajo na tem, da bi se naše šole še bolj okrnile.

Tako je ta list zopet objavil strupen članek o slovenskem šolstvu, kjer pravi, da Slovenci sedaj spekulirajo z imenovanjem učiteljev, da zahtevajo, da dobijo slovenski učitelji uradno nastavitve, preden je znano število učencev, ki bodo obiskovali slovensko šolo. Pri tem klerofašistični pisuni zahtevajo, da se to ne sme zgoditi in seveda računajo z manjšim številom otrok, ker je znano,

da so med vojno rojstva zelo padla, zlasti med Slovenci, ki so bili v velikem številu po ječah, internacijah in v partizanih.

Ti gospodje pa so hkrati tako predrzni, da se sklicujejo na neke zakone in da zahtevajo, da slovenske šole ne smejo imeti prednosti pred italijanskimi, ko vsakdo ve, kako so ravno naše šole zastopovljene. Tu naj se spomnimo le na dodeljevanje novih učilnic, katerih so tržaške šole z derekvizicijami šoj pridobile 132. Pri razdeljevanju teh učilnic se niso upoštevale slovenske šole, čeprav so nove učilnice silno potrebne zlasti za slovensko šolo v Ul. sv. Frančiška in za slovenske srednje šole v ul. Lazareto Vecchio.

Solske oblasti tudi niso rešile vprašanja slovenske šole v Zgornji Kolonji, kjer so poskrbeli za italijanske otroke, na slovenske, ki jih je tam mnogo, so pa pozabili, tako da morajo hoditi v oddaljene šole. To je očitno razlikovanje nam v škodo, ki ga ne more noben članek jezuitskega glasila prikriti.

Poleg tega zahteva rešitev tudi vprašanje klasične gimnazije, to je ustanovitve njenega tretjega razreda. Doslej sta bila ustanovljeni le dve paralelki na realni gimnaziji

DOPISI

Po tržaški okolici

Ko potuješ po naših vaseh, takoj opaziš, da ni naša državnica — Tržaško ozemlje — tako zgledno urejena, kakor nekateri govore o njej. Morda je res »urejena«, toda le za tiste, ki tako govorijo, za naše ljudstvo pa ne. O tem nas prepriča že kratek sprehod po tržaški okolici.

Poglejmo najprej na Pesek. Potnik, ki pride tja recimo iz Jugoslavije, opazi zvečer pod seboj celo morje luči, razsvetljeni Trst, kjer uporabljajo elektriko na vse načine: za izlozbe, reklamo, hladilnice in ogrevališča. Tu, niti 15 km. iz mesta, pa še brlijo petrolejke, ker še ni električne napeljave. O Jugoslaviji govore, da je silno siromašna, pa je vendarle tamošnja ljudska oblast poskrbela, da so v bližnji vasi Vrhpolje dobili toliko zaželeno električno razsvetljavo. Kaj to za Pesek ni mogoče?

Kaj pa ceste? Iz Drage do Peska, kjer imajo Dragčani najbliže do avtobusa, vodijo nekeke stopnice ne pa ceste. In cesta Bazovica-Padriče? V takem stanju je, da se ljudje z vozili raje poslužujejo še enkrat dalje stranske ceste čez Groplado. Po Tržaškem Krasu imamo tudi novo avtocesto, ki nima neposredne povezave z vasmí. Zato ima več kratkih povezok z vasmí, ki pa so v takem stanju, da se vozila le s težavo prigučajo na avtocesto. V obupnem stanju so zlasti povezki s Padričami in Trebčami.

Cesta Bane-Konkonel je skoraj v celoti asfaltirana. Zakaj pa je pod vršičem kakih 100 metrov ceste opuščene in je danes v takem stanju, da je prehod po njej nemogoč? V zadnjih dveh letih je VU potrošila mnogo denarja za gradnjo ali popravilo cest, ki pa povečini našemu ljudstvu prav malo ali nič ne koristijo. Takšna je na primer cesta Fernetiči-Repentabor. Tudi ceste iz Velikega Repna so v vse smeri v slabem stanju. Kdor hoče s kolesom iz vasi ali v vas, je najbolje, da si naloži kolo na hrbet in gre peš.

O pomanjkljivosti vodovoda v vasicah repentaborske občine je bilo že mnogo napisanega. Kljub stalnemu popravljanju, voda v tem vodovodu vsaj tri dni v tednu počiva. V Bršičkih imajo skoraj v vseh hišah električno luč, razsvetljavo po vasi pa ni nikjer. Isto se dogaja v Malem Repnu in vseh ostalih vaseh v zgoniški občini. Potrebno bi bilo, da bi se današnja občinska uprava malo bolj zanimala, da bi se končno rešilo to vprašanje, ki ni težko rešljivo. Lahko nas je sram, da tega v povojnem času še nismo napravili, saj so naše vavice tik mesta in tudi vodi električnega omrežja so precej na goso razpredeni po tem malem ozemlju.

Tukajšnje oblasti bi se morale bolj zanimati za naše podeželje in tudi za mesto samo. Pisčanci se nimajo luči in se vendar dotikajo mesta. Takih podobnih naselkov je ob Trstu samem mnogo. Tudi na Proseku je tak »težak problem« kjer ni mogoče napeljati luči čez 1 m široka cesto v Devinščini! Tudi glede cene bi bilo treba drugače urediti Na Proseku sem govoril z gospodarjem male hišice, delavcem. Vprašal sem ga, zakaj še nima luči. Odgovoril mi je: »Saj je tudi nikoli ne bom imel. Je napeljava in naprave zahtevajo 170.000 lir, daljave pa je komaj 30 m.«

Tako je torej na tej naši zemlji. Medtem ko trosijo milijone in milijarde, pa za našega revnega delovnega človeka prav malo ali nič ne skrbijo Seveda, on ne sme biti deležen tega, česar so deležni oni, ki živijo na račun njegovih žuljev.

S. J.

tako da se dijaki, ki so končali drugi razred, še ne morejo vpisati na tretjega. Z maturo realne gimnazije pa ne morejo dijaki nadaljevati svojih študijev na univerzi na pravni in filozofski fakulteti. Zato odločno zahtevamo, da se ustanovi tretji razred klasične gimnazije, ker ni dopustno, da ne bi mogli slovenski dijaki študirati prava in filozofije, to je da se ne bi mogli posvetiti pravu in profesorskemu poklicu.

Kronika

Delegacija španskih republikancev je prispela v Jugoslavijo na povabilo Združenja jugoslovanskih prostovoljcev španske državljanske vojne. Obiskala bo različne kraje.

Sabor LR Hrvatske ima pet let dela za seboj. V tem času je Sabor sprejel 52 zakonov, poleg številnih drugih predpisov o socialistični graditvi v LR Hrvatski, zakon o agrarni reformi, o petletnem planu v LR Hrvatski in zakon o petletnem planu razvoja narodnega gospodarstva Istre in Reke itd. Zgodovina hrvatskega Sabora je tesno povezana z ljudskim pesnikom in borcem Vladimirjem Nazorom, prvim predsednikom hrvatskega Sabora.

Proces proti skupini vohunov, ki sta jih spravila v Jugoslavijo bolgarska komunistična partija in bolgarska državna varnost, da bi vršili diverzantsko in vohunsko delo, se je pričel v Nišu.

Iz CK KP Hrvatske so izključili Dušana Brkiča, Rada Zigića in Stanko Canica-Opačića, ker so bili agentje Informbiroja in delovali v najvišjih forumih proti Partiji in izgradnji socializma.

Električno centralo so zgradili zadrugi v vasi Zabari. Za nakup naprav so zadrugi iz svojih sredstev potrosili 200 tisoč dinarjev. Zdaj imajo električno razsvetljavo zadrugi v svojih hišah, kmalu pa bo z njo preskrbljena vsa vas.

Odkup žita najbolje napreduje v Makedoniji. V nekaterih krajih so odkupne plane v celoti izpolnili, v splošnem pa dosega odkup 90 odst.

Bogata nahajališča kaolina so odkrili v Makedoniji. Prve surovine s teh ležišč že uporabljajo v velikem kombinatu, ki so ga zgradili pri Velesu, kjer bodo proizvajali razne vrste porcelana. Letni izvoz vina iz Jugoslavije doseže 2000 vagonov, to je 1100 vagonov več kot pred vojno. Na raznih svetovnih trgih vzbuja jugoslovansko vino veliko pozornost.

Hercegovski žajbelj spada med najboljše vrste na svetu. Velike količine ga izvažajo. Žajbelj odkupujejo kmetijske zadruge in so ga zdaj odkupile 200.000 kg. Največja solarna v Jugoslaviji je v Ulcinju. Razprostira se na prostoru, ki meri nad 4800 ha. Solarna ima za kroženje slane vode električne črpalke, za prenos soli pa uporabljajo dvigala na električni pogon.

Ena največjih predilnic bombaza v državi bo v Dreteju blizu Capljine v Hercegovini. Imela bo okrog 40.000 vreten, z obratovanjem bo začela v začetku prihodnjega leta.

Na zagrebškem velesejmu bo letos 55 odst. prostora prihranjeno za domače razstavljalec. Domače tovarne bodo razstavljale 2000 proizvodov, od katerih izvažajo nad 800.

4 bolgarske obmejne straže so pribežale v Jugoslavijo. So iz Pirinske Makedonije in so izjavile, da so bežale pred terorjem, ki ga Bolgari izvajajo na obmejni prebivalce, predvsem na Pirinske Makedonce.

Skupina francoskih in belgijskih pisateljev, ki se mudi v Jugoslaviji, je odpotovala na veliki kulturni festival v Dubrovnik.

Jugoslavija razstavlja na dunajskem velesejmu in na velesejmu v Bariju predvsem les in lesne izdelke, razne stroje, električne transformatorje, filmske projektorje itd.

Za eno leto sta obnovili trgovinski protokol jugoslovanska in italijanska vlada.

V Londonu je odpotovala delegacija jugoslovanskih novinarjev, ki bo kot gost angleške vlade obiskala Veliko Britanijo.

Jugoslavija razstavlja je odprta v Zagrebu na čast dneva Jugoslovanske vojne mornarice.

Jugoslavijo so obiskali francoski učitelji in profesorji. Polovica bodo 15 dni in se seznanili predvsem z vzgojnimi ustanovami.

Jugoslovanski Rdeči križ je repatriral 56 otrok avstrijske narodnosti, katerih starši živijo v Avstriji.

ZAGREBSKI VELESEJEM
DOKAZ NAPREDKA JUGOSLOVANSKE INDUSTRIJE

Od 24. septembra do 8. oktobra bo v Zagrebu odprt velesejem, ki se deli na stari in novi del. V novem delu bo razstavljala Jugoslavija in je v njem že vse živo. Vsak trenutek se pripelje kak težek kamion, ki dovažja stroje in druge proizvode. Tudi lokomotiva, ki dovažja do velesejma natovorjene vagonne, je stalno na delu. Paviljoni se polnijo z velikimi in malimi zabojniki, stotine delavcev in obrtnikov hite s prekladanjem in olepšavanjem velesejmišča.

Letošnji velesejem se bo predvsem razlikoval od prejšnjih v tem, da bo imel še bolj značaj mednarodne prireditve. Po številu držav in razstavljalcev se bo letošnji zagrebški velesejem lahko kosal z največjimi mednarodnimi velesejmi. Na velesejmu bomo videli razvoj tehnike in industrijsko zmogljivost vseh največjih industrijskih držav razen Informbirojevskih.

Na velesejmu bo letos zastopanih 15 tujih držav: ZDA, Avstrija, Belgija, Danska, Egipt, Anglija, Francija, Grčija, Nizozemska Italija, Zahodna Nemčija, Švedska, Švica, STO in Mehika. Avstrijo bo zastopalo 62 turok, Anglijo 45, Italijo 68, Švico 25.

Med domačimi izdelki bo najbolj zastopana lesna industrija, v kateri bo največ prispevala Slovenija. Poleg tega pa bo prikazan veliki napredek v težki in strojni industriji. Pri vstopu na velesejem bo 43 metrov visok vrtni stolp z vsemi vrtnimi napravami, črpalkami itd. Stolp je zgradila tovarna »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu. Ta stolp dokazuje, da se je Jugoslavija osamosvojila v zelo važni industrijski panogi.

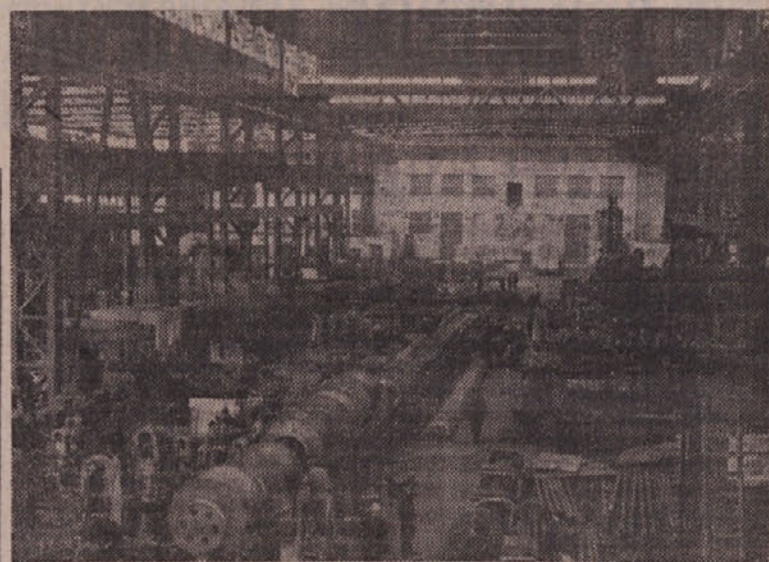
V prvem delu paviljona R razstavljajo podjetja za strojno industrijo. Tu bomo videli ekscentrično stikalnico in škarje za rezanje pločevine, proizvod tovarne strojev »Ivo-Lola Ribar«. Malo dalje razstavljajo druge vrste vrtnih strojev, ki so tudi proizvod te tovarne. Nato bodo razstavljene kmetijski stroji tovarne »Pobeda« iz Novoga Sada, kakor kosilnice, zbiralniki za seno itd. Nato bodo sledile razne stružnice, stroji za izdelovanje spiraličnih švedrov tovarne »Prvomajskan«, Kaplanove turbine iz »Litostroj«, kristalizator za natrij iz tovarne »Jedinstvo«, popolne vrtnice garniture iz tovarne »Djuro Djaković«, trije tipi traktorjev iz Rakovice in še mnogo drugih strojev.

Po širokem lesenem mostu se bodo obiskovalci povzpeli v del paviljona električne industrije. Tovarna »Rade Končar« bo razstavljala generator za novo hidrocentralo na Uni, komandni most za upravljanje hidrocentrale, motor za črpanje nafte, velik elektromotor - 120

od 600 kilovatov, ogromni oljni transformator od 2500 kilovat ampera. To je samo del strojev, ki jih bo razstavljala elektroindustrija. Malo dalje bo razstavljala avtomobilska industrija, ki izdeluje svoje proizvode že v serijah. Tako so izdelali v avtomobilski tovarni na Tezmem že 600 kamionov tipa »Pionir«.

V drugem delu paviljona R bodo razstavljali proizvodi vseh panog energetike. Obiskovalci bodo videli rude, premog, proizvode nafte, cinke, boksita, bakra, svineca itd. Razstavljani bodo tudi vzorci antimonu. Posebno mesto bodo dodelili koku jugoslovanske proizvodnje.

Pred tem paviljonom je tudi razstavljen motorni čoln, dolg 9,5 m. Zgradilo ga je podjetje »Mosor« in bo namenjen široki potrošnji. V kratkem ga bodo imeli vsi počitniški domovi in hoteli na morju. To pa je samo en proizvod centralne uprave ladjedelnic. Razstavljali bodo tudi Dieselmotorje. Sedaj že montirajo veliki Diesel-motor 450 konjskih sil in te dni bodo pripeljali še Diesel-motorje 18 in 7 konjskih sil. Te motorje že sedaj na široko uporabljajo v ladjedelništvu ter za pogon gradbenih, kmetijskih in drugih strojev. Poleg Dieselmotorjev bodo razstavljali tudi kompresorje 200, 40 in 7 atmosfer. Tudi te kompresorje že grade za splošno



HALA VELIKE TOVARNE »IVO-LOLA RIBAR«, PRVENCA PETLETKE V ŽELEZNIŠKIH, KJER IZDELUJEJO STROJE TEŽKE INDUSTRIJE, KI BODO RAZSTAVLJALI TUDI NA ZAGREBSKEM VELESEJMU

uporabo ter jih uporabljajo v ladjedelništvu in za pogon. Med novimi proizvodi tega podjetja bodo razstavljali tudi prvi jugoslovanski elektrostrojni brzojav, črpalke Bosch itd.

Ladjedelnice bodo razstavile vrsto modelov in delov novih tipov ladij, ki jih sedaj gradijo. Med drugim bodo razstavili dele motorne ladje tipa »Loki« s 4500 ton nosilnosti. Ta motorna ladja se serijsko izdeluje v ladjedelnici »3. maja« in predstavlja po uspehi izgradnji motornih

ladij »Zagreb«, »Skopje« in »Sara-jevo« nov korak naprej v jugoslovanskem ladjedelništvu. Prikazali bodo tudi model tovorno-potniške ladje »Vojvodina«, model cisternske ladje za prevoz vode, remorkerja, itd.

Znaten del velesejmišča bo posvečen tudi predelovalni industriji, tekstilni industriji, inudistriji lanu, konoplje, kož, obutve in gume.

Poleg tega bomo videli mnogo proizvodov drugih lahkih industrij in živilske industrije.

JUGOSLOVANSKA MORNARICA
ČUVAR OBALE IN SLAVNIH POMORSKIH TRADICIJ

«...Mogoče bi mnogi tedaj, ko še niso poznali našega človeka, našega borca imeli za avanturo to, kar se je tedaj ukrepalo na Jadranskem morju, na katerem je vladal nevar in močan nasprotnik... Mi pa smo tedaj verjeli, da je postavljen temelj naši mornarici. Verjeli smo tedaj, da bo ta naša prva mornarica, ki je bila sestavljena iz samih lesenih čolnov in ljudi, toda iz ljudi jeklenega srca, da bo ta mornarica uspešna, da obvlada vse naloge, ki so bile pred njo v tej dobi in da bo nato iz nje zrastle močna flota, takšna, kakršna odgovarja naši novi Federativni ljudski republiki Jugoslaviji». (Tito).

In res so mnogi tedaj, ko so nizi jadranske obale križarile jeklene ladje italijanske vojne mornarice do zob oborožene, mislili, da so lesene ladje, ribiški čolni in jadrnice v primeri s to silo - avantura. Isti ljudje so imeli tudi svojo narodnoosvobodilno vojno za avanturo. Toda ljudstvo je verovalo v svoje si-

le in ustvarilo to, za kar se je borilo: iz borbe in revolucije se je rodila nova socialistična domovina narodov Jugoslavije, vzporedno z njo se je rodila in dalje razvijala junaška Titova mornarica, budni čuvar jugoslovanskega Jadrana, njegove svobode in neodvisnosti.

Začelo se je pri Gradcu pod kamenitim Biokoven. Partizani so ga v jurišu zavzeli - prvo luko na Jadranu, a že drugi dan, hitro in brez hrupa je padla italijanska ladja »Merkur« v roke jugoslovanskih borcev. Na njej je zaplapolala zastava s peterokrako zvezdo, a na poveljniškem mostu je stal stari pomorščak-partizan Miloš Andrijević. To je bilo januarja 1942, a ob koncu julija istega leta so partizani gospodarili že čeli obali od Gradca do Makarske. Začela se je slavna pot prvih pomorcev partizanov od Podgore do Trsta. Hrabro so se borili sinovi Dalmacije - pomorščaki, ladjedelniški in pristaniški delavci, ribiči in kmetje-primočli.

Preteklo je osem let - velikih let vojne slave in razvoja jugoslovanske mornarice - odkar je bil v majhni pomorski luki Podgori ustanovljen z odlokom Vrhovnega komandanta narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije prvi mornariški odred, iz katerega se je po junaških borbah z veliko počnejšim sovražnikom razvila vojna mornarica nove Jugoslavije. Kot spomin na ta zgodovinski dogodek proslavljajo jugoslovanski narodi Dan mornarice - dan pomorstva FLRJ.

Od dneva ustanovitve pa vse do osvoboditve se je jugoslovanska mornarica utrjevala v borbi. 1942. leta je prvi partizanski pomorski odred, čeprav slabo oborožen, s svojimi akcijami stalno oviral gibanje italijanskemu okupatorju v Bračken kanalu. To je razbesnelo sovražnika in začel je znatno ofenzivno na lesene ladje, ki so ga spretno napadale, a se nato neopazno umaknile brez izgub. Partizani-pomorci so nizali zmago na zmago. Sovražnik je bil začel na morju prav tako kot so enote narodnoosvobodilne vojske lomile njegove vojni stroje in razbijale njegove ofenzive drugo za drugo.

Leta 1943, ko je kapitulirala Italija, je mlada jugoslovanska mornarica mnogo doprinesla, da se je upor razširil po celi Dalmaciji. Prevažala je borce in material s kopnega na otoke in obratno ter osvoba-

jala kilometer za kilometrom jadranske obale.

Odkol o ustanovitvi prvega partizanskega odreda je bil zgodovinsko upravičen. Odgovarjal je objektivnim pogojem, odločnosti in moči narodnoosvobodilnega gibanja, bil je izraz težnje, da se moči vseh jugoslovanskih narodov vključijo v borbo za osvoboditev dežele.

Ves razvoj jugoslovanske mornarice dokazuje, da je ustanovitev mornarice velika pridobitev narodnoosvobodilne vojne, saj je vezala sovražne sile na morju in tako doprinesla v borbi svobodoljubnega človeštva proti hitlerjevskim osvajačem.

Vzporedno z vojno mornarico pa slavi praznik tudi jugoslovanska trgovska mornarica, ki je nastala v času obnove in izgradnje socializma. Danes predstavlja pomemben faktor v socialistični preobrazbi dežele. Zunanja in notranja trgovina je vezana v veliki meri na pomorski promet. Zato pomeni krepitev trgovske mornarice bistven pogoj za razvoj socializma. Danes plovejo jugoslovanske trgovske ladje po vseh morjih in oceanih z visoko dvignjeno zastavo svobode.

Jugoslovanski narodi so ponosni na svojo mornarico in verujejo vanjo, ker so mornarji pripravljeni slediti besedam maršala Tita, ki jim je dejal: »Pričakujem od vas, da boste čuvarji onih slavnih tradicij naše mornarice - naših mornarjev, ki so skoro goloroki naskočili oklepne jeklene sovražne ladje ter da te tradicije tudi prenesete na poznejše generacije«.

Nov tip tramvaja

Inženir Maksimović je mladi konstruktor Mestnega elektrostrojnega podjetja v Beogradu. Skonstruiral je nov tip tramvaja, ki bo mnogo bolj udoben in lepši od vseh, ki zdaj obratujejo v Jugoslaviji. Prej so vozove cestne železnice vse uvažali iz inozemstva, zato je moral ing. Maksimović brez praktičnega izkustva temeljito preučiti vsi teorijo ter je izkoristil vsa izkustva delavcev in kretničarjev ter tako uspel, da je skonstruiral nov tip tramvaja. Dolg bo 14 m in bo razvijal na vzponu brzino do 30 km na uro, po ravnam pa do 80 km. Tramvaj drsi neslišno po tiru, kakor trolejbus, ker ima elastične spoje z gumijastimi vložki. Nov tramvaj ima aerodinamično linijo.

Kominformistični agenti razkrinkani
in izključeni iz vlade in sabora LR Hrvatske

Na izrednem plenarnem zasedanju CK KPH je sekretar dr. Vladimir Bakarić podal v imenu politbiroja poročilo o odkritju sovražne agenture v CK. Po diskusiji je plenum sprejel resolucijo, v kateri ugotavlja naslednje:

Ciani CK KP Hrvatske, vlade in Prezidijskega Sabora Hrvatske Rade Zigić, Duško Brkić in Stanko-Canica Opačić so pod okriljem partijskega najvišjega foruma delovali po resoluciji Informbiroja proti liniji jugoslovanske Partije, proti tempu socialistične izgradnje, proti izpolnitvi petletke, proti liniji jugoslovanske zunanje politike in proti varnosti domovine.

Kot odgovorni gospodarski voditelji so sabotirali izpolnjevanje osnovnih nalog petletnega plana, med katere so skušali vnašati zmedo, na terenu pa so skušali demoralizirati in oslabilati borbo za izpolnitev nalog. Poleg tega je posebno Duško Brkić skušal vnesti s svojimi odkritimi šovinističnimi nastopi razdor v bratske odnose Srbov in Hrvatov.

Sestavili so protipartijsko skupino in poskušali graditi informbirojevsko agenturo v Partiji.

Ker niso našli odneva niti v Partiji niti v javnosti, so skušali izzvati zmedo s svojimi izjavami, češ da so podali ostavko kot Srbi v Hrvatski, kar propagira informbirojevska linija, katere namen je, da kali bratske odnose med jugoslovanskimi narodi, posebno med Srbi in Hrvati.

Zaradi te svoje dejavnosti, ker so izdali Partijo, delovne ljudi svoje države in svoj narod je plenum Centralnega komiteja KP Hrvatske sklenil, da se Rade Zigić, Duško Brkić in Stanko-Canica Opačić izključijo iz vrst Partije kot protipartijski elementi, kot sovražniki socialistične graditve in socialistične domovine.

Na seji VIII rednega zasedanja Sabora LR Hrvatske je predsednik vlade dr. Vladimir Bakarić počitavil predlog, da se Rade Zigić, Duško Brkić in Stanko-Canica Opačić razrešijo dolžnosti članov vlade LR Hrvatske. Sabor je predlog sprejel in v zvezi s tem je bila tudi sprejeta reorganizacija vlade. Prav tako so bili razrešeni zaradi sovražnega in škodljivega delovanja Zigić, Brkić in Opačić dolžnosti članov Prezidijskega Sabora.

RENTGENSKE IN RADIJSKE APARATE

**bodo kmalu začeli
izdelovati doma v
novi moderni tovarni**

Važni sredstva, ki tvorita materialno osnovo za dvig splošne prosvete in kulture ter zdravstvene kulture sta brez dvoma radio in rentgen. Medtem ko je človek preko radia povezan s svetom, ki ga obvešča, o vseh svetovnih, političnih, kulturnih in družbenih dogodkih, mu posreduje glasbo, pa služijo rentgen aparati zdravnikom za ugotavljanje bolezni in za zdravljenje. Narod, ki ima visoko razvito civilizacijo, imajo večinoma tudi visoko zdravstveno kulturo. V teh državah je čisto naravno, kar je seveda pravilno, da se podvrže vsak prebivalec najmanj dvakrat letno rentgenskim pregledom. V Jugoslaviji pa je šele današnji družbeni red odprl možnosti za graditev materialnih osnov, na katerih se lahko kultura resnično razvije. Prav zato je «Tovarna R-R», kakor na kratko imenujejo tvornico radia in rentgenskih aparatov v Nišu, tako velike važnosti.

Gradili so jo začeli leta 1948. Lansko leto je kot prvi oddelek začel obratovati na Dan republike strojni oddelek. Do konca letošnjega leta pa bodo končali glavni oddelek tovarne. To bo velikanska dvorana dolga 180 m, široka pa preko 130 m. V njej bo tovarna rentgenskih aparatov in nekateri pomožni oddelki. Tovarna v Nišu je prva te vrste v Jugoslaviji. Zato nastaja važno vprašanje kadrov za to vrsto proizvodnje. Prav zato se vzporedno z gradnjo tovarne in z delom v strojnem oddelku, kjer pripravljajo posebne stroje in aparate za proizvodnjo radiev in rentgenskih cevi in aparatov, vzgaja tudi nov kader strokovnjakov: inženirjev, tehnikov, kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev.

S «Tovarno radia in rentgenskih aparatov» v Nišu se bo Jugoslavija močno osamosvojila tudi v tej vrsti proizvodnje, ki je nujno potrebna za rast in razvoj vseh narodov.

Na Kosmaju kopljejo glino za šamot

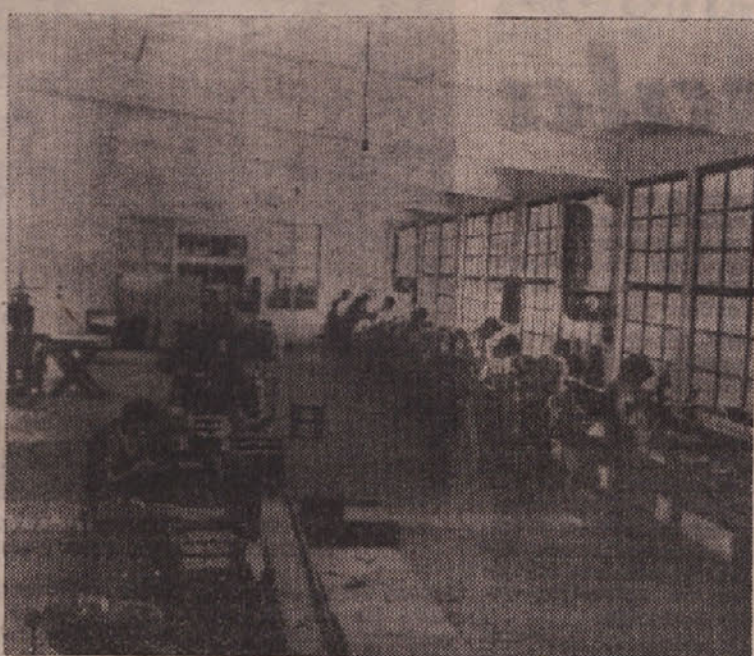
Jugoslavija ima zelo velika prirodna bogastva. Znano je, da ima največja ležišča kvalitetnega boksita v Evropi, ki jih tudi tvornice cementa polno izkoriščajo. Poleg tega so pred kratkim odkrili velika ležišča negorljive glinice na južnem obronku Kosmaja. Ta ležišča so med največjimi v Evropi. Ze po prvih izkopih so prišli na belkasto, trdo zemljo, ki postane na vlagi lepilna kot testo. Sloji so debeli do 20 m.

Ta vrsta glinice je v industriji velike važnosti. Spomnimo se je, kakšne težave so imeli n. pr. v Sisku, v veliki železarni, kjer je delo napredovalo. Vendar pa se je pokazala nujna potreba po veliki tvornici šamotne opeke in po odkritih ležiščih negorljive glinice raste pri Arandjelovcu nova tovarna, kjer bodo pekli glino in iz nje dobivali šamot, ki je tako velike važnosti v težki industriji. Ze ob koncu letošnjega leta bo tovarna začela obratovati in bo, ko bo popolnoma dokončana, tvorila z rudniki glinice veliki kombinat.

Svetilnik „Porer“ pri Pulju

Na križišču morskih poti za Pulj, Trst in Benetke, kjer dan in noč ploveje ladje pod različnimi zastavami, stoji eden izmed najstarejših svetilnikov na Jadranu. To je svetilnik Porer. Prvič je bila na njem prižgana luč 1833, in to na visokem lesenem jamboru, a luč je bila na olje. Leta 1864 je bil zgrajen današnji svetilnik s stolpom, na katerem je montirana luč sistema «Argente» in svetilnik 24 morskih milj daleč.

Pol milje daleč od svetilnika Porer je na morskih čerh obalna luč, ki se v primeru, da se Porer ugasne, takrat vžge in opozarja mornarje na nevarnost.



V STROJNEM ODDELKU «TOVARNE RADIO IN RENTGEN APARATOV» PRIPRAVLJAJO MLADI STROKOVNI DELAVCI APARATE ZA BODOČO VELIKO TVORNIČO.

BOMBAŽ, MAK IN ŠE KAJ

REPORTAŽA IZ JUŽNE MAKEDONIJE

Petletka, gospodarska bitka za domovino, določa, naj se v Makedoniji čim bolj gojijo kulturne rastline, ki imajo pomen za industrijo. Kdor se vozi ob Vardaru navzdol, vidi razen tobačnih nasadov tudi snežno belo bombaževo cvetje in žareči mak. Oboje donaja deželi lepih dohodkov. Bombaž gre v predilnice, iz maha se pridobiva opij, strup, ki ima v zdravilstvu svoj pomen. V nižinah ob nekaterih rekah, posebno ob Bregalnici, uspeva riž.

V Titovem Velesu se odcepi ozka proga v najlepši predel Makedonije proti Bitolji in Ohridu. Vagončki so čisti, a menda še ostalina iz prejšnjega stoletja. Kmetje, ki vstopajo v težkih rjavih oblekah, v belih planinskih srajcah, s kučmo in v opankah, opazujejo prav tako močno nošo, kakor jaz njihovo. Čisti so, prijudni, le razumejo me ne več kot so me razumeli ljudje v Skopju. Srbsčina jim je prav tako neznana kot slovensčina. Razgovorimo se pa vendar.

Vlak naporno sopiha navzgor med griči, začenjajo se predori. Bolj in bolj se prepričujem, da je Makedonija hribovita dežela. Reke so ji sicer izdoble mnogo rodovitnih dolin, prevladujejo pa planine. Kot oble kope se vzpenjajo vsenaokrog, večinoma gole. Ko se pomladi taja sneg, udirajo hudourniki z gora in delajo silno škodo.

Hribi se razmaknejo, na visoki planoti smo. V dajli se pokaže Prilep, mesto kraljeviča Marka, ki je živel v prvih časih turških navalov v Evropo. Nad mestom se vidi jo v skalovju razvaline njegovega srednjeveškega gradu. Zgodovina pravi, da se je moral tudi kraljevič Marko povreči turškemu nasilniku, vendar je ljudstvo splelo okrog njegovega imena premnogo junških zgodb, ki so se obranile v prelepih narodnih pesmih. Tu, v Prilepu je v osvobodilni vojni počila prva partizanska puška v Makedoniji.

Visoka planota, ki se širi proti Bitolji, ima 600 m nadmorske višine. Vleže temu je dovolj toplo. S svojimi topoli te spominja na severno Italijo.

V Pelagoniji smo, v pokrajini ob črni reki. Ravnila je deloma zelo rodovitna, drugod puščava, nezdružno močvirje. Z izsekavanjem gozdov v planinah so začeli udirati divji hudourniki navzdol ter so zasuli korito črne reke, da se je dvignila 7 m, izgubila strugo ter se razlila čez plodna polja. Nastala so velika močvirja.

Zdaj urejajo nevarne budournike, kopljejo naplavine v strugi in zastajajočim vodom odprajo pot. Osuševanje močvirij v Pelagoniji je eno največjih del te vrste v Jugoslaviji, tod se bo obnovila znamenita stara žitnica.

V Bitolji smo, v mestu, ki je postalo žrtev prve svetovne vojne. Med boji na tedanji solunski fronti je bilo porušeno. Nikdar več si ni

opomoglo do nekdanjega pomena, nova meja ga je odrezala od Egejske (grške) Makedonije in od morja. Kar je značilno za vsa jugoslovanska mesta, to se vidi tudi tu — vse se prenavlja. Gradijo se nove stavbe, razširile so se ulice, urenila se je struga rečice, ki teče skozi mesto. «Kavarno lenih», kjer so se shajali Turki, so podrli, ostalo pa je še to in ono iz časa turškega gospostva. Zanimivo je veliko starinsko kopališče. Tlak je iz velikih kamnitih plošč. Pod njimi so preduhi, po katerih so dovajali «akabinam» vroč zrak iz posebnih peči. Musliman ni mogel biti brez kopališča, vera mu je predpisovala čiščenje telesa ob nekaterih prilikah...

Nedaleč od kopališča je «čaršija», tržišče. Velika zgradba z močnimi zidovi, obširnimi hodniki in železnimi vrati je bilo središče trgovine, skladišča in prodajalne obneme. Razen varuhov ni tukaj stanovalcev, trgovci so imeli hiše drugod.

Obiščemo turškega meščana, ki nam prijazno odpre svoj dom, dasi nas je bila večja družba. Potrpeti moramo, kajti najprej se morajo ženske — spet po predpisih vere — umakniti v druge prostore. Nato šele gremo v prvo nadstropje. Prostorna soba je čista. Ob stenah so klopce, pregrnjene okrog in okrog s preprogami, nekakšna ležišča. Tudi tla so v preprogah. Razen nekaterih orientalskih mizic (taburetov) ni v sobi ničesar. Tudi ne zvemo, koliko oseb biva v tem prostoru. Gostoljubni gospodar je pravkar preskrbel hčer. Omožil jo je. Dote ji ni dal, prejel je zanjo de-

Dubrovniški festival

V Dubrovniku je veliki festival, ki se ga udeležujejo jugoslovanski umetniki in večje število inozemskih gostov. Festival se razvija v znamenju renesančne dubrovniške kulture. Prikazana bodo najpomembnejša renesančna dramska dela, renesančne glasbene kompozicije in narodni plesi iz teh krajev. Poleg tega so v Dubrovniku razstave slikarstva in kiparstva XV. in XVI. stoletja, zlatarska razstava, razstava Dubrovniškega arhiva in etnografska. Cilj teh razstav je, da se gostje festivala spoznajo z bogatim kulturnim življenjem, ki je skozi ves srednji vek cvetelo na vzhodnem Jadranu. Sam festival pa je nastop velikih gledaliških kolektivov, ki na svojih odrih prikazujejo dela nastala v dobi renesanse.

Književniki iz raznih držav Evrope bodo na sestankih z jugoslovanskimi umetniki razpravljali o problemih umetnosti in kulture in tako poglobili stike z jugoslovanskimi kulturnimi delavci.

O dubrovniškem festivalu bomo podrobneje še pisali.

Pijavke - izvozno blago

V močvirjih, predvsem v Vojvodini je mnogo pijavk, ki dobro služijo v zdravstvene namene. To je vrsta pijavk, ki ima po 60 zobcev in pri grizu pušča sled v obliki črke y. Pri sesanju izločajo pijavke tako imenovan «hirudin», ki preprečuje strjevanje krvi, pa je zaradi tega zelo važen v kirurgiji.

Najboljši lov na pijavke je v mesecu maju in aprilu. Lovci gredo v visokih gumijastih škornjih v močvirje in tolčejo s paličicami po površini vode. Požrešne pijavke se na ta zvok odločijo od listov, na katere so priplepljene in tako neopazne in misleč, da je tam za njih hrana, priplavajo na mesto, kjer lovec tolče s paličico. Tedaj jih love s platnenimi vrečami.

Ulovljene pijavke potem sortirajo, izločijo poginjene, ostale pa zlagajo v kovinske zapoje, kjer jih izpirajo. Po izpiranju jih spravljajo v platnene vreče, v katere spravijo do 2 in pol kg. Vreče zlagajo nato med mah v pletene košare in jih z avioni prevažajo v inozemstvo.

KOMINFORMADE

DVE VRSTI OROŽJA IN MUNICIJE
V SVETU

Na sestanku delavcev centrale za rečni transport v Magdenburgu, v sovjetski coni Nemčije, je eden izmed delavcev predlagal, da se v magdenburški luki ustavi delo pri izkrcavanju orožja in municije v znak solidarnosti z delavci v Zapadni Nemčiji, ki stavkajo, ker nečejo izkrcavati orožja in municije.

Sindikalno vodstvo je ta predlog odločno zavrnilo z utemeljitvijo:

«Na zapadu služi municija samo za vojno, medtem ko potrebujejo na vzhodu municijo in orožje ljudska milica in Rdeča armada za ohranjanje miru. Takšno dejanje bi predstavljalo akt sabotaže proti volji in težnjam za mir vseh narodov v svetu.»

TUDI CIRKUSKA UMETNOST V
BOLGARIJI NAPREDUJE

Moskovsko «Sovjetskoje iskustvo» prinaša članek o novem poletu bolgarske umetnosti po vzorcu sovjetske umetnosti. Tako je tudi cirkus v Bolgariji doživel nov razvoj.

«Dnevna skrb Bolgarske komunistične partije in vlade je posvečena vsem panogam umetnosti in se tako odraža tudi v cirkuški umetnosti. Po 9. septembru 1944 (Rdeča armada je tedaj osvobodila Bolgarijo) so se bolgarskemu cirkusu odprli novi horizonti delavnosti in ustvarjanja. V petih letih je ljudska oblast v Bolgariji ustanovila štiri velike državne cirkuse. Odlični akrobatski in telovadni program smo imeli priliko videti v cirkusu «Domovina», ki priča o naglem vzponu in bodočnosti bolgarskega cirkusa.»

Moskovski dopisnik ima prav. Bolgarija ima odlične akrobate in klovne, ki plešejo po sovjetski muziki, kar jim daje tudi upanje v sijajno bodočnost, ki je posledica osvobođenja po Rdeči armadi.

Zanimivo je tudi to, da se človek v bolgarskih mestih skoro ne znajde, zaradi tolikih sprememb v imenih, ki so jih v zadnjem času doživela mesta, vasi, ulice... Treba pa je priznati, da bolgarski oblastniki vendarle poznajo mero, saj so svojemu najboljšemu cirkusu le dali ime «Domovina».

KAJ VSE STORI SZ ZA CERKEV
ALI KOMINFORM ZA PROTIAKOM
SKO PROPAGANDO

«Unita» od 20. avgusta prinaša zanimivo pisanje o cerkvah in podpori države cerkvenim ustanovam v Sovjetski zvezi. «Unita» piše:

«V Sovjetski zvezi je preko 20 tisoč cerkva z okrog 50 tisoč svečnikov. V sami Moskvi je preko 300 cerkva različnih veroizpovedi. Ob velikih cerkvenih svečanostih sodelujejo najslavnejši umetniki Moskovskega gledališča. Vsaka verska organizacija, ki ima vsaj 20 članov, ima pravico, da dobi od države prostore. Poleg tega da država na razpolago raznim verskim ustanovam tiskarne in papir za razne publikacije. Velike katedrale v Kijevu, Odesi, in Harkovu so bile rekonstruirane, in sicer s pravico prvenstva, ker so bile uničene od takih predstavnikov civilizacije, kakor so bili nacistični SS odredi. Poleg tega delujejo tudi samostani in seminarji za izobraževanje duhovnikov.»

Ce je vse to, kar piše «Unita» res, bi bilo precej značilno za Sovjetsko zvezo.

Sicer pa je to potrebno italijanskim kominformistom, da bi dobili tudi med katoličani s svojega položaja čim več podpisov proti atomski bombi.

KDOR SE SKRIVA IN ZAPIRA
VASE — NIMA CISTE VESTI

Delegacija Britanskega nacionalnega sveta za mir je na obisku v Jugoslaviji, da bi se prepričala, če so resnične obtožbe kominformovskih držav, češ da se Jugoslavija pripravlja na napadalno vojno proti tem državam in da nudi vojaška oporišča Britaniji, ZDA in drugim državam. Britanska delegacija je že konec julija in ponovno 6. septembra izrazila zahtevo, da ji vlada Bolgarije, Rumunije, Madžarske in Albanije dovoli, da bi obiskala tudi te države, ker vlada FLRJ trdi, da se one pripravljajo na napad na Jugoslavijo. Delegacija Britanskega nacionalnega sveta za mir ni prejela še nikakega odgovora na svojo zahtevo.

Zelo značilno za kominformovske države, ki v plašč laži in klevet proti Jugoslaviji skrivajo svojo lastno dejavnost.

Značilno za fašizem: ni bil le zločinski — tudi časti ni imel.

OTROCI PAZITE na prometna pravila!

Dnevno se pri nas dogajajo prometne nesreče. Avtomobili, posebno vojaški, drve z bliskovito naglico po mestu, tako da moraš biti res skrajno previden, da srečno utečeš divjemu vozaču, ko prečka cesto. Dosti nesreč povzročijo vozniki, prav v mnogih primerih pa je pešec sam kriv, če se mu kaj pripeti.

Pešec se mora zavedati, da je cesta namenjena predvsem vozilom in da so zanj le hodniki. Misli mora tudi na to, da je nevarno prekoračiti križišče. Če bi se vsak pešec pred prehodom čez cesto prepričal, če je prosta in jo na to urno prehodil v najkrajši smeri prav gotovo ne bi bilo toliko nesreč.

Posebej pa opozarjamo žene-matere na nesreče, ki jih povzročijo ali jim podležejo otroci. Igrali se na cesti, skakali ali obešali se na vozila je lahko smrtno nevarno. Zato moramo vedno opozarjati svoje otroke na to, prav tako jih moramo opozarjati, naj se ne igrajo na cesti. Tudi na deželi je to nevarno, saj se avtomobilski promet vrši tudi po vaseh in otroka, ki se zatopi v igro, kaj lahko preseneči in nesreča je tu.

Matere morajo svoje otroke, ki že samostojno hodijo po cesti, stalno opozarjati, naj bodo pri hoji čez cesto previdni, naj se ne igrajo na cestah in naj pazijo sami, saj se tako najbolje lahko izognejo nesreči.

Nekaj o prehrani

Kakor vsa živa bitja, rastline in živali, tudi človek neprestano potrebuje hrano. Iz hrane dobivamo moč in toploto in dokler dorasčamo, tudi snov za rast. Vse življenje pa nam daje hrana snovi za obnavljanje telesnih stanic. Moč za delo dobimo na ta način, da se pri izogrevanju hrane tvori toplota, ki je za obstoj živih bitij neobhodno potrebna.

Naloga prehrane je torej vzdrževati ravnotežje med tem, kar telo sprejema in med tem kar oddaja. S hrano dobiva telo snovi, iz katerih je zgrajeno, ki ga ogrevajo in mu dajejo moč za delo. Ker telo hrani, jih imenujemo hranilne snovi.

Te hranilne snovi so različno porazdeljene v živilih, kakor v moki, stročnicah, v zelenjavi, mleku, jajcu, siru, mesu itd. Nujno potrebne sestavine hrane, brez katerih telo ne bi moglo prebiti in ohraniti življenja, so beljakovine (meso, drobovina, mleko, sir, jajca itd.), tolažje, sladkor in škrob, voda, razne soli in vitamini.

Glede na te snovi bomo sestavljali primerne jedilnike. Pri tem bomo mislili na ljudi, za katere bomo kuhali. Mladi ljudje, ki so v dobi razvoja in se veliko gibljejo, potrebujejo več ne samo beljakovin, ampak tudi druge hrane, zelenjavo, sadje. S težkim telesnim delom zaposlenemu človeku, zlasti če je napor združen z gibanjem v svežem zraku, prija

močna, krepka hrana, ki jo sestavlja težje prebavljiva živila kakor stročnice (fižol, grah, bob), zmesna moka, prekajeno meso itd. Tako sestavljena hrana daje telesu moč in silo, ki jo uporablja pri delu. Za duševne delavce in ljudi, ki veliko sedijo, izberemo primerno živila in jih pripravimo tako, da ne preobremenjujejo prebavil in so lahko prebavna (belo meso, telečino, perutnino, mlečno in zelenjavno hrano). Posebno paznjo moramo posvečati pripravi hrane za stare ljudi, katerih organizem že slabo deluje. Zanje morajo biti lahko prebavljive jedi, ki ne obtežujejo

DIJASKA MATICA

podpira slovenskega dijaka, mi podpirajmo Dijaško matico.

želodca (telečje obare in iz perutnine, razne pretlačene zelenjave, krompir, mlečna hrana, kompoti). Prav tako mora biti prebavljiva hrana za bolnike in okrevajoče. V tem primeru upoštevajmo zdravniškova navodila.

Ko določamo, kaj se bo kuhalo, ne smemo prezreti letnega časa in skrbeti moramo, da pride v zadostni množini na mizo. Pri sestavi jedilnika pazimo tudi na to, da dajemo na mizo vedno mešanico hrane, to se pravi, da damo nekaj bolj močnih in nekaj manj redilnih jedi. N. pr. kadar nameravamo dati za obed kako zelo tečno juho, tedaj naj bo naslednja jedila manj redilna in narobe. Pazimo tudi na to, da naj juhi iz zelja sledi meso s kako omako namesto s kako zelenjavno prikuho. Kadar dajemo obarno juho, ne dajmo še mesa v omaki, temveč pečeno meso s prikuhami ali s solato ali pa močnate jedi. Sploh dajmo poleti lažje, pozimi tečnejše juhe, a tudi druge jedila naj bi bila pozimi tečnejša kakor poleti.

Drugo pravilo, ki ga gospodinje poznajo, je določen red pri dnevnem prehranjevanju. Ni toliko važno, ob katerih urah jemo, važno je, da se držimo nekakega reda. Le na tak način hrano dobro prebavimo in se izognemo želodčnim obolenjem.

Ni vseeno ali uživamo hrano z veseljem ali slabe volje. Gospodinje vedo, da vpliva ugodno vsaka malenkost, čista posoda, lepo pogrnjena miza, celo cvetlice na mizi niso brez pomena.

žanim s soljo, povaljamo jih v moki in ocvremo. Nato osnažimo peteršilj in korenje in malo čebule, zrežemo na tanke rezke, odlijemo v ponev malo olja, v katerem smo ocvrli ribo ter pražimo v njem to zelenjavo, da bo bledejava. Potem prilijemo 1/4 litra vode in kisa, pridenemo limonove lupinice, pimenta, dva listka rožmarina, listič lovoričke, malo pehtrana in pustimo, da se malo skuha ter dodamo še strok s soljo stolčnega česna. Koške rib zložimo v dobro položeno ali prstno posodo, lepo v vrsto, nanjo potresemo na koške zrezane limone in malo kaper, zopet ribe itd. Na ribe precedimo prej kuhano še gorko marinado in prilijemo toliko olja in kisa, da stoji čez, vendar pa mora biti olja kot kisa. Pokrijemo z deščico, obtežimo s kamnom in postavimo na hladno. Kadar rabimo, damo s to omako na mizo.

Se delj se nam tunina ohrani, če jo pripravili na sledeč način:

Tunino osnaži, razreži na kose ter kuhaj naslednji marinadi dve uri. V prsten ali dobro položčen lonec deni vodo, soli, lovoričin listič, celega pimenta, celega popra, na koške zrežano čebulo in toliko kisa, da ima prijeten okus. Marinada naj stoji čez ribo. Tudi naj bo dobro slana za 5 kg ribe se potrebuje 1 in pol kg soli). Kuha naj se počasi. Skuhana naj se ohladi v marinadi. Nato jo stresi v rešeto, da se osuši. Naslednjega dne jo tesno zloži v steklenico, potem ko si odstranila kožo in koščice in nallj z dobrim namiznim oljem, dobro jo zapri in zaveži ter shrani na hladnem in suhem prostoru.

Kadar jo rabiš, vzemi ven, kolikor je potrebuješ, ostalo zopet dobro zapri. Tako ostane dobra pol leta ali še dalj.

M O D A



ZACETEK SOLSKEGA LETA JE TU. NASA HCERKA POJDE LETOS V PRVI RAZRED GIMNAZIJE. GLEDALE BOMO, DA BO ZA SOLJO PRIMERNO OBLECENA: SKROMNO, A Vendar CEDNO. SLIKA NAM KAZE TRI OBLEKCE IZ KARIRANEGA OZ. ENOTNEGA BLAGA

Proč z utrujenostjo

Le malo ljudi dela urejeno; večina porabi delovno energijo prehitro in se utruji, ne da bi mogla doznati vzrok svoje utrujenosti. Često so na videz postranske nevarnosti, vzrok trajne preutrujenosti: previsok stol, s katerega nam visi noge, preniška miza, nad katere se moramo globoko priklanjati pri delu ali pa previsoka, h kateri se moramo stegovati, slaba luč, dušljiv zrak, hrušč in trušč, vse to zmanjšuje voljo do dela in utruja isto velja za očke čevlje, previsoke pete, lase, ki nam stalno uhajajo preko čela v oči, ter za pretopla ali prehladna oblačila.

Važen vzrok preutrujenosti je tudi nesmiselna razporeditev materiala za delo ter orodja, Marsikatera gospodinja na primer prehodi na dan velike razdalje le zaradi tega, ker ima ognjišče na enem, omaro za posodo pa na drugem koncu kuhinje. Veliko delovne energije si prihranimo, da majhna vsakodnevna opravila čim enostavneje opravljamo.

Po preobilnem kosilu smo trudni, ker porabi organizem za prebavo preveč energije. Vsakdo bi moral vsaj približno vedeti, koliko kalorij potrebuje in bi moral po tem smotno uravnavati način prehrane. Pri tem se je treba skrbno izogibati poživlom in pa uspavalnim sredstvom, kajti na vsa ta sredstva se telo navadi in jih je treba jemati vedno v večjih količinah, kar pa povzroča končno le zrahljanje živcev.

Tudi delo, pri katerem se enaki gibi telesa stalno ponavljajo, utruja. Treba je zato skrbeti za spemembo: če so oči utrujene, delaj drugega. Če mišica dela, tedaj izrabljaj v sebi nakopičen ogljikov dihidrat glikogen, pri čemer se sprošča energija in nastaja poleg ogljikove kisline tudi mlečna kislina. Ogljikov dihidrat izdihamo, mlečna kislina pa se porazdeli po krvi pa vsem telesu in tako zastruplja celoten organizem, kar se izraža v tem, da se človek počuti utrujenega. Počitek med delom nam uspešno prežene utrujenost, kajti ko počivamo, lahko telo vse strupe izloči, še preden se jih je v organizmu preveč nakopičilo. Globoko dihanje ali pa kratek sprehod v svežem zraku prežene utrujenost ali pa jo prepreči, še preden je nastopila. Splošno je znano, da delavci

ki vključujejo v svoje delo kratke odmore, lažje in več store kot ti, ki nepretrgano delajo.

Vsakemu človeku je potrebna neka mera spanja, ki pa je individualno različna. Če je kdo vedno zaspan, je to navadno vzrok kakšne bolezni, kar je seveda treba ugotoviti in preprečiti.

Često pa je utrujenost čustvene ga značaja. Utrujenost te vrste je izredno nevarna, saj lahko povzroča motnje v izločanju hormonov, otežkoča potrebno sproščanje in oviira spanje. V takih slučajih le telesno delo osveži človeka.

Brezciljnost in nesmotnost še prav posebno utruja ter dela človeka pobitega. To pobitost preženemo na ta način, da si zastavimo jasen cilj in se z vso silo predamo delu, da ta cilj dosežemo. Tudi vihar, vost ter nasprotovanje lastnemu jazu ali drugim osebam utruja. Če tri ure trajajoča jeza, na primer, potroši več energije, kot jo porabi mo za enodneвно delo.

V splošnem ne ločimo telesno od duševne utrujenosti, dejstvo pa je, da ogromno ljudi trpi zaradi duševne utrujenosti, ki je pa s telesnim počitkom ne moremo pregnati. Ti nesrečneži potrebujejo popolnoma novo izoblikovanje svoje notranjosti, vendar pa sprememba poklica in zanimanje za nekaj novega na te ljudi včasih kar čudežno vpliva.

TRŽASKA KUHINJA

OMAKA IZ KUMAR

Olupi kumaro, skrhaj jo na koščke in osoli. Potem deni v kozice 2 žlici masti, košček sladkorja, 2 žlici moka in pol žlice drobno zrezane čebule. Ko je svetlorumena, prideni kumare ter jih dobro premešaj; prilij še malo kisa in juhe. Ko že nekaj časa vre, dodaj 2 žlici kisle smetane in malo popra. Ko se malo prevre, je pripravljeno. Namesto sladkorja in popra, daš lahko nekaj zrn kumine in dve zrn drobno sesekljane česna. Omako iz kumar damo poleg praženega krompirja pri obedu na mizo.

Za naše malčke



DOJENCKU BOMO NAPRAVILE LEPE PODBRADKE, KI JIH BOMO OBRABILE Z BARVASTIM PLATNOM IN NASILE NANJE APLIKACIJO. S TAKIMI PODBRADKI BOMO RAZVESELILE TUDI SVOJO PRIJATELJICO, KO JO KOT MLADO MAMICO PRVIC OBISCEMO.



POSAMEZNI VZORCI ZA APLIKACIJO MORAJO BITI VEDRI IN OTROKU PRIMERNI. TE VZORCE NASIJEMO NA PODBRADKE ALI PA TUDI NA OBLEKCE IN PREDPASNIKE NASIH MALČKOV.

PRAKTIČNI nasveti

Večkrat si želimo, posebno kadar si popravljamo kakšno obleko, same pobavati blago. Znano je n. pr., da dajo zunanji čebulni listi juhi lepo rjavo barvo, prav tako barvo dajo tudi tkanini, če kuhamo skupaj s čebulnimi olupki.

Zelena skorja orehov in orehovi listi dajo volni in bombažasti tkanini lepo rjavo barvo, če jih kuhamo skupaj z blagom. Tkanine dobijo od te tekočine svežo in trajno barvo.

S kamiličnim čajem dobimo pa lepo rumeno barvo.

Volno iz žimnic najbolje operemo tako, da jo potopimo v toplo milnico in jo nato izplaknemo v vodi, kateri smo dodale na 10 litrov en kozarec amoniaka. Sušimo jo na soncu raztegnjeno na čisti krpi.

Sestavine grozdja in mošta

V dobi rašče zasledimo v grozdju le neznatne množine sladkorja.

Ko se pa grozdje zmehča in se prevleče s tenko voščeno plastjo (pride v moko), prične zoreti. V dobi zoritve se v njem nabira sladkor, kislina pa, ki skrajša še narašča, prične kmalu izginevati. Ker se tvori sladkor v listu, more grozdje toliko časa sladkor pridobivati, dokler je listje trde zdravo in zeleno.

Sele potem, ko se list zbarva in izgubi zeleno barvilo (klorofil), neha grozdje pridobivati sladkor in je tedaj popolnoma zrelo. V tem času peclji grozdja olesene, jagode postanejo bolj sočnate, pri belih vrstah svetle in prosojne, pri črnih pa dobe temno barvo.

Večina kisline tvori v nezrelem grozdju jabolčna kislina. Po omejitvi se skrajša še pomnoži, pozneje pa prične izginevati. Vinska kislina, ki je v nezrelem grozdju prostá (nevezana), se spaja v zornitvi s kalijem, ki prihaja v tem času v večji množini v grozd, v kisli vinske kisline kalij ali vinski kamen. V popolnoma zrelem grozdju je skoraj vsa vinska kislina vezana na kalij. Zrelo grozdje ima torej tudi več rudniških (pepelnih) snovi pa tudi več beljakovin, dišečih snovi (vonjav) itd. kot nezadostno zrelo.

Proti koncu zoritve je naraščanje sladkorja zelo znatno in znaša ob lepih, sorčnih dnevih lahko 1/4 odstotka na dan. Za koliko se oškočuje vinogradnik dnevno, ako grozdje je potrpa prezgodaj, dokler se ni dozorelo. Zrelo grozdje je tudi sočnejše kot manj zrelo in da tudi več mošta kakor še nezadostno zrelo.

Ako dežuje, se sladkor zredči, mošta je pa več. Kdor gleda na dobro kakovost mošta, počaka, če le more, da grozdje zopet dobro.

Ako pustimo popolnoma dozorelo grozdje še nadalje viseti na trti, izhlapeva voda in se grozdje suši. Grozdje postaja slajše na škodo množine. Pri tem izgublja grozdje tudi jabolčno kislino. Iz takega polsuhega grozdja se prideli sladko vino.

Ako nastopi za časa zoritve, še preden je grozdje dovolj zrelo, moškro vreme, se naselijo na grozdju razne glivice, ki povzročajo gnitje. Tako gniloba imenujemo surovo gnitje. Ta gniloba nas prisili, da nagnimo grozdje takoj potrgamo, ker bi se drugače njega kakovost še poslabšala.

Ob ugodnem vplivu vlage in toplote se pa na že zrelem grozdju v nekaterih pokrajinah (na primer v Porenju) razvije žlahtna (plemena) gniloba, ki jo povzroča posebna glivica. Glivica preraste jagodovo kožico, katera postane zaraščena prika in prepustna. Jagode dišajo po sladkem, se sušijo in postanejo zelo sladke. Glivica razkrajša kislino in čreslovino, tudi del sladkorja in daje grozdju poseben okus. Vino iz takega žlahtno gnilega grozdja se odlikuje po izredno dobrem okusu in dobri cvetici. Pri delek se seveda skreči najmanj za tretjino, kar pa obilo poplača dobra kakovost vina.

Oglejmo si sedaj na kratko sestavine grozdja! Grozdje sestoji iz pecljev, jagodovih kožic, pešk in soka. Prve tri skupaj imenujemo trop, zadnjega mošt, trop in mošt skupaj pa drozgo.

Pecljev je v grozdju približno 3 1/2%. Ti vsebujejo kakih 30% suhe snovi, to je lesne vlaknine, poleg tega pa jabolčno in vinsko kislino ter čreslovino. Zeleni peclji, ako na njih mošt kipi, dajejo vinu neprijeten okus, zato grozdje pecljamo (robkamo).

Jagodovih kožic je v grozdju kakih 9 1/2%. Te vsebujejo stanični snovi, barvila, čreslovino, vinski kamen, jabolčno kislino in deloma snovi, ki dajejo vinu poseben okus. Radi črne barvila v njih mora kipeči črna na jagodovih kožicah (mehovnicah).

Pešk vsebuje grozdje približno 3 1/2%. Poleg staničnih snovi vsebujejo peške 10 do 18% mastnega olja in mnogo čreslovine.

Pri belem vinu, ki se kot mošt hitro iztisne, ne pridejo mehovnice in peške dosti v poštev, pač pa pri črnih, ki dobi od njih trpek okus. Soka vsebuje grozdje kakih 83 1/2

odst., kar je odvisno od vrste zrelosti grozdja itd.

V 100 delih čistega jagodovega soka, brez vpliva trpa, je:

grozdnega sladkorja	14 do 18 delov
jabolčne kisline	0.4 »
vinske kisline sledovi	do 0.4 »
vinskega kamna	0.6 »
beljakovin	0.4 »
pektina in rastlinskega sluzja	0.6 »
pepelnin	0.3 »
vode	70 do 85 »

Iztisnjeni jagodov sok imenujemo mošt. Najvažnejši del mošta je sladkor. Dober mošt mora imeti vsaj 15 do 17%, boljši 18 do 22%, najboljši 22-24%, iz sušenih jagod prisan celo 28-35% sladkorja.

Kislota mošta prihaja od vinske in jabolčne kisline ter njihovih kislih soli, zlasti vinskega kamna.

Ako grozdje zmeljemo, odtече en del mošta sam od sebe. Pravimo mu

samotočna. Kadar trop stiskamo, dobimo mošt. Navadno stiskamo trop dvakrat dobimo tako dve vrsti mošta.

Ako se stiska dvakrat, ima mošt prvega prešanja več kisline in manj sladkorja, mošt drugega prešanja pa več sladkorja in manj kisline, ampak več čreslovine. Mošt prvega prešanja vsebuje tudi več pepelnih in buketnih snovi.

Od 1000 litrov mošta odpade na samotočno 535 litrov, na mošt prvega prešanja 210 litrov in na mošt drugega prešanja pa 55 litrov.

Ako belo grozdje hitro prešamo, potem nima pomena, da bi odtok ločil od prešnine. Če pa kipi mošt na tropu, je bolje, da ga ločimo. Posebno potrebno je to, ako ni bilo grozdje pecljavo ali ako se je trop ugrej.

Prešnina od mošta, ki je kipeč na tropu (na primer pri napravi črni-ne), vsebuje dosti več čreslovine kot samotočna. Kdor hoče dobiti manj trpko in pri tem dovolj barvno črnilo, mora torej oboje ločiti. Navadno pa se pomeša tudi pri črnilni prešnini s samotočno.

NAPENJANJE PRI GOVEDU



Točka, kjer naj se napravi vboj s trokarjem, je zaznamovana s križem. Trokar a) nožnica b) bodalo

V čem tiče pravzaprav vzroki napenjanja? Vzroki napenjanja so v napačnem krmiljenju v hlevu, naj večkrat pa v napačni paši. Močno rosna in skoro zmizla trava povzroča ohlajenje želodca in naglo napenjanje, zaradi česar v mnogih primerih govedo v prav kratkem času pogine. Ako pokladamo živali sparijeno travo, ki je ležala na kupili in se je že ogrela, imamo bolezen tu. Ako govedo takoj napojimo, ko se je nažrlo zelene krme, ako na pomlad naglo menjamo suho krmo z zeleno, se nam nesreča lahko pripeti. Ako krmimo s plesnivim senom, se pojavi poleg drugih bolezni tudi napenjanje. Posebno je znano, da povzroča napenjanje sparjena detelja in lucerna.

Napačno krmiljenje povzroča, da se v želodcu goveda prične tvoriti plin v večjih množinah, v amp se razširi in lahko dvigne trebušno steno nad ledvično vretence. Včasih reši govedo le hitra pomoč. Poznamo več načinov, kako naj živini v tem primeru pomagamo.

Ker želodec pri naglem napenjanju preneha delovati, ga poskusimo spet spraviti v tek s tem, da prištemo z dlani na levo lakotnico. Lahko tudi zgnemo dva trda šopa slame ter z njima levo lakotnico prav krepko masiramo. Tudi polivanje z mrzlo vodo po križu in polakotnicah ima včasih dober uspeh. Če postavimo govedo do trebuha v tekočo vodo, živina včasih ozdravi. Priporočila se nadalje, da zatakemo govedu skozi gobec debelo vrvi, ki jo zavežemo za rogove, govedo vrvi zveži, kar mogoče povzroča porigavanje, torej izločanje sapa skozi požiralnik iz želodca. Če to ne zaleže, uporabimo takoj amoniakovo raztopino. Stiri ali pet navadnih žlic amoniaka vlijemo v liter vode in damo to tekočino živali. Od zdravil, ki naj bi bila vedno pri rokah, je omeniti še apno vodo. To vodo pripravimo tako: vzamemo dve žlici živega apna na liter vode. Ko apno v vodi ugasne in se raztopi, precedimo to zmes skozi platneno krpo ter jo vlijemo govedu v gobec. Ni napačno, če pridenemo poprej tako pripravljeni apneni vodi tudi kozarček žganja.

VBOD V LAKOTNICO

V primerih, ko vse to nič ne pomaga, je potreben — tako po preteklu kakšne pol ure — vboj v vamp s tako imenovanim trokarjem. Ta vboj napravimo takole: blizu zadnjega rebra 3 do 4 prste višje in na vodoravni črti, ki drži od njega do bedrnice, približno v sredini trikotu, ki ga tvori normalna jama leve lakotnice, izberemo točko za vboj. Tam obrijemo dlako in operemo obrto mesto z vodo in milom. Tudi trokar dobro razkužimo. Nato trokar nastavimo na levo lakotnico, in sicer tam, kjer je najbolj napeta, in z gotovim udarom zabodemo trokar v lakotnico. Paziti pa moramo, da je ost bodala obrnjena tako, da bi v podaljšavi prodrla ravno na sredino trebuha pod vampom. Bodalo izderemo, možnica pa ostane v lakotnici toliko časa, dokler nismo gotovi, da ni nič več plina v želodcu.

NEGA PO VBODU

Ko je vsaka nevarnost že minila, izderemo še nožnico. Priporočljivo je tudi, da rano nato še dodobra očistimo in razkužimo z lizolom ter jo zavarujemo pred muhami, tako da prevežemo čisto platneno krpo na rano. Kdor napravi vboj, si mora dobro zapomniti, da je s tem rešil žival naplega pogina, da pa ji je potrebno še primernega zdravljenja, preden zares okreva. Na vsak način je treba držati žival po vsakem vboju v vamp najmanj po en dan v strogem postu. Se kakšen dan jo krmimo pičlo, kajti obilna krma bi mogla povzročiti ohrotnitev prebavil. Tudi odvajalno sredstvo je vedno na mestu.

Bolje kakor zdraviti, pa je že prej skrbeti, da žival ne oboli. Zato je treba še enkrat poudariti, da izločimo iz krme vse snovi, ki so močno vodene, in da živini ne pokladamo nikoli preveč rdeče detelje in lucerne, posebno ne vlažne ali pa ugrete. Tudi od slane oparjene trava je nevarna.

OVINJENJE SODOV

Preden uporabljamo sode jih je treba oviniti, to se pravi pripraviti, da so sposobni za vino.

Svež hrastov in drugi les ima v sebi razne snovi, ki se v vodi topijo, še rajši pa v viku, ker vsebuje vino kisline in alkohol, v katerem so te snovi lahko topilive. Take snovi so posebno: čreslovina, galova kislina, lesno barvilo itd., ki jim pravimo skupaj lesni ekstrakt ali lesni izvleček. Da te snovi vira ne pokvarijo, jih je treba poprej iz lesa izprati ali izlužiti. Nekateri sodarji imajo navado, da polagajo doge in dna za napravo sodov za dalj časa v tekočo vodo, ki omenjene snovi iz lesa izpere, in šele potem, ko se les zopet posuši, delajo iz njega vinsko posodo.

Navadno pa se vinska posoda napravi iz neizluženega lesa in se šele potem, ko je že napravljena, znotraj izluži. Temu pravimo, da sode ovinimo.

Najbolje ovinimo posodo, če jo izpiramo z vodo paro. Večji kletarski obrati uporabljajo zato nalašč prirejeni parni kotli z nizkim pritiskom, tako imenovani izparilnik za sode.

Naš mali vinogradnik pa si pomaga z vrelo vodo (s kropom), s katero posodo zakuha. V ta namen se čep soda zabije in se v sod vlije vrelega kropla (za vsak 100 litrski sod 20 litrov, če ga je več, je bolje). Potem se sod zabije, se sem ter tja valja in obrača, tako da pridejo doge in dna za nekaj časa v dotiko z vrelo vodo. Iz vrele vode se v sodu razvije nekaj pare, ki pritiska vodo v luknjice lesa. Še preden se voda ohladi, jo je treba iz sode izliti, sicer bi že raztopljene snovi les zopet posrkal in bi bilo zakuhanje brezuspešno. Prva voda, ki jo iz sode izlijemo, bo črna kakor črnilo. Če zakuhamo drugič in tretjič, bo voda ostala nazadnje že čista. To je znamenje, da je sod zadosti zakuhan.

Učinek vode pospešuje soda. Če se v vreli krop vrže 2% (to je na vsakih 10 litrov 20 dkg) sode, se ekstrakt se hitreje izpere iz lesa, kar daje soda vodi večjo topilno moč. Namesto sode se pa tudi lahko vzame nekoliko (1%) žveplene kisline, kar je pa že zaradi njene nevarnosti manj priporočljivo. Navadno sol ali druge podobne tvarine rabiti ni priporočljivo. Beljši je že navadni lug. Tudi apno ni za to priporočljivo, ker se preveč zaleze v luknjice lesa, od koder se težko izpere ter lahko pokvari vinu okus, drugič pa tudi zaradi tega ne, ker se z apnom na površju lesa tvorijo humusove spojine, ki niso v vodi topilive, pač pa v vinu, zaradi kisline v njem, in mu pokvarijo okus. Iz tega vzroka je sploh bolj priporočljivo, rabiti za zakuhanje sodov mehko vodo (iz potokov ali deževnice), kakor pa trdo, apnenno studenčnico. Posebno neugodno vpliva apno na rdeča ali pa na črna vina. Apno napravi na površju hrastovega lesa rjavo, šoti podobno plast, ki rdečemu vinu kvari barvo.

Vedno, kadar se vreli vodi doda snov (soda, lug), da se z njo uč:

nek vode krepki, je treba potem sod izprati še z čisto vrelo vodo in nazadnje še s čisto mrzlo vodo, dobro oviniti še s tem, da se vanj nalije še vročih vinskih odpadkov, na primer drož. ki jih vlijemo v vrelo vodo, zaradi česar dobi sod bolj vinski okus. Seveda se sod potem zopet dobro izpere z mrzlo vodo. Tako ovinjen sod pa še ni dober za dobro, staro, močno vino, ker se močno in staro vino zaradi svoje večje moči (alkohola) globlje vsesa v les in še vedno lahko dobi nekaj okusa po lesu. Najbolje je vzeti tak nov sod za lahko rdeče vino ali pa za mošt. Če kipi v sodu mošt, se v luknjicah lesa izločijo kristalčki vinskega kamna, in s tem se sod še bolj ovin. Cim manjši je sod, tem skrbneje ga je treba oviniti.

Če se sod zakuha, se ne more prepričati, da bi se ne polil. Zaradi tega se raztopi nekaj čreslovine ker ta daje z železnimi spojinami na obročih črnilo, ki sod one-snaži. Kdor gleda tudi za lepoto, bo sod poprej lakiral, da ostane lep. Obroče je treba najprej namazati z minijem, potem z železnim lakom in kadar se je ta lak na sodih posušil, je ves sod, torej tudi doge in dna, prelakirani z lakom, ki se na-

Čitajte in širite
LJUDSKI
TEDNIK

pravi iz enega dela terpentinskega olja in dveh delov kolofonije (smole). Terpentinsko olje se s kolofonijo v kakem loncu na zmernem ognju segreva in se pri tem meša, da se kolofonija raztopi. Tako dobimo dober lak za sode. Kadar se lak ohladi, se z njim ves sod prelakira. Ostanek se lahko spravi v zaprti steklenici za prihodnjico.

Hrastov les ima v sebi fine luknjice, ki vina sicer ne prepuščajo, pa prepuščajo zrak, da more v sod. Zaradi tega vino tudi nekako diha, zamreč jemlje kisik iz zraka vase in z njegovo pomočjo se vino pretvarja, se čisti, zori in se vedno bolj stara. Skozi te luknjice seveda tudi vino izhlapeva. Prej omenjeni lak pa luknjice ne zapira, da bi vino ne moglo zoreti, kar bi bilo, posebno za mlada vina, napačno.

Vinski trgovci in zadržne kleti, ki razpošiljajo navadno že čista, zrela vina in ki jim je do tega, da se po lesnih luknjicah vino med potjo preveč ne suši, pobarvajo sode zunaj s kakšno črnilo barvo, ki luknjice zapre in zaradi tega zabrani dostop zraka, z njim pa tudi izhlapevanje vina. Take sode, ki se rabijo samo za razpošiljanje vina, imenujemo prevozne posode. Prevozna posoda se torej lahko prebarva, ne pa posoda, kjer naj vino leži in zori, (kletna posoda). Ker pa oljnata barva diši in bi vino utegnilo ta duh potegniti nase in ker je tako posoda, ki se ji zama-

siho luknjice lesa zunaj, treba vseeno še oviniti, se dardanes prevozna posoda pripravlja največ s parafinom, s katerim se ves les znotraj sode tako napoji, da posode še oviniti ni treba. Parafin namreč prepriča, da bi se vino vsesalo v les in da bi iz njega izlužilo snovi, ki bi mu kvarile okus.

Parafin se za impregniranje vinskih posod tako rabi. Sod mora biti znotraj popolnoma suh, da pa gre parafin bolj v les in se lesa bolj oprime, je treba sod znotraj še močno segreti. To se doseže na ta način, da se pri vohi vanj plha vroč zrak s pomočjo svetilke, kakršna se rabi za spajanje. Sod ali druga posoda se lahko razgreje tudi na ta način, da se odvzame dro in se povezne čez ogenj in se razgreti les s pomočjo čopiča namaže z vročim parafinom. Če parafiniramo zaprt sod, se pa, kadar je les znotraj dovolj vroč, čep zamaši in skozi voho se vanj vlije nekaj razgretega parafina, ki je bil poprej segret v kaki lončeri ali emajlirani posodi. Nato se sod tudi pri vohi hitro zamaši in se valja sem ter tja, da pride ves les v dotiko s parafinom. Ko se je to zgodilo, se še redek parafin, ki preostaja, izlije nazaj v posodo. Kadar se sod ohladi, se s čisto, mrzlo vodo pomije in se vanj lahko napolni vino, ne da bi kaj izpremenilo na svojem okusu. Navadno se rabi na 1 hl vsebine 1 kg parafina. Ker je parafin gorljiv je treba biti pri tem delu previden.

Ker se parafin že pri 44° C do 56° C topi, se parafinirani sodi ne smejo nikdar pomivati z vrelo, ampak le z mrzlo vodo, ki se ji kvečjemu doda nekaj sode.

Pripomniti bi še bilo, da se parafina tudi barva vina ne prime, da se tudi parafiniran sod lahko rabi za črno ali za belo vino zaporedoma brez posebnega pripravljanja.

Parafin se rabi v kletarstvu tudi tam, kjer se hoče prepričati dotik kake škodljive snovi z vinom. Tako se na primer pogostoma dogaja, da vino počrni zaradi tega, ker pride pri vratcih z zarjavljen vijakom v dotiko. Da se to prepriča, se poprej vijak zalije z parafinom.

Kadar se sod zakuha, se vanj navadno vže tudi znamenje in števílo, ki jo ima sod v kletnem zaznamku. Potem se navadno da cementirati, kar je predpisano po zakonu. To velja seveda le za sode, ki se v njih vino prodaja. Sodov, ki v njih vino leži in zori, ni treba dati cementirati, toda ker je vendarle potrebno, da se ve, koliko ta ali oni sod drži, že zaradi pretakanja vina se lahko sod doma zmeri. Pri manjši posodi se tudi približno izve za vsebino, če se prazen sod steha, potem se pa napolni z vodo in se zopet steha. Kolikor kg vode je šlo v sod, toliko litrov približno sod drži.

Če se ovinjena posoda ne rabi takoj, se povezne na voho in se na zračnem prostoru pusti ležati dva do tri dni, da dobro osahne; nakar jo zažveplamo!

DOBERDOB

PREZIKOV

VORANC

XIX

«Kaličoda Konrad! Pismo!» je malo pozneje zaklical Zugast.

«Hiera» se je hotel zadreti Kaličoda, toda preden je ulegnil spravi iz sebe glas, je Zugast bral že nova imena.

«Barfuss Ignac» se je razleglo iz kota, «Pismo!»

To je bila vsa pošta. Množica se je počasi razhajala in tisti, ki so bili klicani, so naposled lahko pristopili.

Fajdiga je dobil pismo in deset kron. V pismu so pisali, kako jih veseli, da je po tako dolgem času frontne nevarnosti srečno prišel nazaj. Sedaj lahko upa, da mu ne bo več treba na fronto, ker bo kmalu konec vojne. Vsi da govorijo tako. Pobirajo se podpisi za Jugoslavijo in podpisalo se je vse, kar leže in gre. Ljudstvo postaja vedno bolj enih in istih misli. Drugače tudi ne gre. Draginja je, glad, pomanjkanje... Tudi doma je težko. Najlažje se dobi kaj malega pri vojakihi, ki jih je, hvala bogu, vedno polna domača vas. Kadar bodo mogli, mu bodo spet kaj poslali, samo piše naj, kadar koli more. Pctem pozdravi od vseh.

Fajdiga se stisnil na pograd in se zatopil v čbūtke, ki jih je prebudilo v njem to kratko, ljubo pismo. Čudno, da ga ni cenzura zadržala! Na fronto bi ga gotovo ne bil dobil. O deklaraciji za Jugoslavijo so sicer slišali tudi na fronti, toda vsa zadeva se je zdela tako nerazumljiva, preveč neverjetna in oddaljena. Sedaj se zdi bližja, pristopnejša. Ljudstvo postaja vse bolj enih in istih misli... To je storila vojna...

Nedaleč od njega je bral pismo Kaličoda. Toda ko pri prvih vrsticah je poblebel v obraz in roka se mu je pričela tresti. Zganil je na drobno popisani modrikasti papir in pogledal podpisi.

Da — nobenega dvoma ni — pismo mu piše... Pismo mu je res pisala njegova nekdanja zaročenka Pavla. Tri leta se je valjala po nešteti posteljah, slamnjačah in skladiščih, od Dnestra do Soče, od Krkonosov do Karpatov in Dolomitov; nato se je vrnila na Dunaj, kjer jo je nenadoma obšlo spoznanje, da je prav za prav še vedno Kaličodina zaročenka. Pri njegovih sorodnikih je iztaknila njegov naslov in mu poslala to pismo, ki ga je zdaj Kaličoda držal v svojih tresočih se rokah. Skoraj ni mogel verjeti, da je na papirju zapisano med drugim:

«Preljubi moj Konrad! Mno sem zagrešila nad teboj, toda ta greh sem v teku poslednjih treh let drago plačala. O tem ti podrobno ne bom pisala, toda povem ti, da sem dosti izkusila... Spoznala sem, da je moje mesto le ob tebi in da morem biti le s teboj srečna. — Zvedela sem, da si bil hudo ranjen, toda jaz in domovina te ne bova zapustila. Če mi dovoliš, preljubi moj Konrad, se bom zavzela zate in te bom spravila na Dunaj, kjer te bom negovala kakor svojega otroka. Ti boš spet zdrav in oba bova srečna, srečna do konca življenja...»

Kaličoda je čutil, da ga gleda vsa okolica, zato ni imel poguma, ozreti se, temveč je sklonjen, kakor je bil, lovil sapo. Ko je bil v največji zadregi, mu je slučaj nenadoma prišlo na pomoč.

Barfuss je na svojem ležišču nenadoma zagnal pismo, ki ga je dobil, od sebe, da je zletelo na hodnik, hkrati pa srdito zaklel:

«Hudič naj vzame vse skupaj!»

Njegov obraz je zalila rdečica, oči pa so razburjeno begale po tovariših, kot bi med njimi iskale krivca, ki je povzročil njegov nenadni izbruh.

«Kaj se je zgodilo?» je pohlevno vprašal Fajdiga in pobral pismo. Namesto odgovora ga je Barfuss sovražno pogledal in še enkrat ponovil:

«Hudič naj odnese vse skupaj, Ruše, Avstrijo, vojno, Lebring in ves svet...»

Spravil je pismo v žep, nato pa vstal in izginil iz barake. Takoj za njim je odšel tudi Kaličoda. Tovariši so osupli gledali za njima.

Nesreča, ki je zadela Barfussa, je bila zanj gotovo neprijetna. Od doma so mu pisali, da je edina njegova

sestra, tista, v katero se je bil zaljubil rajni Holcman, porodila otroka z — Rusom. Morali bi mu sicer že davno pisati, ker se je to zgodilo že pred nekaj meseci, toda na fronto mu niso hoteli sporočiti, da bi se po nepotrebnem ne razburjal. Sedaj pa nima smisla kaj skrivati, ker bo prej ali slej itak zvedel. Rus je bil pri njih že več kot dve leti za hlapca in je bil zelo pridren. Toda dobil je, kar je zaslužil. Celo nedeljo so ga imeli prevezanega pred občinsko hišo in vsak, kdor je hotel, mu je lahko pljunil v lice. In teh ni bilo malo... Potem so ga vkleknjenega odvedli žandarji in gotovo ga nihče več ne bo videl. Barfussova sestra je prejkoli čele dneve in noči in se še zdaj ni popolnoma upokojila. Otroci, dečki, pa je zelo prisrčen in popolnoma podoben svojemu očetu... Pismo je zaključil poziv, naj še on odpusti sestri, kakor so ji odpustili drugi. Stvar da je za družino in za občino res velik udarec, toda pomisliti je treba, da je, kakor vsega zla, tudi tega kriva vojna...

Barfuss je izginil nekje za barakami, da bi na samoti prebavlil nenadno, neverjetno novico in si skrivaj otrl solze, katerih je imel polne oči. Takih grenkih, skelečih solz dotlej še nikoli ni okušal. Kako je vse to čudno? On se je tolkel po frontah za domovino, doma pa gre sestra, tista sestra, ki jo je imel tako otroško rad, — in leže v postelji s tistim, proti kateremu je on nosil na prodaj svoje kosti... Kdo je kriv tega, ali sestra ali ta Rus ali nekdo tretji...?

Popoldne sta se srečala s Kaličodo, ki je tudi nekje za barakami hladil zagreto glavo. Barfuss je imel denar in je povabil Kaličodo v kantino na polič srednještajerske šmarnice. Česa drugega itak ni bilo mogoče dobiti. Tam sta zalivala vsak svojo ljubezen, Barfuss izgubljenost, a Kaličoda spet najdeno. Ni minila dobra ura in že so po kantini odmevali pijani kriki. Barfuss je vpil:

«Moja sestra, najlepše dekle v vasi, se je srečala z Rusom — z Rusom!»

Kaličoda pa: «Vedno sem trdil, da se bo moja Pavla spet znašla!»

Barfussov glas je bil otožen, samomorilen, medtem ko je bil Kaličodin glas vedno veselejši. Kmalu je vedel ves oddelek, kaj se jima je pripetilo. Proti večeru ju je moral Zugast s pomočjo patrolje s silo odstraniti iz kantine.

Po večerji se je okrog Gruma zbral krog znancev in prijateljev. Tako je šlo večer za večerom od prvega dne, ko je Grum prišel v barako. Slovenec je prihajali iz drugih barak in celo iz drugih oddelkov, čeprav je bilo to strogo prepovedano in zaradi visokih pregrad tudi težko.

Poznik, ki je prišel iz barake št. 13, se je obrnil k Fajdigi:

«Cul sem, da si dobil pismo. Kaj ti pišejo?»

Pozniku je okrog ust vedno igral tisti nasmeš, kakor pred leti, ko je prišel k bataljonu št. 100. Zdelo se je le, da je zdaj ta smeh za spoznanje bolj smel, kakor je bil takrat. To je vzbujalo videz, kakor da bi vse vedel, kaj se godi in kaj se ima zgoditi.

«Pišejo, da bo kmalu konec vojne. Deklaracijsko gibanje je imelo popoln uspeh. Dobili bomo Jugoslavijo...»

Pozniku so se raztegnila usta.

Neki Nemec, ki je držal okovan čevljev v rokah je vpil:

«Zakaj se zavzimate nanj? Meni je že dvakrat ukradel kruh!»

«Meni ga je tudi, meni tudi!» sta se drla Čeh in Poljak, vsa zbegana zaradi nastalega odpora.

«Zakaj pa tepete njega?» je vpil Grum, da se je čulo po vsej baraki.

«Bijte rajši tiste, ki ne dajo dovolj kruha njemu, ki ga ne dajo dovolj vam, nam! Ali je sam kriv, da je tukaj?»

«Kruh se ne krade tovarišem!» je izbruhnil eden pretepačev.

«Ti bi ga tudi kradel, če bi te ne bilo sram! Vsač bi ga kradel, kolikor nas je tukaj, če bi ga kje imel...»

Fajdigin glas je bil naravnost iztvalen.

Branič lačnega tovariša so naposled umolknil, pre-

tepaško orodje pa, ki so ga še malo prej vili v rokah, jim je skrivaj popadalo iz rok. To je bil dokaz, da so se vdali, čeprav neradi.

Korporal, ki je nadomeščoval komandanta barake in ki je stopil na plan šele, ko je bilo rabuke že konec, je poravnal stvar na ta način, da je precej zbitega, a še bolj preplašenega Namersta spravil spat na drugi konec barake, kjer je nesrečnejše dolgo pod odejami.

Na ležišču, kjer so spali Grum in tovariši, pa tisti večer še dolgo ni bilo miru. Ko je že po vsej baraki odmevalo sopenje spečih vojakov, se je Grum še vedno obračal po deskah. Tudi Fajdiga in Davtovič sta še bedela.

«Ali smo prav storili?» je šepetaje vprašal Davtovič.

«Mislim da!» je odgovoril Grum.

«Vojna je vsega kriva!» je tiho dodal Fajdiga kakor v opravičilo.

Njihov, še dolgo neugnani nemir je delila tudi nad velikanskim taboriščem razprostrta noč. eVter, ki je prihajal sem od panonskih nižav, je bril nizko nad strehami barak; včasih so njegovi valovi plahutali po ostrejših, včasih pa so s tako močjo brili skozi žične mreže telefonskih in električnih napeljav, da je odurno žvižgalo. Kakega drugega glasu ni bilo slišati; niti ropot kakega mesta niti stok drevja ali bučanje planine ni dosegalo te samote sredi murskega polja. Enkrat ali dvakrat je mimo taborišča drvel nočni vlak, toda ta odmev je naglo loptnil mimo njih, kakor je bila samota še težja, še neznošljiva. Nad Lebring se je grozotno sklanjala četrta zima svetovne vojne...

II.

Cetovodja Rode je pravkar nadzoroval barako št. 16 rekonvalescentnega oddelka, kateri je bil že precej časa komandant. Ko se je z nezadovoljstvom rešil fronte, je kmalu obvisel v Lebringu. Služba mu je ugajala in zato jo je skušal podaljšati, kolikor je bilo v njegovih močeh. Tej skrbi se je komanda taborišča imela tudi zahvaliti, da je bil red v njegovi baraki najbolj vzoren.

Ze na prvi pogled se je v notranjstvi barake poznalo, da vlada v njej trda roka; vse postelje, ki so stale v štirih dolgih vrstah od enega konca barake do drugega so bile kakor štiri vrste zravnanih paradižnikov. Slamnjače so bile tudi vse enako natlačene, vse enako velike, vse enako štirinoglate. Oglati, do pičice si podobni zlogi odev na vzglavjih so oglati, mrzli red še povečali. Leseni pod je bil pomit in zdelo se je, da je tudi malenkostna prtijaga stanovalcev bila obešena po enem in istem redu.

Enoličnost dolgih posteljnih vrst je motilo le nekaj ležišč, ki niso mogla biti zlikana kakor druga, ker so na njih ležali vojaki. To so bili bolniki s posebnim zdravniškim dovoljenjem, da smejo ostati v posteljah tudi čez dan. Čeprav je bil rekonvalescentni oddelek namenjen okrevancem kot počivališče in so drugod navadno smeli po milji volji polegati tudi čez dan, je Rode v svoji baraki uvedel poseben režim. Zjutraj je moralo vse iz postelj ter zlikati ležišča. V posteljah so smeli ostati le oni, katerim je zdravnik posebej predpisal ležanje. Ako je bilo lepo vreme, so morali rekonvalescenti na prosto in malo je manjkalo, da se niso morali po jedrsko vrteti okrog barake.

«Sveži zrak je najboljši zdravnik!» je Rode neprestano gonil, in bog ne daj, da bi se dopoldne kdo vsedel na slamnjačo.

Rode je oprezal okrog ležišč kakor lisica okrog kurjih gnezdišč in nj mu ušla niti najneznatnejša nerednost ali porušnost. Baraka je bila prazna, ker so bili rekonvalescenti na sprehodu.

«Kdo spi tukaj?» je vprašal svojega pomočnika pri slamnjači, ki je bila na videz podobna vsem drugim. Toda tudi pomočnik se ni mogel spomniti zato se je četovodja obrnil k bližnjemu ležišču, kjer je ležal vojak okroglih lic:

«Kdo spi tukaj infanterist Zega?»

(Nadaljevanje prihodnjic)

NAŠ NOVI ORKESTER pred svojim prvim nastopom

Zadnje čase srečuješ v popoldarskih urah v ulici Ruggero Manna godbenike z instrumenti, iz hiše št. 29 pa slišiš igranje orkestra in glas dirigenta Ubalda Vrabca, ki vodi orkestralne vaje. Zanimalo nas je, odkod renadoma orkester in zato smo zaprosili tov. Ubalda Vrabca, da nam je odgovoril na nekaj naših vprašanj.

Kako je prišlo do osnivanja orkestra?

Ze stara misel je bila, da ustanovimo orkester, da izpopolnimo naše glasbeno življenje. Do sedaj se je to omejevalo le na zborovsko petje in na solopetje s spremljevalnim klavirju. Orkestralna glasba je bila zanemarjena. Dolgo nismo mogli te zamisli realizirati, ker je za to potrebno več glasbenega materiala, instrumentov, godbenikov pa imamo malo.

V letošnjem poletju se je posrečilo zbrati skupino, ki je za tvorila še nepopoln orkester. Kljub temu pa je ta skupina redno vadila in

stremela za tem, da bi izpopolnila sestavo. Se danes orkester ni popoln, vendar pa je že sposoben za udeleževanje.

Kakšen je sestav orkestra?

Po sestavi orkestra bi lahko rekli, da je to njihov simfoničen orkester, ki mu pa manjka še nekaj instrumentov. Godala so kompletna, prav tako trobila (pozavna, horn in troberta), nezadovoljiva pa je zasedba lesenih pihal. Upam pa, da se mi bo posrečilo odstraniti to pomanjkljivost že do prvega koncerta. Za bodoče delo imam že zagotovitev, da bom mogel orkester izpopolniti še z različnimi dodatnimi instrumenti.

Po narodnosti pa pripadajo sodelavci obema v Trstu živečima narodoma.

Kakšne težave ste morali premagati pri organiziranju orkestra?

Glede orkestrašev samih je bila najvažnejša moralna stran. Ko je začela vaditi prva skupina, še nismo vedeli, koliko nas bo. Hoteli

pa smo prikazati, da se tudi taka skupina z voljo lahko obdrži in da je možna življenja. Zato smo imeli redne vaje, ki so se vlekale skozi vse poletje, a jaz si nisem posebno prizadeval, da bi privedel orkester do nastopa, ker sem računal, da bodo že prisotni glasbeniki privedli v našo sredo še take, ki so nam manjkali. Sele zdaj na jesen se je zbralo toliko instrumentalistov, da se more orkester dostojno predstaviti in mirno lahko trdim, da presega raven salonskega orkestra.

Treba je bilo na rovo nabaviti pulte, treba je bilo dobiti orkestralni material in gledati na to, da bo repertoar nam čim bližji.

Zato sem za ta orkester priredil 6 slovenskih samospevov, ki obstajajo v originalu le za glas in klavir. Te pesmi so Pavčičeve «Pastirica», «Ciciban-Cicifuj» in «Dedek samonog», dalje Simoritičeva «Materi padlega partizana», Gerbičeva «Pojem na prejo» in Fleischman-Pojzina «Metuljčki».

Ker pa je bil skrajja orkester še zelo nepopoln, je bilo treba tudi druge orkestralne skladbe prirediti tako, da je bilo študiranje možno kljub pomanjkanju nekaterih instrumentov. Seveda je bilo treba take prireditve ponovno preurediti,

kakor hitro sem dobil v orkester kak nov instrument.

Ne smem pozabiti osnovne težave, ki jo je bilo treba najprej premagati, in sicer prostor za vaje. Orkester je začel takoj delovati, kakor hitro nam je Prosvetna zveza nekdanjo garažo adaptirala za studio. Lahko trdim, da bi brez tega prostora orkestra še ne bilo.

Kako imate vaje?

Splošnega, ki je bilo treba orkester šele zbrati, smo imeli redno samo eno tedensko vajo. Ko pa se je orkester izpopolnil, so se pomnožile tudi vaje in sedaj imamo dve do tri redne vaje na teden.

Kaj pripravljate za prvi nastop in kdaj ga boste imeli?

Prvi nastop, kot je objavljeno v Primorskem dnevniku, bo prihodnje sredo. Poleg že omenjenih solospjevov s spremljevanjem orkestra, ki jih bodo peli pevci Justina Krajč-Vugova, Anica Ščuka in Stane Raztresen, bo orkester izvajal še Stevana Mokranjca «X. ru-kovet», Rossinijevu uverturo «Italijanka v Alžiru» in Bethovnovega «Egmonta». Za zaključek bo pa orkester skupno s Komornim zborom izvajal «Bilečanko», ki sem jo na novo priredil prav za ta koncert.

Na tem koncertu bo nastopil tudi Komorni zbor a capella.

Kakšni so tvoji načrti za bodočnost?

O načrtih za bodočnost je pravzaprav težko govoriti, ker so pač pri nas take razmere, da je načrtno delo težko. V ugodnih okoliščinah bi bil lahko ta orkester sestavni del naše domače opere ali vsaj operete, saj imam dobrih zborov in solistov nemanjka. Mogel bi tudi predvajati naši, in smelo trdim, tudi italijanski javnosti takor instrumentarno in operno literaturo, ki jo tržaški okosteneli glasbeni činitelji zanemarjajo. Prepričan sem, da bi orkester s svojim delovanjem pomembno dvignil glasbeno kulturo slovenskega prebivalstva Tržaškega ozemlja. Bojim se pa, da take važne funkcije orkester ne bo mogel izvrševati prvenstveno zaradi tega, ker nimamo primerne in prostorne dvorane na razpolago.

Se nikoli kakor v teh dneh pred našim koncertom nisem tako silno občutil potrebe po srednje veliki dvorani, v kateri bi prišel orkester do boljšega izraza, kot pa more biti to v zasilni, pretesni dvorani na stadionu Prvega maja, kjer bodo imeli svoj prvi koncert.

France Bevk

praznuje šestdesetletnico

France Bevk stoji te dni v šestdeseto leto. To je eden najpomembnejših življenjskih jubilejev na Primorskem.

Rodil se je 17. septembra 1890 v Zakočju pri Cerknem v najmanjši bajti te gorske vasice iz delavne slovenske družine, ki se je trdo borila za vsakdanji kruh. Oče je pred poroko iskal zaslužka po tujih deželah, mati je bila za dekle in pestunjo; po poroki je oče čevljaril, mati je gospodinjala in hodila na dneve. Francetovo domišljijo so že zgodaj vnela dedova in babičina povest in pravljice. Ob Mohorjevih knjigah se je vzbudilo že v ljudski šoli njegovo veselje do pisanja. Uril se je v pisanju »strašnih povesti« na hrčkov papir iz trgovine.

S štirinajstimi leti je dovršil domačo enorazrednico. Nekaj časa je bil trgovski vajenec v Kranju. Po daljšem bivanju doma se mu je odprla pot do izobrazbe na učiteljski pripravnici v Podgori pri Gorici in na slovenskem učiteljskem v Kopru in nato v Gorici, kjer je maturiral. Kot sedemnajstleten srednješolec se je začel oglašati v javnosti.

Njegovo prvo službeno mesto je bilo v Orehku pri Cerknem, drugo in zadnje pa v Novakih. Kot mlad učitelj je pošiljal Izidorju Cankarju antimilitaristične črtice, ki jih je cenžura v Domu in svetu rada pelenila. Sovražnost avstrijskih oblasti mu je vzela službo in mu nudila kot vojak tržškega pešpolka trd vojni kruh in še trše usode po frontah do Odeše.

Po prvi svetovni vojni je sodeloval s kulturnimi vestmi pri Slovenski in Večernem listu. L. 1921 se je vrnil v Gorico in združili za dolgo svoje življenjske usode z usodami Primorske. Sprva je bil ravnatelj Narodne knjižarne, urejal je Mladiko in Čuka na palci, kar ga je spravilo v goriške zapore, bil je predsednik in pozneje odbornik Goriške Matice, za katero je napisal vrsto povesti. Kot urednik in sodrnik je žrtvoval pozneje mnogo svojega časa našemu glasu, Biblioteki in poljudno - znanstvenemu zborniku Luc. Vmes je bival nekaj časa v Trstu, od koder so ga oblasti izgnale. Bil je najtrdnjši stebri slovenskega dela na Primorskem. Kot član Pen-kluba je zastopal Primorsko na njegovih kongresih po raznih prestolnicah zapadnih držav, navezoval stike s tujimi pisatelji in vzbujal v svetu zanimanje za kulturne prilike primorskih Slovencev.

Fašistovski vladavini je bilo njegovo delo trn v peti. Ponovno si je skušala ta trn izdreti. Pisatelja so vabili k mučnemu zaslišanju, doma so mu stikali po pisnih in papirjih, fašistične komisije so ga pošiljale v kazensko taborišča na celini in otokih, trudeč se, da bi zrušile njegovo zdravje in zdrobile njegovo pero. V drugi svetovni vojni so take poskuse še poosttrili, da bi slovensko besedo na Primorskem popolnoma zatrli.

Ko si je fašistični zmaj pod vplivom zavezniških zmag in narodno-osvobodilne borbe l. 1943 sam odgriznil glavo, se je Bevk posrečilo ulti iz goriške ječe in se v hosti pridružil borcev za narodovo svobodo. Do končne zmage nad nacizmom in fašizmom se je Bevk udeleževal vseh podvigov zoper tirsko suverenost, v raznih borah in vseh nevarnostih, ko so se polagali temelji nove Jugoslavije. Ob zmagi je postal France Bevk predsednik Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora za Primorsko in se je vrnil kot najvišji predstavnik ljudske oblasti v vladno palačo tistega Trsta, ki ga je bil nekoč izgnal. V Trstu in nato na mirovni konferenci v Parizu je zastavil Bevk vse svoje sile, da bi priboril Sloveniji pravice zapadne meje. Večina Primorske je dosegla svobodo. Tisti zapadni Slovenci, ki je še nimajo, so Bevku vir nenehnih novih skrbi. Te skrbi ga spremljajo pri vseh njegovih poslih v podpredsedstvu vlade Ljudske republike Slovenije.

Ce se bežno ozremo na Bevkovo slovstveno delo, moramo najprej boudariti, da nosi vse njegovo delo pečat najpristnejše ljudske umetnosti. Snovi, pokrajina, značaj, dejanje, izražanje — vse je vzeto naravnost iz ljudstva in prekaljeno v pisateljskem daru po najgloblji zahtevah njegove močne osebnosti.

Začetki Bevkovega ustvarjanja spadajo v dobo, ko se je slovenska moderna razpredala v delih Ivana Cankarja in Otona Zupaniča do najlepših, najbolj dognanih stvaritev. Zupanič je tedaj vplival na Bevka s svojimi pesmimi, Cankar s črticami in novelami. Znana je Bevkova izjava o Cankarju: »On me je vsega prevzel. On me je vsega oamnil.« In kako ga ne bi bil? Saj so Bevkova opetala podobni družbeni problemi kakor Cankarja, saj se je tudi

on otepal z nasilstvom in krivicami, ki so njega in njegove žuile do krvi in do kosti, da bi bil vpil in razkrinkaval. Med tujimi pesniki in pisatelji so se mu priljubili Gorki, Dostojevski, Čehov, Andrejev, Verhaeren, Maupassant, Ibsen, Maeterlinck, Dehmel in dr.

Bevk je objavil dve pesniški zbirki, l. 1920 »Pastirčke pri kresu in plesu«, l. 1921 »Pesmi«. V teh tekmujeta prvobitnost in odkritost z jedrnatostjo in zgoščenostjo misli, pesniških podob in izraza. Silno lepi so stih, ki jih pesniku navdihuje narava, tesno sožitje z domačo grudo, prizori in doživljaji z ženo in deco, trpke vojne izkušnje, poglobljanje v lastno duševnost. Značilen je njegov vzklík: »Ah, slast, imeti dvoje: pesmi in življenje!« To dvoje ga je zvesto spremljalo do danes. Njegov stih ni vselej strogo umerjen, često je strastno razgiban, zato pa neposreden in poln toplote.

To so splošni znaki njegove umetnosti tudi pozneje, ko prevladuje proza. O tem pričajo prve pomembnejše

ANDREJ BUDAL

črtice »Grešnik«, »Iz leta 1914« in »Most samomorilcev«, ki so nastale v letih njegovega učiteljevanja. Zelo vidni so ti znaki iz zbirke »Faraona« iz l. 1922, polni glasnih ugovorov zoper krivice moderne družbe in zoper vojno, ki človeka ponižuje v zver. Prav taki motivi prevladujejo v »Rabljihi«, ki so izšli naslednje leto kakor »Tatišč« s spomini iz Kranja. V naslednjem desetletju se je Bevk posvečal bolj povestim in romanom. Počne narodnih prvin so »Povesti o strahovih« iz l. 1933. Isto leto je izšla »Gmajna« s štirimi slikami iz tesnega sožitja naših ljudi z zemljo. »Samoteja« iz l. 1935 vsebujejo tri globoko zajete knjižne novele. Naslednje leto je izšla novela o služkinji Kristini »V mestu gorijo luči«, drugič l. 1947 z naslovom »Morje luči«. Usode več malih ljudi so zbrane v knjigi »Dan se je nagibal« iz l. 1939. Isto leto so izšle »Legend« s samosvoje poglobljenimi narodnimi motivi. Po drugi svetovni vojni je Bevk ustanovil tržško revijo Razgledi, ki jo je prvi dve leti tudi urejal. V njej, v Koledarju Gregorčičeve založbe, v Primorskem dnevniku in drugod je objavil in še objavlja krepko oblikovane črtice o trpljenju naših ljudi po ječah, taboriščih, doma in v vojni, n. pr. »Štefa se vrača«, »Težka pot« v Razgledih 1950 o materi, ki ima sina partizana, hčer pa poročeno z mučiteljem partizanov, l. dr.

Iz vaškega in malomeščanskega živ-

ljenja je zajeta večina Bevkovih povesti. Med obema vojnoma, v dobi največje pisateljske delavnosti, so včasih izhajale Bevkove povesti istočasno pri treh naših večjih ljudskih založbah, pri Vodnikovih družbi, Goriški Matici in Mohorjevi družbi. Dolg je razvoj ljudske povesti od Jurčiča do Bevka. Cankar ji je vtisnil pečat dušeslovne poglobljenosti. Bevk je to pridobitev utrdil in razširil pestrosti snovi. V središču sta kmetski in delavski stan, ki nosita v fevdalni in kapitalistični dobi največja bremena in sta obenem najtrdnjši temelj družbe z vsemi možnostmi za nadaljnji razvoj z upori in reformami.

Po meščanskih povestih »Muka gospode Vere« (1925) in »Julijan Severa« (1926) sledijo pristno vaške snovi »Jakec in njegova ljubezen« (1927) z likom neznansko dobrega moža ob nevretni ženi, »Hiša v strugi« z obširno sliko propadajočega doma pod vplivom gonobečega tujstva, »Kresna noč« (1927) o trenju med tujo krivdnostjo in domačo neobglednostjo, ribiška zgodba »Vihar« (1928) o življenjski borbi naših ljudi med Trstom in Devinom. »Krivda« (1929) o nezvesti materi, ki ji sin ubije ljubimca. V meščansko razsvetlavo se vrača »Gospodična Irma« (1930). »Umira-joči bog Triglav« opisuje križarsko vojno Čedadcev zoper poganski Kobard iz l. 1931. »Mrtvi se vračajo« je mrka snov iz vojne o možu, ki ubije prijatelja, da se poroči z njegovo ženo. »Burkež gospoda Viterga« (1931) vrže pramen luči v kruti srednji vek. Nabrežinske bolesti po prvi vojni razgrinja »Kamnarjev Jurij« (1931). Egiptске usode vipavskih dolin so umetniško prikazane v »Zerjavini« (1932). »Veliki Tomaž« (1933) je zgodba o propadajočem gruntu v gorah. Napeto zavozlavanje in razvzavlavanje vaških strasti je snov več drugih povesti: »Huda ura« (1935), »Srebrniki« (1936), »Uboji zlodeja« (1937). O Turkih na Goriškem pripovedujejo »Stražni ognji«. Tolminski punt iz l. 1627 je snov v »Pravici do življenja« (1939).

Poleg povesti je gojil Bevk vsa leta tudi roman. Zelo znanih in priljubljenih je kakšnih deset njegovih romanov. Začel je 1925 s »Smrtjo pred hišo«, ki je dobila 1934 popolnejšo obliko kot »Ljudje pod Osojnikom«. Srednjeveške tolminske usode naših ljudi pod tujimi izkoriščevalci so popisane v trilogiji »Znamenja na nebu« z romani »Krvavi jezdec«, »Skorpijoni zemlja« in »Črni bratje in sestre« (1927-1929). Tri cerkljanske rodove zajema »Človek proti človeku«. »V zabodah« riše tržško trgovsko in poslovno okolje. Pohlep po zemlji je gibal vaškega romana »Vedomec« (1931). »In sonce je obšlo« riše goriške kroge v prvi sve-



točni vojni. Gradnja železnice v Baški dolini je dala snov za roman »Železna kača« (1932). »Kaplan Martin Cedermač« je posvečen borbam beneških Slovencev zoper fašistične in cerkvene zatiralce (1938 in 1946). Ze zgodaj so nastajali Bevkovi dramski spisi. L. 1922 je izšla enodejanka »V globini«. Ljudskim odrom se je priljubil »Kajna« iz l. 1925, ki kaže razdor med domačim in tujim življenjem v Brdih pri Gorici. Povest »Krivda« je dobila dramsko obliko kot »Malerin greh«. Iz meščanskih krogov je zajeta komedija »Partija šaha«. »Bedak Pavlek« (1925) je zbirka otroških igrice.

Bevk spada med najbolj cenjene mladinske pisatelje. Zbirko pesmic smo že prej omenili. Mladinske povestice so pisane živahno in napeto. Pri mnogih čitmo, da so potekle iz lastnih doživljajev in mladostnih spominov, tako: »Pastirke«, »Jagoda«, »Grivarjevi otroci« in »Peter Klepec«. V drugih so zajete zanimive otroške usode, ki se odigravajo po večini v naših gorskih vaseh. Take so: »Lucec in njegov škorec«, »Kozorog«, »Tovariš«, »Tonček«, »Carovnica Cirimbara«, »Pesterna«, »Plešimož« i. dr.

Za goriške potrebe je Bevk sestavil v ječi knjižico »Brat Francišek«. Dva zanimiva potopisa sta: »Izlet na Španko« in »Deset dni v Bolgariji«. Sestavljen je »Lepo vedenje« in priredil »Malčke in palčke« in »Mlado Zoro«. Prevajal je največ iz poljščine, bolgarščine in češčine. Sem spadajo: Reymontov »Tomek Baran«, Orzeszkove »Kmetavzari«, Vazova »Pod jarmom«, K. Capka »Hordubal«, I. Franka »Pantalaha«, Petočijeva »Krvnikova vrva« i. dr.

Avtobiografske so »Začudene oči« v Ljubljanskem Zvonu 1936 in razni drugi spisi. Važni so politični članki iz dobe po zmagi. Primorski Slovenci vedo, da je Bevk njih najzaslužnejši kulturni delavec in mu ključjo: Na mnoga leta!

Kulturna kronika

Uprava gledališča v Kopru prireja v torek dne 19. septembra ob 20,30 v gledališču KONCERTNI VECER narodnih, umetnih pesmi, opernih arij in violinskih skladb. Nastopajo Klavžar Beti, sopran, Bažt Joža, bariton, Grobeljšek Vili, tenor, Lotrič Tone, bariton in Puhar Andrej, violina. Pri klavirju Grm Milan.

Nastopajoči so člani umetniške skupine SKUD »Ivan Cankar« iz Ljubljane.

Curzio Malaparte bo v kratkem začel z izdelavo svojega filma »Pripovedani Kristusi«. V filmu bodo igrali med drugimi znani igralci Raf Vallone, Eena Varzi, Rina Morelli in Gino Cervi. Režiral bo osebno Malaparte.

V Franciji bodo začeli z izdelavo filma »Štirindvajset ur življenja neke žene«, ki je povzet iz Zweigove novele. Glavno vlogo bo igrala italijanska igralka Isa Miranda skupno Michelom Auclairrom. Film bo režiral Marcel Cravenne.

Mestna ljudska knjižnica v Beogradu, ki je bila ustanovljena 1929. leta, je dosegla v letu 1950 najvišje število bralcev. 2610 stalnih članov se poslužuje knjižnice, ki ima okrog 47 tisoč knjig, med katerimi so najboljše dela marksistične, klasične, svetovne in domače literature v srbskimi in v originalih. Posebno bogata je izbira ruskih in romanskih del. Znanstvena in strokovna literatura je večinoma na srbskem ali nemškem jeziku. Med bralci, med katerimi je največ delavcev, je največje zanimanje za dela ruske in domače klasične literature, za dela iz narodnoosvobodilne vojne in za marksistično literaturo.

V Rimu je pred kratkim izšel esej o Vladimirju Nazorju, ki ga je napisal italijanski slavist Karel Bim. Poleg opisa življenja in dela »velikega« hrvatskega pesnika in prijatelja Italije (podnaslov brošure), so v knjigi objavljeni tudi odlomki iz mnogih Nazorjevih pesmi kot tudi prepisniter njegove zadnje »Rusija majkole«.

170 jugoslovanskih znanstvenih delavcev je sodelovalo na 40 znanstvenih kongresih in sestankih v Inozemstvu. Z referati iz medicinske vede, geologije, energetike itd. so dali pomembne predloge za razvoj znanosti.

KLAVDIJ ČERNIGOJ-URŠIČ razstavlja v „SCORPIONE“

pogumen tržaški značaj zmeraj pripravljen na tveganje in zmeraj pripravljen, da se speni čim višje le senco spone.

Njegova razstavljenca olja so torej njegovi prvenci. Kakor »Zeleni prt« na Bienniali pa so tale olja bogat šop živih barv. Plovske barve brez niansiranih prehodov, ki se kakor v reliefnem mozaiku združujejo, v človeško podobo, v tihožitje, v stvarneške motive. Morda so v človeških podobah tu in tam črte in ploskve preveč hladne, zato pa sta dve tihožitji (štev. 1 in štev. 3) bolj zaokroženi v svoji lirski iskrenosti. Brez dvoma imajo Sežalec, Avtoportret ter Pijanec resnično ekspresivno moč, vendar bi bilo želeto, da bi se ploskovna polja tu in tam zgostila in poglobila. Prav tako pa ni dvoma, da bodo te človeške podobe presenetile vsakogar s svojo čistostjo zamisli, s svojo jasno in gotovo izdelavo.

Pomembno je pri oljih, kako je z mojstrsko roko in brez izumetničenih kombinacij rešil svoja kubistična izkustva (glej posebno »Sežalec« in »Avtoportret«) ter jih združil s simpatičnimi toni svojega ploskovnega kaleidoskopa. Zanimiva je v tem smislu njegova interpretacija Starega mesta, potem pa njegov »Pijanec« s svojimi vijoličastimi toni in poetično zvrženih hiš v ozadju. Klavdij Černigoj-Uršič je tu, kakor v nekaterih risbah, zrelo trpeč in zasran, hkrati vendarle

sončen tržaški temperament.

Važne za globljo, čustveno stran njegovega značaja so, kot smo omenili, risbe in akvareli. Medtem ko v oljih z ljubeznijo sledi tehničnemu veselju barvnih harmonij, se v risbi njegova roka sprosti v pripovedovanju notranjih razpoloženj. Lepo poglobljene in učinkovite so »Mediacija«, »Počitek«, ta in oni »Akt«. To so zrele stvari, ki so izšle izpod čopiča, kateremu ni treba veliko črt, da ostvari človeško in zato umetniško vreden moment.

Klavdij Černigoj-Uršič se je rodil na Vrdeli 28.2.1929; zato ga prištevamo k mladim, bolje, k najmlajšim, — toda z razstavljenimi deli (na Bienniali in v »Scorpione«) se brez prehoda uvršča med naše slikarske osebnosti. Res je tu in tam v njegovi linearosti in ploskovnosti še neizkristalizirano tisto lirsko ostrje, ki je jedro in vrednost sleherne slike. Slikarja še prevzema novost in številnost slogovnih prvin. Vendar njegova zamisel nikjer ne okleva in njegov čopič ni nikjer v dvomu. Na »Tihožitju« štev. 1, ali v »Starem mestu« sta jasno vidna dva tehnična nedostatka. A to slikar ne skriva! Zgornji desni vogal tihožitja je ostal neporaben? Prav! Slikar ga odkritosrečno pusti neobdelanega! Ne mešetarji: Kakor je samozavesten, tako je preprost in odkrit.

In tak nam je drag! In veseli smo,



TRST, STARO MESTO

da se z njim letos otvarja umetniška sezona 1950-51, zato ker takó lahko ugotovljamo neusahljivo klitje v naši kulturni sredini. Kajti Klavdij Černigoj-Uršič ima vse pogoje, da se razrase v močnega glasnika tega našega zemeljskega kotička. In želimo njemu in sebi, da bi v barvah zajel lepoto in tragiko primorskih tal in primorskega človeka. Kajti tudi letošnja Biennale nam še enkrat dokazuje, (z Meksičanci, Ensorjem in drugimi) kako mogočna je lahko umetnost, ki si jo mojstrska roka izruje iz rodnih tal.

In še nekaj. Mladinska umetniška revija iz Pariza prosi Černigoja-Uršiča za reprodukcije njegovih slik! Čestitamo mu torej, da je vzbudil pozornost na Bienniali! A predvsem si želimo, iskreno želimo: da bi naša mladina ne zostajala za evropsko kulturno mladino v zanimanju za lepo umetnost na splošno in za našo domačo še posebej.

BORIS PAHOR



KMET S KOLOM

JUGOSLAVIJA - OLIMPIJSKI PRVAK

JUGOSLOVANSKI ŠAHISTI SO V BORBI Z MOČNIMI NASPROTNIKI
POTRDLI SVOJO SVETOVNO KVALITETO - ARGENTINA DRUGA

JUGOSLOVANSKI IGRALCI GLIGORIC, PIRC, TRIFUNOVIC, RABAR, VIDMAR IN PUC

IX. šahovska olimpiada v Dubrovniku se je zaključila z veliko zmago Jugoslavije, ki je izmed 16 nastopajočih držav osvojila v ostri borbi prvo mesto in pustila za seboj odlične reprezentance Argentine, Zapadne Nemčije in štirikratnega olimpijskega prvaka ZDA. Jugoslovanski šah je s tem še enkrat potrdil svojo res svetovno kvaliteto. Zasluga za to veliko zmago Jugoslavije gre njenim šestim igralcem Gligoriču, Trifunoviću, Pircu, Rabarju, Vidmarju in Pucu, ter kapetanu jugoslovanskega moštva prof. Gavroviču. Ne smemo pa prezreti dejstva, da je tak napredek jugoslovanskega šaha bil mogoč samo v novi ljudski socialistični državi, ki je storila vse za razvoj in množičnost plemenite šahovske igre.

Zadnja kola olimpiade so potekala mrzlično in v znamenju največje napetosti ter borbe predvsem med Jugoslavijo in Argentino za prvo in drugo mesto, ter med ZDA in Zapadno Nemčijo za 3. in 4. mesto. Končni plasman je bil negotov vse do zadnjega kola in je nanj vplivala vsaka igra, celo vsak remis. Vsi igralci so se tega zavestno in vlagali v svoje partije veliko truda in znanja, kar velja predvsem za jugoslovanske mojstre, predvsem pa za Trifunoviča, ki je s svojimi zmagami v najkvalitetnejših trenutkih največ prispeval h končni zmagi.

V zadnjih dveh številkah smo poročali o rezultatih prvih 11. kol. Rezultati Jugoslavije in Argentine v zadnjih štirih kolic so bili naslednji: XII. kolo: Jugoslavija - Argentina 1 in pol;

2 in pol; XIII. kolo: Jugoslavija - Danska 4:0; Argentina - Švedska 3 in pol; pol; XIV. kolo: Jugoslavija - Belgija 3:1; Argentina - Grčija 3:1; XV. kolo: Jugoslavija - Finska 3:1; Argentina - Francija 2 in pol; 1 in pol.

Končno stanje olimpiade je naslednje: 1. Jugoslavija 45,5; 2. Argentina 43,5; 3. Zapadna Nemčija 40,5; 4. ZDA 40; 5. Nizozemska 37; 6. Belgija 32; 7. Avstrija 31,5; 8. Čile 30,5; 9. Francija

29; 10. Finska 28; 11. Švedska 27,5; 12. Italija 25; 13. Danska 22; 14. Peru 21,5; 15. Norveška 15; in 16. Grčija 12 točk.

Po odstotkih dobljenih možnih točk so jugoslovanski mojstri igrali tako: Gligorič je igral 15 partij. Dosegel je 11 točk (73,33 odst.). Pirc 14 partij. 9 1/2 točke (67,85 odst.). Trifunović 13 partij. 10 točk (75,92 odst.). Rabar 10 partij. 9 točk (90 odst.). Vidmar 6 partij. 1 točko (50 odst.).

Gligoričeva zmaga

Najuspešnejši član jugoslovanske šahovske ekipe je bil v prvi polovici IX. šahovske olimpiade Gligorič, ki je tudi na prvi deski dobil največ točk. Večino svojih nasprotnikov je porazil v odličnem slogu. Prinašamo njegovo partijo iz IV. kola s zastopnikom Švedske Skoldon.

GRUENFELDOVA OBRAMBA

Beli: Gligorič Črni: Skoldon
1. d2-d4 Sg8-f6
2. c2-c4 g7-g6
3. Sb1-c3 d7-d5

To obrambo je vpeljal znanj že živeči avstrijski vele mojster Gruenfeld v šahovsko areni 1. 1922. Ruski analitičar, so ta sistem obrambe, ki je za črnega ugoden, zelo izpopolnil. Danes spada med najprijubljenejšo obrambo proti igri z damskim kmetom, ker beli kakor črni morejo že takoj v prvi fazi otvoritve pričeti z napadi in protinapadi.

4. e4-e5;
Gligorič se je izognil običajni igri 4. Sg3 Lg7 5. Db3 d4: 6. d4: 0-0 7. e4 Lg4 8. Le3 Sd7 itd., ki je v zadnjem času splošno v rabi in si je izbral starejši, že opuščen sistem v katerem črni prav lahko izenači.

4. — Sd6-d5;
5. e2-e4 Sd5-c3;
6. b2-c3;

Povezava kmetov za črnega ni nevarna, ker v tej poziciji z bočnim napadom omaja navidez čvrsto središče.

6. — c7-c5!
7. Lf1-e4 Lf8-g7

Ta lovec igra v Gruenfeldovi obrambi važno vlogo. Pritisk, ki ga izvaja na diagonalni g7-al naj vzdržuje ravnotežje v središču.

8. Sg1-e2

Napaka bi bila Sf3, ker bi črni skakača z Lg4 takoj zamenjal in lovec na g7 bi bil premočan.

8. — 0-0
9. 0-0 Sb8-c6
Pritisk na točko d4 se stopnjuje.

10. Le1-e3
10. d5 ne bi bilo dobro, ker bi skakač skočil na e5 z lego igro.

10. — Sc6-a5
11. Le4-d3 c5-d4;
12. c3-d4; Sa5-c6
13. Ld3-c2 b7-b6

Črni namerava z La6 nadalje izvajati pritisk na kmeta d4. V sistemu, ki ga je beli izbral je težko doseči večjo prednost, ker črni nima posebnih težav za razvoj lahkih figur.

14. d4-d5!

Le tako je mogoče nekaj doseči. Žrtve kvalitete je utemeljena. N. pr. 14. — Lai; 15. Dal; Sb4 16. Lh6 f6 17. Lb3 s silnim napadom na postojanko črnega kralja.

14. — Le8-a6
15. Tal-c1 Sc6-e5
16. Tf-c1 Se5-c4
17. Le3-d4 Lg7-h6

Črni zanemarljivo razvoj težkih figur. Nužna je že poteza Te8. Lovcu tu nima kaj iskati.

18. f2-f4 Dd8-d6
19. Le2-d3 Ta8-c8
20. Tel-f1 c7-c6

Začetek napada na belo središče, ki pa ne prinaša zboljšanja položaja

za črnega kakor pokaže nadaljni razplet igre. Oba črna lovca sta zelo slaba.

21. Dd1-e1! — —
Dama prehaja v direktni napad

21. — f7-f5
Črni ima težave. Kmeta na d5 na sme vzeti, ker bi sledilo 22. Dh5 Lg7

23. Lg7; Kg7; 24. f5! z odločilnim napadom. Igrana poteza pa pomeni močno slabitev za črnega kralja.

22. d5-e6; f5-e4;
23. Ld3-c4; Dd6-e6?;

ODLOČILNA NAPAKA

Odločilna napaka.

24. Se2-c3! — —

Črni mora dati že kvaliteto. Preti

Šahovske vesti

MEDNARODNI TURNIR
NA BLEDU

21. septembra se bo začel na Bledu velik šahovski turnir, na katerem bo sodelovalo razen 12 naših še 8 tujih mojstrov, ki spadajo med najbojše šahiste IX. olimpiade. Na sodelovanje na tem velikem turnirju so pristali argentinski vele mojster Najdorf, bivši svetovni prvak dr. Euwe, francoski vele mojster Tartakover, belgijski prvak O'Kelly, eden najmočnejših igralcev Zapadne Nemčije Hellstah in še trije tuji moštri.

Od jugoslovanskih mojstrov bodo sodelovali na tem turnirju Gligorič, Pirc, Trifunović, Rabar, Vidmar ml., Puc, Matanović, Fuderer, Ivkov, Milčič, vele mojster Bora Kostić in verjetno vele mojster dr. M. Vidmar.

Ta turnir se bo slovesno začel na Bledu 20. septembra. 21. septembra pa bodo igrali prvo kolo.

BRZOPOTEZNI TURNIR
V BEOGRADU

Po zaključku olimpiade v Dubrovniku, je v Beogradu v teku ekipni brzopotezni turnir, na katerem sodelujejo poleg Jugoslavije še Argentina, Čile, Peru, ZDA in Zapadna Nemčija.

25. Ld5! z dobljeno igro. Obrambe proti tej potezi ni.

24. — Tf8-f7
24. Le4-d5 De6-f5
26. Ld5-f7;+ Df5-f7;
28. Ld4-g7; Df7-g7;
27. Sc3-e4 Lh6-g7
29. Del-c3

Cim manj je figur na deski, lažja je zmaga.

29. — Dg7-c3;
30. Tel-c3; La6-b7
31. Tf1-c1 b6-b5
32. Sc4-de Lb7-d5
33. Sd2-c4; Ld5-c4;
34. Te3-a3 Te8-c7
35. Ta3-a5! Te7-f7

Pretito je 36. Tb5;
36. a2-a4 črni se vda, ker kmet b5 pade. Premoč belega je prevelika. Jugoslovanski prvak je partijo lepo odigral.

Ing. Sikošek Boris

KLAVRN IN SKOP OBRAČUN
filmskega festivala v Benetkah

Preteklo nedeljo se je v Benetkah končal XI. mednarodni filmski festival. Prvo nagrado je dobil francoski film «Justice est faite» (Pravica je bila storjena). Ta festival je na splošno razočaral vse, ki so si od njega pričakovali kaj boljšega. Pomembnega in velikega filma na tem festivalu niso predvajali. Film «Kristus med zidarji» je bil sicer zelo lep, toda predvajali so ga izven natečaja, ker je že bil ocenjen na praškem festivalu.

Festival je tudi pokazal nazadovanje ameriškega filma in filmske proizvodnje v Hollywoodu. Se najbolj je zadovoljili francoski film, ki je vsaj vzbudil pozornost kritikov in s svojo problematiko pritegnil njihovo zanimanje.

Pa preidimo h kratkemu pregledu zadnjih filmov, ki so jih predvajali na tem festivalu. Prejšnjo sredo so prikazali dva filma: italijanski film «Prvo obhajilo» in francoski film «Življenje se prične jutri». Prvi film je režiral režiser Blasetti. Gledalci in kritiki so ga pohvalili. Vsebina filma je kaj preprosta in nam prikazuje nekega «commendatore» Carlonija, ki je obogatel s trgovino in meni, da je najboljši in najpopolnejši človek na svetu. V resnici pa je domišljav, siten, prepizljiv. Njegova hčerka gre ob velikonočnih praznikih k prvemu obhajilu. Doma čakajo, da prinese šivilja belo obleko. Šivilja zamudi in sam Carloni teče k njej po obleko. Med potjo se mu marsikaj pripeti, prepira se in celo pretepe, tako da obleko izgubi in vse kaže, da ne bo mogla hčerka k obhajilu. Končno pa le pošten najditelj prinese obleko in vse se srečno konča.

V filmu je dobro orisan značaj filma, komični prizori so posrečeni in gledalci so se zato ob njem precej zabavali.

«Življenje se prične jutri» je režiral francoska režiserka Nicole Vedres. V tem filmu je značilno, da nastopa samo en poklicni igralec, drugi pa so osebe iz resničnega življenja. Film je pravzaprav nekaka anketa o najvažnejših in najbolj perečih vprašanjih, ki vznemirjajo sedanjo dobo. Nek mladenič s podeželja pride

v Pariz, da bi si ogledal razne znamenitosti, muzeje, slikarske galerije itd. Namesto tega pa pride v stik z najbolj znanimi francoskimi kulturnimi in znanstvenimi delavci, ki povedo svoje mnenje o najvažnejših sodobnih problemih. V filmu spregovorijo osebe



PRIZOR IZ FILMA «PANIKA NA ULICI»

no Sartre, Jean Rostand, Le Corbusier, Picasso, Andre Gide, Labarthe, Jolitt-Curie itd. Film ima vsekakor precejšen vzgojni pomen, čeprav je v marsičem pomanjkljiv.

Drugi francoski film, ki ga je režiral Jean Cocteau, je nekaka zmes mitologije in modernega življenja. Film se bavi z mitološkim Orfejem in njegovo ženo Evridiko, prenešenima v Pariz, med eksencialiste. Istega dne so predvajali tudi nem-

Filmska
KRONIKA

Deseti umetniški film jugoslovanske produkcije je bil film «Jezero», delo režiserja Radivoja Lole Dukića. Izgotovljena sta bila še dva nova filma oba beograjske produkcije podjetja «Zvezda filma».

Enajsti film je «Rdeči cvet», ki ga je režiral Gustav Gavrin. Scenarij za film je bil izdelan po znanem romanu Ota Bihali Merina «Na svidenje v oktobru». Vsebina je iz življenja ujetnika vojske stare Jugoslavije v nemških ujetniških taboriščih in opisuje borbo naprednih ujetnikov proti nacistom in jugoslovanskim reaktivnim, zlasti generalom, ki so tudi v ujetništvu služili sovražniku jugoslovanskih narodov. Režiser Gavrin je v tem filmu pokazal velik talent in film je mnogo boljši od filma «Jezero». V filmu se je posebno odlikoval igralec Dragotin Felba.

Dvanajsti film je «Carobni meč», ki ga je režiral Vojislav Nanović. Film «Carobni meč» je prvi jugoslovanski poskus, da se ljudska bajka uporabi v filmu. Doslej smo videli mnogo sovjetskih filmov te vrste. Režiser je napisal tudi scenarij za ta film in je za to uporabil bajko o Bašu Celiku, hudobnem nasilniku, in Nebojši, mladeniču iz vasi, ki se bori za pravico ter premaga ljudskega krvnika in ne osvobodil le svoje zaročenke, temveč vse ljudstvo, ki gre skupno z njim v končno borbo. V filmu je ohranjena vsa čarobnost, hkrati pa ima film tudi globoko idejnost, saj govori o kolektivni borbi ljudstva za svobodo.

Prvi bodoči film zagrebške produkcije bo «Plavi devet» po scenariju Kreše Golika, Gena Senčiča in Hrvoja Macanovića v režiji Golika.

«Jadrani filma» pripravlja tri nove umetniške filme, o katerih pa bomo spregovorili kasneje. Sedaj pripravljajo še scenarije zanje.

Ški film «Epilog», ki sta ga režirala znana režiserja Kautner in Stammle. Film je fantastičen in prikazuje, kako je na morju med Nemčijo in Skotsko izginila neka jahta. Dogajanje je v zvezi z vohunstvom, številni so fantastični pripetljaji, film je gledalce razočaral, ker je bilo od moderne nemške kinematografije več pričakovati.

Z vprašanjem francoske pravice se peča francoski film «Justice est faite». V filmu gre za primer eutanazije. Neke ženska prizna sodnikom, da je namerno umorila svojega ljubimca, ki jo je prosil, naj ga s tem reši neozdravljive bolezni. Glavno vprašanje filma pa ni v tem ali naj bo eutanazija dopuščena ali ne, temveč vprašanje sodstva. Film hoče dokazati, da pravica ne more biti objektivna, ker so porotniki pač ljudje s svojimi slabostmi. Film analizira zasebno življenje porotnikov in kaže, kako ta življenja in nagnjenja porotnikov vplivajo na njihovo razsodbo. Kritika je film pohvalila in videli smo, da je pozneje dobil prvo nagrado.

Nato je prišel zopet na vrsto francoski film, in sicer «Bog potrebuje ljudi», ki so ga v začetku odgodili, češ da je preveč protestantsko navdahnjen. Film kaže življenje na otoku Ile de Sein, kjer žive številni grobi ribiči in morskari roparji in od koder se je izselil duhovnik, tako da mora opravljati verska opravila cerkvenik. V filmu se kaže nasprotje med naravno vernostjo in cerkvenim formalizmom. Okoli te teze se je nanizalo več burnih dogodkov.

Američani so predvajali še svoj film «Panika na ulici», kriminalni film, kjer policija lovi morilce nekega gangsterja, ki so ga našli ubitega na ulici ter so po obdobju ugotovili, da je bil bolan na težki obliki kuge. Policija lovi morilce, ker sumi, da so tudi oni zboleli za to grozno boleznijo. Film je seveda zato poln napetih prizorov. Film ni zadovoljil.

Končno so v nedeljo prikazali zadnji film tega festivala, italijanski film «Jutri prepozno», delo režiserja Moggi. Film kaže ljubezen med nedoraslo deklico in dečkom, ki se zaradi kratkovidnosti in omejenosti staršev skoraj spremeni v tragedijo, ko skuša deklica napraviti samomor. Film bi hotel rešiti problematiko spolne vzgoje, postane pa smešen in je vse gledalce razočaral. S tem slabim filmom se je končal festival, od katerega so si vsi mnogo več obetal.

Listnica uredništva

AGENCIJA DEMOKRATICNEGA
INOZEMSKEGA TISKA V LJUB-
LJANI opozarja vse naročnike trža-
škega tiska (PD, LT, GM, GO. Raz-
gledi in Soča), da mora biti naročni-
na poravnana najkasneje do 1. okto-
bra 1950 za leto 1950.

Kdor ne bo do tega dne lista po-
ravnal, mu bo list ustavljen.

LJUDSKI
TEDNIK

LJUDSKI TEDNIK STANE:

v coni A in v Italiji:
posamezna številka lir 20
mesečno lir 80

v coni B
posamezna številka Din 8
mesečno Din 30

v Jugoslaviji
posamezna številka Din 15
mesečno Din 50

Vsaka posamezna stara številka
stane dvojno.

TIHO LETALO

V letalskem prometu dela pre-
cejšajno neprijetnost jak ropot le-
tal. Sedaj delajo poskuse s po-
sebnim propelerjem, da bi bili
ti šumi manjši. Omenjeni zračni
vijak ima štiri krila, dvojno vi-
šajnico ter s prav takim preme-
rom, kakršnega imajo drugi
zračni vijaki. Pri vzletu napravi
novi zračni vijak le 1450 obratov
v minuti, pri običajni hitrosti
krizarjenja pa 1200 obratov v mi-
nuti. Pravilo, da opisani propeler
zelo zmanjša ropot letala.

SVETECI SE AVTOMOBIL

Neka angleška tvrdka, ki izde-
luje avtomobilske karoserije, je ob-
varovala avtomobile z neko snov-
jo, ki se ponoči svetli. Ako vpadne
svetloba na tako barvani avtomobi-
l, se na obarvani površini
močno odbija. Tako lahko pono-
či izredno dobro vidimo obližajo-
če se vozilo.

Po temeljitih pripravah v nedeljo kolesarska dirka okrog STO-ja

Sodelujejo Francozi, Avstrijci, Jugoslavlani in Tržačani

Naši najboljši kolesarji so se v nedeljo udeležili dirke «Okrog Emilije». Ta dirka ni bila navadna provincialna dirka. To je bil važen dogodek v italijanskem kolesarskem koledarju. Najboljši dokaz zato nam je prisotnost Švicarja Kublerja, Magnija in drugih. V tekmi z nevarnimi in preizkušeni profesionalci, ki so na letošnjih najvažnejših evropskih tekmah imeli glavno besedo, so si nabirali Tržačani izkušeno za naše največje letošnje kolesarske tekmovalce: II. mednarodno kolesarsko dirko okrog Tržaškega ozemlja, ki jo organizira športni list «Trieste Sports». Na dirki okrog Emilije se je v pričetku najboljši držal Colja, ki je bil v vodeči skupini. Vendar pa je imel tik pred koncem precejšnjo smolo. Zaradi želodčnih krčev je moral odstopiti. Fontanot, ki je prav tako sodeloval pa je zasedel v močni mednarodni konkurenci 39. mesto, kar pomeni vsekakor uspeh. Švicar Kubler je moral odstopiti. Zmagal je Maggini, Luciano (Taurea), ki je porabil za 240 km dolgo progo čas 7 ur in 5 minut s povprečno brzi- no 33,723 km.

Medtem, ko sta Fontanot in Colja tekmovala v Emiliji, so pa imeli v petek podoben trening, sicer v dosti manjšem merilu tudi v Istrskem okrožju. V Bujač so imeli prvo o- krožno kolesarsko dirko. Proga je bila kratka, samo 50 km, zato pa je bila dirka živahnija in borba je bila precej huda. Na prvo mesto je prišel ljubljanski Vidali, takoj za- sedel pa Coretti (Lonjer). Nasled- njim pa Coretti (Lonjer). Nasled- nja tri mesta pa so si razdelili član- ni kopskega «Proleterja» Sellier, Gardoz in Grio.

Ta teden so bile izvršene zadnje priprave za kolesarsko tekmo za pokal lista «Trieste Sports». Glede same proge so bile določene neka- tere spremembe. Proga pa bo dol- ga vseno 210 km, kar je še vedno precej za tekmo diletantov. Sam po- tek proge morejo naši čitalci naj- boljše videti na zemljevidu, ki ga objavljamo. Na njem so tudi na- tančno določene gorske etape. Res- nimajo te gorske etape take višinske razlike, kot jo moremo videti pri- tekma okrog Italije ali Francije, vendar pa so dovolj velike, da bo- do delale preglavice marsikateremu izkušenemu. Proga gre le malo po- ravnom; enkrat se dviga, drugič pa- da, pa zopet vzpon — proga torej, ki žre moči, kakor pravijo dirkači. Tudi same ceste so torej različne. Na prvi etapi (na sliki levo) bodo morali voziti (Trst-Portorož, 147 km) kolesarji polovico po asfaltiranih cestah (72 km), polovico pa po navadnih cestah. Tu se bodo morali boriti s svojim velikim nasprotni- kom — prahom. To bo najhujši del

tekme. V drugi etapi, po dnevem počitku v Portorožu, bodo imeli kolesarji boljšo progo (na sliki des- no). Vendar pa bodo morali preko dveh precejšnjih vzponov in sicer pri Piranu in na Ključu. Na Ključu se bo pravzaprav tekma že zaključila. Druga etapa je dolga sa- mo 63 km. Start tekme bo v Bar- kouljah, cilj pa v Ul. Rossetti (pri- bližno ob 18 uri). Od 210 km bodo morali kolesarji voziti 50 km pre- ko klancev, prav toliko kilometrov bodo imeli tudi navzdol. Ostalih 110 km pa bo vodila preko rahlih vzponov in pa toliko spustov.

Lahka atletika med Trstom in Nabrežino

V nedeljo bi moral biti v Nabre- žini dvoboj med Trstom, Piranom in Nabrežino. Zaradi odsotnosti Pi- rančanov pa smo imeli priliko vi- deti samo dvoboj med Trstom in Nabrežino. Nekaj rezultatov: 80 m Sulčić (N) 9, 8, 3.000 m Caldi (N) 11:17,0, višina Flego (Skeđenj) 1,45, disk Ivelja (N) 28,08, 400 m Sed- mah (N) 56,2, krogla Vallon (Sv. Ivan) 10,45, 800 m Caldi (N) 2:14,1, kopje Loger (N) 42,82.

Kot vidimo, so vsa boljša me- sta pobrali Nabrežinci. Vendar pa moramo poudariti, da nas ti rezul- tati, sedaj na višku sezone, prav- nič posebno ne zadovoljujejo. Po- trebno bo več dela, kar pomeni z eno besedo: trening. Na tekmoval- nju smo videli ljudi, ki bi z red- nim treningom in ob dobrem vod- stvu dosegli v kratkem dosti bolj- še rezultate.

Novi uspehi jugoslovanskih športnikov



PETER SEGEDIN

Lahkoatleti «Partizana» pa so nadalje- vali s svojim gostovanjem na Šved- skem. Najboljši uspeh izmed Jugoslo- vanov je dosegel Peter Segedin, ki si je v teku na 3.000 m čez zapreke pri- boril prvo mesto s časom 9:01,0 (to pomeni, da je letos drugi na svetu). Pred njim je postavil boljši rezultat samo Soederberg s časom 9:00,0. Nov jugoslovanski rekord na 1.500 m je po- stavil Ceraj s 3:53,0. V teku na 5.000 m je bil najboljši Jugoslovian Djura- šević s časom 14:41,2 na tretjem me- stu. Zmagal je Šved Albersson. Na 400 m je bil prvi rekorder Mac Kinley. V soboto so Jugoslovani končali s svojo turnejo na Švedskem. Na zad- njem tekmovalstvu je dosegel najboljši rezultat Ceraj, ki je tekel na 1.500 m s časom 3:47,8. Prvi je bil Šved Erik- son. Na 3.000 m pa je postavil nov ju- goslovanski rekord s časom 8:27,2, kar je zelo dober čas.

Pred lahkoatletskim srečanjem med Jugoslavijo in Italijo

V soboto in nedeljo se bodo torej sešli zopet italijanski in jugoslovanski lahkoatleti na stadionu v Milanu. Tam bo padla odločitev, katera od obeh dežel je močnejša v tej športni panogi.

Na večini športnih srečanj je odlo- čilna forma in razpoloženje posamez- nikov. Če primerjamo moči obeh re- prezentanc, opazimo, da sta precej izo- načeni. Italijani imajo le malenkostno prednost.

Sedanje srečanje je bilo v začetku predvideno kot troboj med Italijo, Jugoslavijo in Finsko. Pozneje je Finska odpovedala in so skušali pri- tegniti še Avstrijo. Toda ta poskus je ostal brezuspešen in bodo izvedli samo dvoboj.

Prvo, kar opazimo, ko primerjamo

rezultate obeh reprezentanc, je dej- stvo, da bo zaradi izenačenosti bor- ba za točke precej huda. Moč Italije je v kratkih progah. Leccese bo pre- vladoval z 10,6 na 100 m (Pecelj 10,8), Moretti na 200 m z 21,6 (Pecelj 22,00) in Patterlini na 400 m z 48,4 (Račić 49,3). Tu ni pričakovati nobenih pre- senetenj. Prav nasprotno položaj pa je na srednjih in dolgih progah. Po- glejmo: 800 m Hanc 1:53,7, Fracassi 1:53,8, 1.500 m Ceraj 3:53,0, Paschetto 3:57,8; 5.000 Segedin 14:37,6, Righi 15:38,0, 10.000 m Mihalič 30:50,4, Be- vliacqua 31,22,0.

V disciplinah 110 m ovire (Alban- se 15,0), 400 m ovire (Filiput 52,0), 4x100 m (It. 41,5) in 4x400 m (It. 3:11,0) ne bodo Jugoslovani ničesar opri- villi. Prava borba za točke se bo pri- čela šele v drugem delu programa, kjer so moči posebno izenačene. Naj- nam zopet služijo najboljši letošnji rezultati predstavnikov obeh repre- zentanc, da si ustvarimo vsaj pribli-žno sliko tega, kar bodo v soboto in nedeljo videli v Milanu.

V skoku v višino ima Italijan Pin najboljši rezultat s 185 cm, Dimitrije- vič pa 190 cm. V daljini bo ostra borba Bernard ima rezultat 7,09 m. Lombardi pa 7,10 v troskoku vodi Zagorc s 14,46 m, Bertacov najboljši rezultat je «samo» 14,15. Prav takšno malenkostno razliko, kjer bo odloče- valo samo razpoloženje atleta, lahko opazimo tudi v skoku s patiko. Mila- nov je skočil 3,91, Romeo pa 3,90. V krogli bodo nesli zmagajo Jugoslovani: Sarčević 15,66, Profetti 15,16. V disku bo brez težav zmagal Consolini (55,47 m), saj ima Zetjal dosti manjšo znamko (48,41 m). Pri kopju bo odlo- čevalo Vujačičevo razpoloženje (67, 64 m). Vendar pa bo skoro sigurno nesel Matteucci (62,59) in Gubijan (54,57).

Jugoslovanski lahkoatleti bodo to- rej imeli v Milanu težko nalogo.



SPORED ODDAJ V TEDNU od 15.9.50. do 21.9.50.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30) 13.00, 19.30, in 23.05.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15) 12.45, 19.15 in 23.00.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45.

Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45.

Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30.

Politične aktualnosti v italijanšči- ni vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30.

Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 in 7.15 (ob nedeljah ob 7.00 in 7.45).

PETEK: 15.9.50.

12.00 Rimski-Korsakov: Zlati pete- lin, suita iz istoimenske opere. 12.30 Na harmoniko Igra Avgust Stanko. 13.15 Iz znanih del starih mojstrov. 13.45 Ljudska univerza: Cement in njegova zgodovina (slov). 14.00 Pojo znani slovenski pevci. 18.00 Sportni pregled (ital). 19.35 Sindikalna vpra- sanja (ital). 20.00 Uganite kaj igramo (slov). 20.30 Slušna igra (ital). 22.00 Nova Jugoslavija: O jugoslovanskem športu (slov). 22.10 Nekaj slovenskih narodnih pesmi. 22.30 Schubert: Kvintet op. 114.

SOBOTA: 16.9.50.

12.00 Lahke opoldanske koncert. 12.30 B. Smetana: «Vltava». 13.15 Po- je boritonist Konrad Orožim. 13.45 Gospodarski pregled (ital). 14.00 Igra zabavni orkester Radia Ljubljana. 18.00 Pionirska ura (ital). 19.45 Par- tizanske pesmi. 20.00 Hrvatski kul- turni pregled (hrv). 20.30 Pesmi ju- goslovanskih narodov. 20.35 Politični pregled (slov). 21.00 Veder sobotni večer: Vesela kronika (slov). 21.30 Vedra glasba jugoslovanskih sklada- teljev. 22.00 Človeštvo na pohodu (ital). 22.15 F. Liszt: Preludiji.

NEDELJA: 17.9.50.

8.30 Kmetijska ura (slov). 9.30 Kmetijska ura (ital). 10.00 Folklorna glasba: Poje mešan zbor ljubljanske univerze p. v. R. Gobca. 10.45 Odda- ja za Bujsčino (hrv). 11.15 Slavni solisti pred mikrofonom. 11.45 Našim ženam (slov). 12.00 Glasba po željah (slov). 13.30 Pionirska ura: Ribič in ribica (slov). 14.00 Glasba po željah (ital). 17.00 Oddaja za podelitve (slov). 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital). 19.45 Iz Haydnove in Bee- thovne simfonične glasbe. 20.45 Politični pregled (ital). 21.00 Iz o- pernega sveta. 22.00 Sportni pregled (ital).

PONEDELJEK 18.9.50.

12.00 Opoldanski koncert. 12.30 Iz znanih baletov. 13.15 Koncert sopra- nistke Cvetke Ahlin, nato Bizetove krajše orkestralne skladbe. 14.00 Skladbe romantičnih mojstrov izva- jajo: Marcel Ostaševski, Pavel Sivic in godalni kvartet. 17.30 Sportni pre- gled (slov). 18.00 Iz znanstvenega sve- ta (ital). 18.15 Arje iz svetovnih oper poje sopranistka Vanda Gerlovič. 20.00 C. Franck: Simfonija v d-molu. 21.00 Vesela ura (ital). 22.00 Ziv- ljenje jugoslovanskih narodov (hrv).

TOREK: 19.9.50.

12.00 Zabaven glasbeni spored. 12.30 Pojo znani pevci. 13.15 Koncert pianista Pavla Sivica. 13.45 Kulturni pregled (ital). 14.00 Igra orkester Ra- dia Ljubljana p. v. Jakoba Cipica. 18.00 Ljudska univerza (ital). 18.15 Komorna ura: Brahms - Klavirski trio op. 101. 19.45 Kulturni pregled (slov). 20.00 Donizetti: Lucia di Lamermoor, opera v 3 dejanjih.

SREDA: 20.9.50.

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Glas- beni utrinki. 13.45 Gospodarski pre- gled (slov). 14.00 Pojo znani jugoslo- vanski pevci. 18.00 Z našim ljudstvom (ital). 18.15 Nekaj Wagnerjevih aver- tur. 20.00 Debussy-Jeve klavirske sklad- be. 20.30 Radijski obzorik (ital). 21.00 Slušna igra (slov). 22.00 Zivlje- nje jugoslovanskih narodov (ital). 22.15 Koncert simfonične glasbe (Vival- di, Beethoven, Brahms).

ČETRTEK: 21.9.50.

12.00 Lorenzo da Ponte. 13.15 Sa- mospeve poje Oskar Zornik. 13.35 Na- šim ženam (ital). 14.00 Pojo «Fante- je na vasi». 18.00 Arje iz novejših oper. 19.45 Glasba po željah (ital). 20.30 Po- je tržaški komorni zbor p. v. Ubald- Vrabca. 21.00 Radijski obzorik (slov). 21.15 Iz del Igorja Stravinskega. 22.00 Izbrane strani (slov).

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KAUS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

REŠITEV KRIZANKA

Vodoravno: 3 oznojen, 9 vise, 10 oko, 12 kri, 13 snreka, 16 on, 17 neresen, 18 popis, 21 na, 22 as, 24 Katra, 25 zrna, 28 ob, 30 sa- tan, 32 Ajdi, 34 tri, 35 arkada, 36 vez, 38 ura, 39 um, 40 danes, 42 atom, 44 Banat, 47 nato, 48 sneg, 49 gora, 50 ep, 52 Eva, 54 orli, 55 led.

Navpično: 1 kos, 2 čr, 4 zvrnita, 5 nit, 6 jesen, 7 nore, 8 ro- ke, 11 kesanje, 12 kopati, 14 mraz, 15 Ana, 19 okarjate, 20 srnam, 23 so, 26 radža, 27 od, 29 Bizet, 30 stran, 31 eksarh, 33 Ivan, 37 enak, 39 um, 41 soč, 43 ogel, 44 bo, 45 na, 46 ter, 49 gad, 51 plah, 53 vek, 54 on.

Vas v zadrez

Mizar je rešil

naročilo ta-

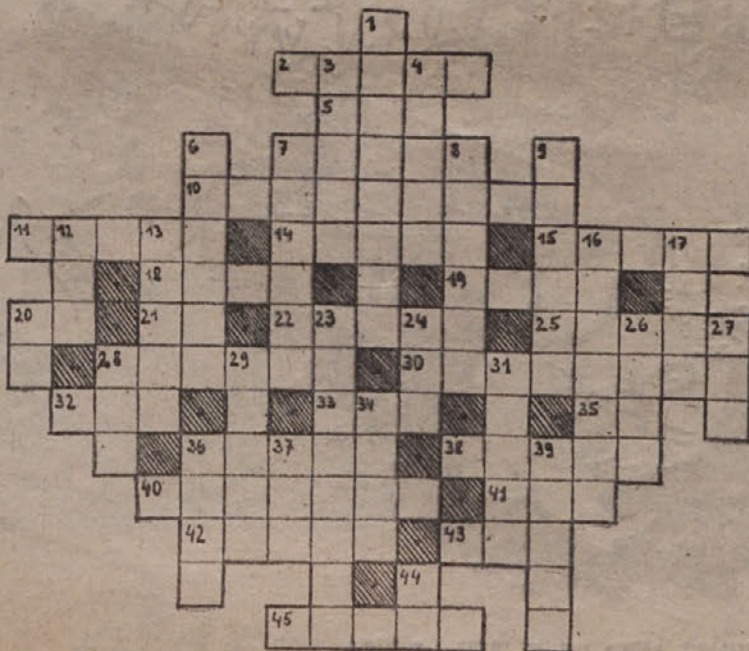
kole;



KRIZANKA:

Vodoravno: 2 izvirom; 5 riba; 7 rešim; 10 podrezati; 11 dol- žinska mera; 14 kovina (drug iz- raz); 15 izdolben, pražen; 18 vrsta razlin; 19 moško ime; 20 kazalni zaimek; 21 kraj v Sloveniji; 22 so- prebivalec; 25 prislov kraja; 28 drug izraz za stroj, pristroj; 30 razsol; 32 prostor okrog hiše; 33 veznik; 35 veznik; 36 obrca, obtol- čer; 38 žival; 40 hlod, ki daje opo- ro; 41 os, zaimek; 42 zdravilna rast- lina (2. skl. množ.); 43 oblika pom. glagola; 45 prislov časa.

Navpično: 1 moško osebno ime iz grške mitologije; 2 polotok ob Jadranskem morju (v 2. sklo- nu); 4 ime grške črke; 6 tkalsko orodje; 7 odmerek; 8 polotok v Zadnji Indiji; 9 trata; 12 števnik; 13 država v Afriki; 16 nezavest; 17 hlapljiva tekočina; 20 kazalni zai- mek; 23 rastlina; 24 starorimske uteži; 26 nebesno telo; 27 vrsta pijače; 28 načav; 29 področje; 31 razbojnik; 34 svetni človek, nestro- kovnjak; 36 kristaliziranja nezmo- žen mineral; 37 hiter; 39 drugače; 44 veznik.





piše

PEPI

Oj, Pepina, ljuba znanka,
kaj se v svetu vse dogaja
v svetem letu. Kakor berem,
ponekod se zemlja maha

in požira na milijone
žrtev. Tu pri nas nesreče
so na dnevnem redu. Dalje
na Koreji vojna teče

in v Italiji fašiste
spuščajo in jih častijo,
da nam bodo lažje jutri
skuhali spet svinjarijo

kakor v letih pred to vojno.
Mahnjeni kominformisti
jim gredo pri tem na roko,
kajti zdaj so vsi fašisti

bivši zopet družni bratje
i po delu i po krvi.
Dični Davide na primer,
hoče biti zopet prvi,

če se vrne nov Benito.
Kajpada «Lavoratore»
tudi noče zaostati
in pomaga kakor more

svojim snoparskim pajdašem
blatiti Jugoslovane,
ker če vrne se fašizem,
treba vendar, da ostane

tudi zanje nekaj slave.
Vrag jih vzemi vse te strice,
ki nam skrunijo zastave
in junake iz Bazovice,

potlej, ko so nam prav oni
žgali narodne domove.
Danes si laste junake
bazoviške in grobove

vseh slovenskih mučnikov.
Da, med njimi so še taki!
Ako niso ravno oni,
so pa njihovi nečaki.

Kakor vidiš, ljuba Pepa,
družba tehle «poštenjakov»
rekrutira le zločince
in nekoliko bedakov

za prodajo časopisov.
Ti skrbijo s puhlo glavo
še za ceneno zabavo
kakor nekdanji dvorski norci.

Blagor revnim na možganih
pravi narod — in gre mimo,
kar pa je bilo prestanih
radi njih doslej neprilike,
tega narod ne pozabi:
vse bi prišlo na rešeto!

Meni, Pepa, se že gabi
pisati o poniglavcih,
ki kričijo danes vneto,
naj vsi pljujejo no ono,
kar je bilo včeraj sveto.

In zato se bom lotila
drugič lepše govorice,
kajti bravci so hvaležni
le za radostne novice.

Zdravo, Pepa! Če utegneš,
tja v soboto pridi k meni,
ker me stari zanemarja,
kar je vino bolj poceni.

V senci trikolore

Zaenkrat so nam skvarili razstavo
tržaški klavni irendentisti
in njih zavezniški kominformisti,
ki mislijo še z dučejevo glavo.

Nač sejmom so razgrnili ponjavo
v zeleni bari, češ le mi smo tisti,
ki gledamo izključno na koristi
tržačanov. Vendar pod to zastavo

nihče od nas ne mara več živeti,
čepav so z nje savojski grb posneli.
A kdo o tem prepriča naj župana

tržaškega in mojstra Palutana,
ki ostarela, nočeta verjeti,
da z Rimom mi za yedno smo opleli!

Po romanju

(Tržaški svetoletni romarji so se
srečno vrnili. Bili so sprejeti tudi
od papeža, ki je pri tej priliki go-
voril o «izmučenih krajih» — ter-
re tribolate).

Prvi romar: Sprejem pri Sv. sto-
lici nam ostane res kot najlepši
spomin.

Drugi romar: Vse je bilo lepo.
Toda če se bo priredilo spet kako
romanje, bo treba za to izbrati bolj
suhe ljudi. Preveč debeluharjev in
debeluharic je bilo med nami in
čudno je bilo slišati govor o izmu-
čenih deželi.

Sodobna kariera

Na tržaškem kazenskem sodišču
je te dni končala zanimiva razpra-
va. Na zatožni klopi je sedel Guer-
rino Forza, mlad mož 30 let z ljud-
skošolsko izobrazbo. Uspelo mu je,
da je cela tri leta nemoteno in jav-
no izvrševal zdravniško prakso. In
sicer ne mogoče v kaki zakoniti va-

si, ampak v središču Trsta, v glav-
ni bolnici in na državni bolniški
blagajni (INAM). Nerešeno je osta-
lo vprašanje, kakšne listine je pred-
ložil ta «zdravnik», da je lahko iz-
vrševal tako odgovorno službo. Sol-
skih spričeval gotovo ni pokazal;
kajti spričevalo o končani ljudski
šoli navadno ne zadostuje za izvr-
ševanje zdravniškega poklica. Celó
skromen obrtnik mora pokazati ne-
kak več. Najbrže je v našem prime-
ru zadostovala osebna izkaznica, ki
je izpričala, da je naš «doktor»
Guerrino doma tam nekje z juga.

Ravno tako je ostalo nerešeno
vprašanje, kam so številni zdravni-
ki v bolnici gledali, ampak so «zapi-
rali oči»; saj je bil mož z juga.
Proces je končal z obsodbo «dok-
torja» Guerrina na 4 leta ječe. O-
stali krivci niso bili sojeni, ker dru-
gih krivcev sploh ni bilo na zatož-
ni klopi. Sodišče vsaj jih ni klica-
lo na odgovor. Zaprla je pač tudi
— eno oko.

Posledice pa ne bodo izostale.
Krožijo take-le govorice:

Med zdravnikom
in bolnikom

Zdravnik: Kar slecite se, da vas
preiščem. Pokazali mi boste svojo
prsnj koš.

Bolnik: Prav gospod doktor. To-
da, ali ne bi vi prej blagovili po-
kazati svojo doktorsko diplomu?

Med srednješolci

Gimnazijec A: Kaj pa boš ti štü-
diral, ko končaš gimnazijo?

Gimnazijec B: Pravo. Postati ho-
čem sodnik. In ti?

A: Jaz pa zdravilstvo. Sel bom
za zdravnika v Trst.

B: Clovek božji! Čemu se potem
gnjavis z gimnazijo? Za zdravnika
v Trstu je vendar dovolj ljudska
šola!

"SEGNORINE
POLITICHE"

V zadnji številki je «Lavoratore»
objavil članek z naslovom «Segnorine
politiche».



«Signor De Gasperi, odprite, smo
usegnorine politiches iz Trsta!»

DVE POTI

Medtem ko so demokratične množice v Bazovici praznovalje obletnico smrti bazoviških junakov in ob-
letnico kapitulacije fašistične Italije, so vidalijevci zažigali slovenske zastave.



VIDALIJ: «Moja pot je ravna... v Rima»

VELIKO
ŽRTVOVANJE

Santin je ob priliki svojega romanja v Rim v Koloseju izjavil: «Mo-
ja misel hiti k puljski Areni. Prelivati bomo morali še kri za Kristusa».



DOKTOR: «Vaša svetlost, izpustiti Vam moram nekaj krvi, da Vam
zaradi Vaše debelosti olajšam krvni pritiska.
SANTIN: «Saj sem že dejal, da sem pripravljen preliti svojo kri za
Križanega».

Trije Lažnivi
Kljukci
na velesejmu

Kominformistično lažnivo «Delo»,
«Lavoratore» in pa «Unità»
šli so gledat tja na velesejmu,
kaj kdo prodaja in kaj dela? zna.

Prispejo Kljukci na obširen prostor,
kjer je jugoslovanski paviljon.
Tam razstavljeni so razni stroji,
lokomotiva in prav lep kamion.

V zadregi se spogledajo debelo,
kaj naj napišejo o teh stvarih?
Resnice revčki pisati ne smejo
in za lažnivce je resnica greh.

A mučna jih zadrega kmalu mine,
kosmata laž pripravljena je že,
napišejo za svoje redke bralce,
da nič ni novo, da je staro vse,

da je samo pobarvano po vrhu,
da lahko se prepriča bralec sam,
da menda kamion je le češki
«Skoda».

jugoslovanski znak samo je «TAM».

To vaše pisanje o velesejmu
skoz in skoz je grda laž.
Najdejo pa se primeri taki,
kakor jih članek opisuje vaš.

Tako sleparsko pleskani so stroji
Uliše vaš in mnogi drugi še,
ki pod rdeče skrili so črtno
in druge stranke vzeli si tme.

Zamera

Skof Santin se je hudò zameril
Rimljanom. Peljal je svoje roma-
je v Kolosej in jim dejal: «Ko glo-
dam ta Kolosej, leže moje misli v
puljsko arenam».

Rimljani se jezijo, češ kaj mu
naš Kolosej ni dovolj velik?

Med vrstami

Ganljiva zgodba. Po italijanskih
listih kroži, opremljena s priu-
mernimi slikami, ganljiva zgodba: Dome-
nico Calossi, uradnik v Milanu, je
pobožen mož. Zato se je lelos spo-
mladi odpravil v Rim na romanje
za sveto leto. Opravil je vse pred-
pisane in nepredpisane obrede za
blagor svoje duše. Ker pa se danes
uradniku ne goči prav najbolje, se
je spomnil tudi na telesni blagor
ter dodal še primerno prošnjo tudi
v tem oziru. Nato se je zadovoljen
in spokojen odpravil proti domu v
Milan. Ker je bilo tekmovanje za
nogometno prvenstvo na višku, je
poskusil z igro na Totocalcio. Sve-
toletno priporočilo ga je tako na-
vduhnilo, da je zadel vseh dvanaest
točk ter dobil 16 milijonov.

Med vrstami: Odlična reklama za
Totocalcio; ampak tudi odlična re-
klama za sveto leto. Odnosno za
oba. Kajti ni je trgovine, ki bi u-
spevala brez primerne reklame.

Pametni mestni očetje. V mestu
cu Sain Julien na Francoskem so
prekrstili ulico, ki je nosila ime
francoskega državnika Gambetta.
Novo ime je: Stalinova ulica. Toda
vsem to preimenovanje ni bilo prav
in tako se je dogajalo, da so nove
ulične tablice vsako noč izginjale
in so jih morali naslednjega dne
obnavljati. Temu neredu so napra-
vili pametni mestni očetje konec
tem, da so najeli posebnega moža,
ki ima nalogo, da vsako jutro tabli-
ce razobesi, zvečer pa jih lepo po-
spravi.

Med vrstami: Ali so bili ti mest-
ni očetje res pametni? Naložili so
vendar obširno nepotrebno breme
tem, da plačujejo posebnega moža
za delo, ki so ga prej opravljali ne-
kateri navdušeni meščani zastoj!

Derekvizicija gimnazijskega po-
slonja. Poslopje gimnazije «Dante»
je bilo te dni derekvizirano in iz-
ročeno spet mestnim oblastem.
Predaja se je izvršila svečano v pri-
sotnosti vidnih zastopnikov vojaške
ter mestne uprave. Tržaški zastop-
niki so se ganjeno zahvalili in
prisotnim damam poklonili šopke
cvetja.

Med vrstami: Tržaški zastopniki
so res vljudni. Kot protiusluga za
to naj jim bo, da bodo lahko po-
trošili 20 milijonov, da poslopje
shranijo spet v red.